

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 18.

Tisdagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 151, med förslag till lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister;

nr 152, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske; och

nr 161, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 142, angående pension åt f. d. vice professorn vid konsthögskolan A. Tallbergs änka Greta Kristina Katrina Tallberg, född Santesson;

nr 155, angående vissa byggnadsarbeten för arméns truppförband; och

nr 156, angående inköp av egendomen Gustafshög till bränsledepå för flottans station i Stockholm.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation angående åtgärder för fullständig avrustning m. m., erhöll ordet och yttrade: Herr talman! I denna kammare har herr Lindhagen erhållit tillstånd att till mig rikta en interpellation, som med hänvisning till anförd motivering slutar med följande spörsmål:

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.

»1) Kan det förväntas, att den svenska regeringen, helst i förening med övriga skandinaviska regeringar, är benägen att taga fasta på sovjetunionens förslag i Genève om fullständig avrustning samt därigenom bidra till en behörlig nyorientering i utrikespolitiken och särskilt i folkförbundets statskonst?

2) Anser ej regeringen, att fredsfrågans genom berörda förslag uppenbarade sammanhang med bland annat en rimlig nationalitetsbefrielse för utomeuropeiska folk bör omsider föranleda diskussion därom inom folkförbundet och kan det från regeringen förväntas ansatser därtill?

3) Har regeringen icke blivit något betänksam inför de tre återvändsgränderna i folkförbundets politik i minskning i rustningarna med bibehållande av rustningarnas ofärd, säkerhetsproblemets lösning med bibehållande av osäkerhetens grundvalar samt skiljedom utan lagar eller erkänt rättstillstånd att döma efter i vitala frågor?»

Utan att ingå på ett försök att i detalj besvara de framställda spörsmålen — av vilka särskilt den andra frågan synes mig till sin innebörd något dunkel — begagnar jag detta tillfälle att lämna en redogörelse för det nuvarande läget i de av interpellanten berörda frågorna om skiljedom, säkerhet och avrustning,

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

vilka under senare år i så hög grad varit föremål för de europeiska staternas intresse. Givetvis är det mig angeläget att därvid särskilt ange de synpunkter, som den svenska utrikesledningen vid olika tillfällen anlagt på Sveriges ställning till dessa frågor. Jag anser mig så mycket hellre böra härom lämna ett mera fullständigt meddelande som den av Nationernas förbund tillsatta avrustningskommissionen, i vars arbete vårt land deltagit, ånyo sammanträder den 15 innevarande mars till överläggningar, vilkas resultat i den ena eller andra riktningen kan komma att bliva av största betydelse för avrustningsfrågans framtida öde.

Till en början vill jag göra en kort återblick på behandlingen inom Nationernas förbund av hithörande frågekomplex.

Genomförande av en internationell nedrustning utgör enligt förbundsaktens art. 8 en av förbundets huvuduppgifter. Alltifrån början av dess verksamhet hava också överläggningar i frågan pågått inom förbundets råd, de årligen återkommande församlingarna och i ett antal skilda kommissioner, sammansatta efter växlande principer, vilka avlöst eller fungerat vid sidan av varandra.

Först behandlades nedrustningsfrågan isolerad från utomliggande problem, i det man sökte komma till enhetliga föreskrifter om en direkt nedskrivning av de skilda ländernas rustningar. Snart nog kom man dock till insikt om svårigheterna att på denna väg uppnå praktiska resultat. Ett stort antal länder ville icke åtaga sig internationella förpliktelser för rustningarnas begränsning utan att samtidigt för sin nationella trygghet erhålla garantier, vilka sträckte sig längre än förbundsaktens bestämmelser. Dylika krav på ökad yttre säkerhet såsom villkor för att minska rustningarna lägo till grund för de under åren 1922—1923 av Lord Robert Cecil m. fl. utarbetade förslagen till allmänt garantiavtal av en typ, som icke ägde anknytning till särskilda skiljedomsbestämmelser. Sedan denna väg visat sig oframkomlig, sökte man under åren 1923—1924 vinna anslutning till en allmän säkerhetspakt, som åsyftade att lägga grunden för avrustning genom stärkta garantiförpliktelser och framför allt med vittgående skiljedomsregler. Detta arbete utmynnade i det av 1924 års förbunds-församling till regeringarnas prövning anbefallda s. k. Genèveprotokollet. Då detta icke vann godkännande av resp. regeringar och sålunda förföll, upphörde emellertid icke därmed förbundets ansträngningar för nedrustningen. På linjer, som anvisades av 1925 års församling, har fredsarbetet därefter inriktat sig på en successiv lösning av de skilda problem — skiljedom, säkerhet och avrustning — vilka ingingo i Genèveprotokollets enhetliga system. Eftersom det icke visat sig möjligt att ernå ett för förbundets samtliga medlemmar gemen-samt bindande avtal, hava de särskilda staterna — gruppvis eller två och två — medelst överenskommelser sinsemellan givit uttryck för sin freds vilja och sökt stärka sin ställning utåt. Alltefter staternas olika politiska läge har man lagt huvudvikten på skiljedom eller på särskilda garantier mot krigiska förvecklingar. Det förra har varit fallet framför allt i fråga om stater uti ett förutbestämt samförståndsläge, vilket allenast fått sin bekräftelse uti ett skiljedomsavtal. De separata avtal åter, som dessutom tagit sikte på garantier mot krig, hava erbjudit sitt särskilda intresse, när de ingåtts mellan stater i ett tidigare motsatsförhållande till varandra. Av det förra slaget äro de förliknings- och skiljedomstraktater, som Sverige slutit med övriga nordiska folk och ett flertal andra nationer. Den mest betydelsefulla uppgörelsen av det senare slaget innefattar åter de avtal, som kommo till stånd i Locarno år 1925 mellan Tyskland och dess forna fiender i öster och väster. Sistnämnda avtal och deras verkningar för den europeiska politiken hava otvivelaktigt medfört en allmän förbättring i förhållandet mellan parterna och därmed bidragit att öka den allmänna tryggheten i vår världsdel.

Även om betydande osäkerhetsmoment återstodo att undanröja, ansågs den genom Locarnouppgårelsen inträdda situationen vara så pass mycket förbättrad, att ett nytt försök borde göras att angripa nedrustningsfrågan som ett mera fristående internationellt problem. På grund härav tillsattes av förbundsrådet, i anslutning till ett av 1925 års församling gjort uttalande, en kommission, bestående av ombud för ett tjugotal länder, däribland Sverige, med uppgift att förbereda en allmän nedrustningskonferens. Under år 1926 företog ett militärt underutskott av denna kommission synnerligen vidlyftiga tekniska utredningar rörande nedrustningsproblemets olika sidor. På basis av detta arbete sökte plenarkommissionen under år 1927 utarbeta en konventionstext, avsedd att föreläggas en blivande konferens. Avsikten var dock icke att söka i en dylik text inarbeta bestämmelser rörande nedskrivning av de skilda ländernas rustningar. Konventionsutkastet avsåg endast stadganden om vilka olika slag av rustningar, lant-, sjö- och luftmilitära, som borde göras till föremål för begränsning, samt vissa allmänna föreskrifter om kontroll över konventionens efterlevnad, giltighetstid o. s. v. Uppgiften att sedermera kvantitativt för varje land angiva det mått, till vilket dess olika rustningsfaktorer under konventionens giltighetstid måste begränsas, skulle överlätas åt den blivande konferensen. *Kommissionen* hade sålunda att uppgöra *ramen* för en nedrustning, den blivande *konferensen* skulle åter besluta om själva *innehållet*. Det kunde tyckas, som om kommissionen härigenom fått sin uppgift begränsad till rent tekniska utredningar och att den politiska delen av nedrustningsarbetet helt förbehållits den blivande konferensen. Kommissionens diskussioner visade emellertid, att redan på detta förberedande stadium av arbetet politiska hänsyn inverkade, ja, komma att spela en avgörande roll. Frågan huruvida det ena eller det andra slaget av rustningar skulle begränsas eller lämnas utanför, om den eller den beräkningsgrunden eller metoden borde användas, befanns kunna till den grad inverka på de olika ländernas ställning till det framtida fastställandet av de olika rustningsfaktorernas nivå, att debatterna snart överflyttades på ett plan, där tekniska hänsyn spelade den mindre och de politiska synpunkterna den större rollen. Som bekant lyckades icke heller kommissionen under sina sammanträden år 1927 att utarbeta en enhälligt antagen konventionstext. Särskilt skarpt gingo meningarna isär rörande frågorna, huruvida en blivande begränsning och nedskrivning av rustningarna borde avse endast den i tjänst varande fredsstyrkan eller även de utbildade reserverna, samt angående metoderna för begränsning av sjörustningarna. Enär endast de rustningsfaktorer skulle upptagas, om vilkas begränsning samtliga stater voro ense, krympte under förhandlingarnas gång föremålet för den blivande nedrustningskonventionen alltmera samman. För närvarande har enighet icke vunnits om mera än att en blivande konvention bör innefatta begränsning av den i fredstid tjänstgörande *personalstyrkan* vid lant-, sjö- och luftstridskrafterna, den aktiva *luftstridsmaterielen* samt krigsflottans *tonnage*. Fara föreligger, att så betydande rustningsfaktorer som hela den lantmilitära krigsmaterielen och all den luftstridsmateriel, som tillhör reservförband eller upplagts i förråd, icke kommer att medtagas. Sverige har emellertid under det hittillsvarande arbetet sökt verka för att konventionen komme att omfatta *samtliga* slag av rustningar. Bestämmande för denna ståndpunkt har varit att, för den händelse konventionen endast omfattade vissa och måhända i ett modernt krig mindre viktiga rustningsfaktorer, en rustningsökning icke vore utesluten just på de måhända betydande områden, vilka icke av konventionen berördes.

Men jag erinrar än en gång därom, att hela denna diskussion icke rört annat än ramen för en överenskommelse om nedrustning. Först vid själva den allmänna konferensen — när avtal skall träffas om storleken av de olika ländernas rustningar på basis av de krav, som de själva framställt — kommer det att

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder visa sig, huruvida ett dylikt internationellt avtal kan väntas medföra effektiv
 för fullständig lättnad i den rustningsbörda, som för närvarande påvilar världen.
 avrustning
 m. m.
 (Forts.)

Sedan nedrustningskommissionen vid sitt sammanträde i mars och april månader 1927 stannat vid omnämnda, i det mesta negativa resultat, sammanträdde i Genève i juni månad 1927 på kallelse av presidenten i Förenta staterna de tre ledande sjömakterna, Storbritannien, Förenta staterna och Japan, till en konferens, som — till skillnad från nedrustningskommissionens arbete — var direkt inriktad på att ernå rustningsminskning inom ett viktigt område. Man avsåg nämligen att utsträcka den begränsning av sjöstridskrafter, som bestämts genom 1922 års Washingtontraktat, till däri icke berörda slag av krigsfartyg. Washingtontraktatets principer, tillämpliga allenast för de stora slagskeppen och flygdepåfartygen, skulle nu utsträckas till kryssare, jagare och undervattensbåtar. Jag skall icke här redogöra för de motsatta ståndpunkter, som vid konferensen intogos. Det må blott konstateras, att konferensen icke ledde till åsyftat resultat utan åtskildes, sedan det offentligen fastslagits, att någon överenskommelse icke var möjlig. De närmaste följderna av den s. k. Coolidgekonferensens misslyckande äro allmänt kända. Erinras må särskilt därom, att Förenta staterna synas komma att skrida till betydande nybyggnader för sin flottas räkning.

Genom Coolidgekonferensens negativa utgång hade utsikterna självfallet minskats för ett resultat inom en nära framtid av nedrustningsarbetet överhuvud taget. Så länge de tre ledande sjömakterna ej sinsemellan kunde enas om fastställandet av en gräns för sina sjörustningar, kunde man knappast hoppas på en allmän, alla stater omfattande överenskommelse om rustningsbegränsning inom sjövapnet. Och hur skulle åter, i brist på enighet rörande sjörustningarna, överenskommelse kunna vinnas i fråga om övriga försvarsgrenar, sedan inom den förberedande nedrustningskommissionen såsom allmän princip fastslagits en *samtidig* begränsning av lant-, sjö- och luftmilitära rustningskategorier?

Det var inför denna allt annat än ljusa situation för det internationella nedrustningsarbetet som 1927 års Nationernas förbunds församling återupptog diskussionen i frågan. De olika tendenser, som där bröto sig, utmynnade i en uppmaning till den förberedande nedrustningskommissionen att söka övervinna de uppkomna svårigheterna och fullborda utarbetandet av ett konventionsutkast. Samtidigt ansåg församlingen, att ytterligare försök borde göras för att — medelst en utsträckt tillämpning av skiljedom och på annat sätt — söka åstadkomma ett bättre allmänt säkerhetstillstånd, varigenom själva nedrustningsarbetet skulle underlättas. För den skull tillsattes i anknytning till nedrustningskommissionen ett särskilt underutskott för behandling av skiljedoms- och säkerhetsfrågor.

I slutet av november och början av december förra året sammanträdde nedrustningskommissionen för att konstituera kommittén för skiljedom och säkerhet. Vid detta tillfälle var Sovjetunionen, som förut oaktat ett flertal inbjudningar icke deltagit i kommissionens förhandlingar, för första gången företrädd. Sovjetunionen framlade därvid ett allmänt hållet förslag om fullständig och omedelbar avrustning. Förslaget uppsköts för närmare diskussion till avrustningskommissionens nästa sammanträde.

Skiljedoms- och säkerhetskommittén sammanträdde till sitt första arbetsplenum den 20 sistlidne februari, och kommitténs sammanträde har just i dagarna avslutats.

Redan vid 1927 års församling framhölls av den svenska delegationen, att om en dylik kommitté skulle tillsättas, den framför allt borde få till uppgift att föreslå åtgärder för skiljedomsväsendets utveckling. På initiativ från svensk sida fick även skiljedomsfrågan en framskjuten plats å programmet för kom-

mitténs verksamhet. Efterkommande en av kommittén till regeringarna riktad inbjudan att skriftligen yttra sig i de föreliggande spörsmålen, lät jag sedermera, under medverkan av professor Undén och friherre Marks von Würtemberg, inom utrikesdepartementet utarbета ett förslag till allmän skiljedoms- och förlikningstraktat, som de sista dagarna i december förra året översändes till Genève. Detta förslag byggde i allt väsentligt på samma principer som de i Locarno år 1925 avslutade skiljedoms- och förlikningstraktaterna mellan Tyskland och dess grannstater. Enligt förslaget skulle sålunda alla rättstvister hänskjutas till fasta mellanfolkliga domstolen i Haag eller ock till en särskild skiljedomstol. Tvister av annan natur, d. v. s. vad som vanligen kallas intresse-tvister, skulle på endera partens yrkande hänskjutas till en förlikningsnämnd samt, om förlikning ej kunde vinnas, bringas inför Nationernas förbunds råd enligt art. 15 i förbundsakten.

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Svenska regeringen ansåg att ett förslag till generellt skiljedoms- och förlikningsavtal av denna typ borde ha vissa utsikter att vinna allmänna tillslutning när Locarnoavtalen mottagits med gillande inom alla Nationernas förbund tillhörande länder och för övrigt liknande bestämmelser upptagits i ett stort antal tvåsidiga fördrag.

Vid sammanträdet med skiljedoms- och säkerhetskommittén ha hithörande problem ingående dryftats. Kommittén har stått inför frågan vilka åtgärder för närvarande kunde ifrågasättas i syfte att åstadkomma ökade garantier för fredens bevarande. Med hänsyn till att ett generellt garanti- och skiljedomsavtal av Genèveprotokollets typ ej längre har aktualitet, har kommittén upptagit tanken på regionala trygghetsavtal av samma karaktär som uppgörelsen i Locarno, samt diskuterat olika typer av skiljedoms- och förlikningstraktater. Emellertid har kommittén icke haft att syssla med de politiska förutsättningarna för dylika avtals-åvägbringande. Resultatet av kommitténs överläggningar består i vissa avtalstexter tänkta såsom modeller för eventuella garanti- och skiljedomsavtal. Bland texterna till skiljedomsavtal föreligger även en typ, som är utformad i nära anslutning till det svenska förslaget. Vid utarbetande av modellerna till garantiavtal har iakttagits, att dessa ej innehålla garantiutfästelser i avseende å angrepp från stat, som står utanför avtalet. Kommittén har nämligen ej velat förorda garantiavtal, som kunde få karaktären av allianser, riktade mot viss utomstående stat eller statsgrupp.

De resolutioner och avtalsmodeller, som utarbetats, skola på nytt behandlas av kommittén vid en andra läsning. Tillfälle är berett regeringarna att under mellantiden inkomma med yttrande över de olika förslagen och avtalsmodellerna.

När den förberedande avrustningskommissionen i dessa dagar åter sammanträder, har den sålunda att tillgå ett ytterligare utredningsmaterial, både med avseende å skiljedomsinstitutets lämpliga gestaltning och i fråga om formerna för det garantisystem i övrigt, som kan tänkas befördra den allmänna nedrustningen. Men någon omedelbar praktisk åtgärd i den angivna riktningen kan näppeligen med stöd härav förväntas. Inför tanken på en förbehållslös underkastelse under obligatorisk skiljedom stå alltjämt de flesta av de stora staterna tveksamma eller avvisande. Och ej heller torde det finnas skäl antaga, att de resultat, till vilka kommittén för skiljedom och säkerhet kommit på de håll, där *säkerhets*problemet skjutits i förgrunden, skola anses hava medfört de påtagliga framsteg till säkerhetens trygghande, som från denna sida krävts för att börja förverkligandet av den internationella nedrustningen.

Kan man under sådana förhållanden rimligen vänta sig, att avrustningskommissionen vid sitt blivande sammanträde — i stället för att övergå till andra läsningen av det konventionsförslag, som utarbetats beträffande en viss del av ramen för en generell försvarsreduktion — nu skulle vara färdig att övergiva

Ang. åtgärder denna arbetsmetod och gå in för det av Sovjet ingivna förslaget om en fullständig allmän avväpning?

för fullständig
avrustning
m. m.

(Forts.)

Innan jag söker besvara detta spörsmål, kan jag icke underlåta att göra ett par erinringar av allmän innebörd.

Det torde knappast råda något tvivel därom, att arbetet på en internationellt genomförd nedrustning uppbäres av en uppriktig önskan både hos regeringar och folk att nå fram till positiva resultat, en önskan, som förestavas både av ideella och ekonomiska hänsyn. När meningarna gått så starkt isär i fråga om medlen för detta önskemåls förverkligande, ligger grunden härtill väsentligen uti de motsättningar mellan folken uti samhällsuppfattning och intressen, vilka efter världskriget snarast skärpts; de våldsamma omvälvningar, som inträffat inom stora delar av världen samt, vad särskilt angår Europa, den omreglering av staternas inbördes förhållande, som ägt rum genom de ingångna fredssluten. Som en helhet betraktad erbjuder det nuvarande världstillståndet ännu mycket en bild av oro och osäkerhet, vilka icke kunnat annat än alstra det missnöje och den misstro, som tjäna som motiv för rustningarna.

De senaste årens samhällsutveckling inom Sovjettryssland och den propaganda för världsrevolutionen inom andra länder, som ingår i det sovjetkommunistiska programmet, ha icke minst bidragit att vidmakthålla denna motsättning och misstro. I den fjärran östern pågå våldsamma rörelser för en »nationalitetsbefrielse», vars rimliga genomförande dock icke längre möter samma motstånd från utomstående makter som tidigare. Om dylika företeelser inverka menligt på försöken att skapa den atmosfär av förtroende, som skulle främja avrustningstanken, bidrar å andra sidan Förenta staternas hållning att mera direkt influera på möjligheten att uppnå praktiska resultat. Genom det av åtskilliga länder hävdade sambandet mellan en begränsning av de kontinentala rustningarna och begränsningen av Storbritanniens sjöstridskrafter, vilka senare i sin tur givetvis till stor del avhänka av en flottöverenskommelse med Förenta staterna, har sistnämnda lands ställning fått en högst betydande inverkan på problemets läge inom Nationernas förbund.

Vad slutligen beträffar de stater, som äro medlemmar av förbundet, befinna de sig efter fredssluten i olika politiska lägen, som i sin ordning måste på olika sätt påverka deras ställning till hithörande problem. Vissa länder utgingo ur världskriget med sina önskingar i territoriellt avseende fullt tillgodosedda. Det är hos dem en naturlig strävan att bevara status quo, och de äro benägna att medge rustningsminskning allenast mot stärkta garantier för att vid angrepp kunna påräkna hjälp i enlighet med internationellt fastställda åtaganden. Andra länder hava genom fredssluten förlorat betydande landområden och samtidigt fått sina nationella rustningar kraftigt beskurna under antagande att denna ensidiga avväpning skulle utgöra inledning till allmänna åtgärder för rustningarnas nedskrivning. Detta förhållande gör dem till anhängare av en skyndsam allmän avrustning med bevarad möjlighet att under en fortgående fredlig utveckling söka så småningom få rättelse i vissa genom fredssluten uppkomna förhållanden.

En tredje grupp stater — dit höra Sverige och de övriga skandinaviska länderna med flera — hava sina historiskt bestämda gränser och befinna sig i ett relativt säkert yttre läge. De önska en fredlig utveckling på rättens och skiljedomens grund, men ställa sig under rådande relativt osäkra tillstånd tveksamma inför fordran på deltagande i förstärkta internationella sanktioner för fredens upprätthållande. I en ställning för sig står för närvarande Storbritannien. Sedan dess regering vid Locarnouppgårelsen iklätt sig garanti för status quo vid Tysklands gräns mot väster, har densamma förklarat sig icke vilja ingå ytterligare särskilda garantiförpliktelser. Samtidigt har den brittiska regeringen avböjt att nu underkasta sig allmänt gällande obligatorisk skil-

jedom, vare sig i rättsliga eller andra tvister, vilket naturligen är ägnat att bereda svårigheter för det internationella rättssystemets utbyggande.

Det är i brytningen mellan dessa på olika förutsättningar vilande, i och för sig legitima politiska intressen, som de närmaste, direkta orsakerna böra sökas till de divergerande synpunkterna på »säkerhets»- och skiljedomsfrågorna och därmed till det hittills negativa resultatet av det internationella nedrustningsarbetet.

Den allmänt förefintliga uppfattningen om sambandet mellan dessa spörsmål och de realiteter, som ligga där bakom läser man icke kunna komma ifrån genom att nu resa kravet på omedelbar fullständig avväpning. Det från Sovjets sida framlagda — för övrigt numera i detalj utarbetade — förslaget innefattar emellertid just ett försök att definitivt lösa avrustningsfrågan oberoende av de internationella rätts- och säkerhetsspörsmålen.

För övrigt synes det mig vara en felsyn att utgå ifrån, att den enda allvarliga fara, som hotar freden, hänför sig till de militära rustningarna. Även om militära rustningar kunna utgöra en allvarlig fara för världsfreden, är å andra sidan avrustningen i och för sig icke i stånd att undanröja själva misshälligheterna staterna emellan. Särskilt i förhållandet mellan stora och små stater har en mäktig stat även om den vid ett givet tillfälle skulle sakna militära maktmedel, de största möjligheter att med hjälp av samtidens tekniska utrustning i hast skaffa sig sådana eller att på andra vägar påtvinga en mindre stat sin vilja. I detta sammanhang vill jag icke underlåta att göra en erinran beträffande själva innehållet i Sovjets förslag, såvitt det hittills är känt. En fullständig avrustning kan icke tänkas utan att vara garanterad av ett allmänt förbindande och effektivt rättssystem med obligatorisk skiljedom såsom centrum. Jag kan icke finna, att Sovjets förslag till avväpning beaktat detta avgörande villkor för dess genomförbarhet. Det har också visat sig, att Sovjet hittills väl varit villigt att ingå s. k. non-aggressionstraktater med andra makter, men däremot hava, mig veterligen, inga skiljedomsavtal i egentlig mening avslutats under Sovjets medverkan.

Avrustningsfrågan löses säkerligen icke genom uttalanden och förslag, som icke taga hänsyn till de politiska förhållandena i skilda länder och därför sakna stöd i det faktiska läget. Den förberedande nedrustningskommissionens hittillsvarande förhandlingar hava givit bevis på de svårigheter, som ligga i vägen för genomförandet steg för steg av en internationell nedrustning. Det finnes ingen anledning att tro att på detta område en revolution av arbetsmetoderna skulle kunna genomföras vad som icke visat sig möjligt att nå på det gradvisa förverkligandets väg.

Vid Nationernas förbunds församlings sammanträde sistlidna september månad tillät jag mig framhålla, att den första förutsättningen för att nedrustningsarbetet skulle kunna med framgång fullföljas låge däri, att mellan de militära huvudmakterna en uppgörelse komme till stånd på de ömsesidiga medgivandenas väg i de väsentliga punkter, vari meningsskiljaktigheter alltjämt kvarstode. Det finnes anledning att förmoda, att försök att nå fram till en sådan uppgörelse särskilt denna sista tid gjorts och dessa dagar göras av de intresserade makterna. I vad mån dessa strävanden må krönas med framgång kommer att inom kort visa sig. I varje fall är det allenast genom ett sådant närmande, som fast mark kan beredas för den nu sammanträdande nedrustningskommissionens fortsatta verksamhet och möjlighet öppnas för sammankallandet inom en nära framtid av den tilltänkta nedrustningskonferensen.

Ett allmänt för saken uppriktigt intresserat deltagande från alla och särskilt från de stora staternas sida i det inom Nationernas förbund pågående arbetet bör kunna främja och påskynda dess resultat. Även med erkännande av sambandet mellan de tre momenten i problemet skiljedom—säkerhet—avrust-

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder för fullständig avrustning m. m. (Forts.)

ning får denna formel icke binda utvecklingen inom en cirkel, varur ingen utväg finnes. Från svensk sida har vid 1927 års församling och vid andra tillfällen betonats — och jag understryker här samma mening — att det är hög tid att angripa problemet från olika sidor. Mycket har dock redan gjorts för att bereda skiljedomen en central plats i det mellanfolkliga livet; åtskilligt har även eljest vunnits för ökande av tryggheten mellan europeiska stater, som nyligen stodo mot varandra såsom fiender. Risken för nya kapprustningar speciellt inom flyg- och sjövapnen, och därmed faran för ett nytt krig, är tillräckligt stor för att motivera ett omedelbart första steg på den allmänna nedrustningsväg. Härmed skulle ock uppnås en ytterligare avspänning i de förhållanden, som ingiva ovisshet och oro för framtiden.

Svenska regeringen kan sålunda icke ansluta sig till deras mening, som hålla före, att de pågående utredningarna i skiljedoms- och säkerhetsfrågan först måste leda till ett gripbart resultat, innan vidare åtgärder kunna vidtagas för befrämjandet av den mellanfolkliga nedrustningen. Men regeringen kan lika litet dela deras uppfattning, vilka ivra för att till varje pris påskynda nedrustningskommissionens arbete, även därest all sannolikhet skulle tala för att kravet på omedelbara avgöranden måste medföra ett åtminstone temporärt avbrytande av nedrustningsarbetet. Inför detta alternativ med därav följande konsekvenser i olika riktningar synes det under alla omständigheter vara att föredraga, att det förberedande arbetet för den internationella nedrustningen alltjämt fortgår. Under tiden må alla goda krafter förbereda freden genom att söka minska konflikthanledningarna mellan folken, genom att verka för en internationell rättsordning, grundad på allmän respekt för varje folks frihet att utan främmande inblandning bestämma över sina egna angelägenheter, och genom att väcka folkopinionen till en samlad aktion mot ett nytt världskrig, vars nya förstörelsemedel intet krigsförbud och ingen yttre kontroll, som ej äga stöd i folkens eget rättsmedvetande, torde vara mäktiga att förgöra.

Får det inledda arbetet på allmän nedrustning blott fortgå kan ett till synes obetydligt första steg snart nog leda till mera genomgripande åtgärder. Och även om man ännu någon tid nödgas stanna vid blott en utredning, skulle därmed ändå vara vunnet, att vid den tidpunkt, då de politiska förutsättningarna visa sig vara förhållande, på frågan inverkan viktiga faktorer vore fullt klarlagda. Jag vågar tro, att denna linje — om vilken de nordiska folken i stort sett torde vara ense — säkrast leder till målet, och att den är värd att vinna gillande och förståelse hos alla dem, vilka, oavsett politiska åskådningssätt i övrigt, äro livade av en uppriktig önskan att föra fredsarbetet framåt.

Herr Lindhagen: Jag ber att få tacka utrikesministern för att han inte har desavuerat min förmodan, att hans obenägenhet att i sin ämbetsgärning befatta sig med tidens solklara utrikespolitiska realiteter även nu skulle bliva konstaterad genom hans svar. Emellertid har jag all anledning anse det vara tacknämligt, att man nu inför riksdagen har fått en fullständig överblick över de bemödanden, som inom folkförbundet under vidriga omständigheter ha ägt rum och fortfarande äga rum.

Utrikesministern nämnde en gång, då han stod i beredskap att tillträda sitt nya ämbete, att han var benägen att gå med de utrikespolitiska frågorna direkt till riksdagen och icke alltid låta dem stanna i den hemliga utrikesnämnden. Det har nog inte blivit så många tillfällen därtill, åtminstone ha vi icke förspott något. Men genom den vidlyftiga berättelse, som han nu framlagt, ådagalägges det ju dock ett visst intresse för en upplysningsverksamhet inom riksdagen.

Det lär för övrigt inte kunna bli någon verkligt effektiv svensk utrikespolitik, förrän det finns utsikter, att den svenska riksdagen och svenska folket

skola intressera sig för densamma. Det har blivit vår vana, att anse, att detta är en regerings privata angelägenhet, och man ser ju, att om en utrikespolitisk fråga, som icke rör sig om pengar, som vi skola bevilja, föreläggas riksdagen i någon form, så är det i regel nästan omöjligt att uppriva någon utrikespolitisk debatt annat än mellan utrikesministern och interpellanten.

Emellertid får man ju lyckönska det svenska statsskicket till att det finns ett interpellationsinstitut, där det blivit konstitutionell praxis, att man även om det rör en minoritetsmening, skall i det längsta låta saken gå fram, och det är i själva verket den enda utväg vi nu ha för att få fram minoritetsmeningar till debatt i närvaro av en regerings medlemmar, såsom vi nu i dag ha nöjet att få uppleva.

Det framgick emellertid av utrikesministerns svar, att frågorna lägo mycket illa, såvitt jag förstod; att de bemödanden man hittills gjort ha tämligen grusats men att man icke tappat modet utan kommer att fortsätta på de inslagna vägarna. Däremot fick ju interpellanten icke något svar på de samvetsfrågor, som ställdes till utrikesministern, utan han kringgick dem. Det enda han sade var, att den andra punkten i interpellationen syntes honom »något dunkel». Det uttrycket har visst utrikesministern lärt sig av konstitutionsutskottet, ty då konstitutionsutskottet icke har några egna meningar i en fråga, säger det, att saken är dunkel, vilket den kanske är för konstitutionsutskottet men icke för mänskligheten. När jag nyss satt och hörde slutorden i utrikesministerns anförande, delades det just ut i kammaren ett av de sedvanliga Geijerska konstitutionsutskottsbetänkandena på 3—4 rader, där de största frågor avfärdas i den bristande upplysningens dunkel — det var nu fråga om den tredje statsmaktens reformering — i några enkla och modererade rader. Där råder samma enighet mellan alla partier, under det att i de gamla goda tiderna, till och med så sent som år 1910, ett tillfälligt utskott yttrade sig vidlyftigt och sympatiskt om sådana självklara, mänskliga angelägenheter, till vilka de där utrikespolitiska frågorna äro att föra.

Det är emellertid intressant, herr talman, att få uppleva en sådan här vågdal i utvecklingen, ty den lär oss i alla fall åtskilligt om hur allting rätteligen förhåller sig.

Eftersom det enda svar jag fått på frågorna är det där uttrycket »dunkelt» om andra punkten uti min interpellation, lånat måhända från konstitutionsutskottets terminologi sedan flera år tillbaka. Jag ber då få säga herr utrikesministern, som i alla fall själv i sitt svar berört saken något: det finns ju i alla fall undertryckta folk i de främmande världsdelarna, vilkas undertryckande antingen helt eller delvis utgör en av grundorsakerna till osäkerheten i världen och svårigheten framför allt att komma till någon effektiv avrustning. Det vet väl utrikesministern själv, som sitter på tinnarna däruppe och skådar över kartorna i världshistorien och vår tid, vad jag menar, utan att det behöver sägas vara dunkelt? Det syftar, såsom i motiven till interpellationen klart utsäges, främst på bland annat, Asiens och Afrikas folk, för vilka folkförbundet icke får röra ett finger, ifall det uppstår konflikt mellan dem och deras europeiska behärskare. Det anses vara en inre angelägenhet för de härskande staterna, där folkförbundet icke har befogenhet och icke vågar, jag säger: icke vågar lägga sig i saken, ty då kan förmodligen bubblan brista. Det är ock en av anledningarna, varför sovjetunionens förslag, då det nu framlägges, alldeles självklart, enligt min mening, måste möta det största motstånd. Ty vad betyder det egentligen för dem, som ha så stora intressen i främmande världsdelar, att man ber dem avrusta nu genast? Det skulle, som jag säger i interpellationen, leda till, att dessa undertryckta folk helt gemtligt och idylliskt gjorde sig fria. Det tycker jag icke är dunkelt utan

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

förmenar jag att i all synnerhet en utrikesminister bör kunna förstå, att det förhåller sig på det sättet.

Sedan har det här talats mycket om skiljedom och skiljedomstraktater, och i det fallet har jag just velat bereda utrikesministern ett tillfälle att för oss klargöra, hur man överhuvud taget kan hysa någon kolartro på skiljedoms-traktater, så länge de skiljemän, som även i de vitala frågorna — ty sådana är det här fråga om — skola döma, icke ha några lagar eller erkända rätts-tillstånd att döma efter. Man kan icke skapa något skiljedomsförfarande, varigenom man — jag skall hålla mig till det mest flagranta exemplet; det finns många andra också — skulle tillåta övervägande om och i vad mån be-härskade folk i Asien och Afrika skulle få göra sig fria. Det går icke de stater, som ha makten över dessa folk, in på i brådbrasket, och det är alldeles givet ty det är med dem, såsom det förhåller sig annorstädes, att det är oerhört mycket svårare att avstå från vad man har än att fordra vad man icke har. Det gäller varenda individ ända från nordpolen till sydpolen. På samma sätt är det också med säkerhetsfrågan. Man skall ordna den först, det är ju en av parollerna för närvarande i folkens förbund! Jag medger, att det är myc-ket lättare här för mig att stå och kritisera än för folkförbundet att reda sig ur sitt kolossala dilemma, men hur skall man kunna å ena sidan säga, att vi nu skola laga så, att vi bli säkra för krig, medan man å andra sidan bibehåller osäkerhetens alla grundvalar i världen? Det motsatsförhållande, som jag nyss talade om, med alla dessa vapensamlingar, som stå laddade och beredda att gripa in vid minsta rebellering o. s. v., är ju ett olösligt problem, såvitt jag förstår.

Utrikesministern sade, att sovjets avrustningsförslag, som kom plötsligt som en blix från en molnhöljd himmel, kan man säga, innehöll några allmänna sat-ser, eller, jag tror han sade ett allmänt hållet förslag. Det var dock så litet all-mänt, att det angav i 14 kapitelrubriker precis i detalj vad som skulle av-rustas och uteslutas.

Men man kan ju säga, att det är »allmänt hållet» så till vida, att sovjet-unionens förslag icke rörde sig om andra spörsmål, som hänga samman med avrustningen och som göra, att de länder, som hotas med en avrustning, nu med all makt sätta sig emot densamma. De ha ej hunnit så långt i självöver-vinnelse, och man kan knappast begära, att de skola vara redo att acceptera ett sådant förslag ögonblickligen. Men då visar väl detta mer än något annat, att vad som behövs för att lösa förtrollningen över folkförbundets invecklade politik, bunden som den är med bojor och tusen små hänsyn, är att låta solen i de solklara frågorna lysa i något större utsträckning över folkförbundet och dess politik, så att det icke behöver arbeta fullständigt i skuggan. Om nu England, Frankrike, Holland, Italien o. s. v. ej äro beredda och mycket ogärna — vilket ligger i sakens natur — vilja vara med om ett sådant avrustnings-förslag, undrar jag om man därför skall överge tanken på att låta så att säga övningen i sanningens makt pågå vid sidan av övningen i bruket av vapnen. Det må hemställas, om icke även den förra övningen skulle vara ganska nyttig för att småningom bana stigar genom djungeln ut ur den fångenskap, i vilken folkens förbund för närvarande befinner sig. Då skulle jag vilja säga — och det var också meningen med min interpellation och den motion, som väcktes av mig i sammanhang med militärbudgeten — att det vore väl en sak för de nationaliteter, som icke äro bundna av sådana intressen, att taga emot en sådan här glimt från det oundgängliga — som en gång måste åstadkommas — med sympati och förståelse, och att i sin mån stödja detta i stället för att gå i kölvattnet efter dem, som i detta ögonblick känna sig hotade av ett sådant förslag. Det fanns emellertid en glimt av förståelse, en liten medkänsla för detta även i Genève, låt vara att man där hade de diplo-

matiska handskarna på händerna och icke visade sina simpla nävar, en liten förhoppning, att man kunde vänta något, men över det drog, så vitt jag kunde förstå, utrikesministerns ganska dunkla tal ett brett streck, något som jag också hade befarat. Vägen med en internationell rättsordning, uppbyggd på en vulkan, kan ej entusiasmera oss utan snarare inge oss förnimmelse av att man ej kommer någon vart i de stora realiteterna.

Denna interpellation har tillkommit icke minst därför, att en ofantligt stor och utbredd folkmening fordrar den fullständiga avrustningen. Det är just i sådana frågor, som folkets röst mera än deras styrelser är Guds röst. Här föreligga de enda realiteter, vilkas lösning kan på ett varaktigt sätt åstadkomma något.

Från denna synpunkt blev jag överraskad och glad över att ett sådant förslag mitt i hjärtpunkten för alla svårigheter och små bemödanden kommit till och kastat sitt solljus över förhandlingarna. Och jag hade icke kunnat tänka mig annat än att det svenska folket, som i Ryssland sett sin arvförande och fruktat hotet från öster, dock skulle känna åtminstone en morgonrodnad av lättnad inför en sådan uppenbarelse, som detta förslag innebär.

Summan av interpellationssvaret är således detta: den första frågan har besvarats med nej; den andra besvarats med att den var »dunkel»; den tredje har utrikesministern kringgått och lämnat obesvarad. Därför slutar jag, som jag slutade interpellationen i dess tredje obesvarade punkt. När skall en svensk regering bliva något betänksam inför de tre återvändsgränderna i folkförbundets politik: minskning av rustningarna med bibehållande av rustningarnas ofärd, säkerhetsproblemet lösning med bibehållande av osäkerhetens grundvalar samt skiljedom i vitala frågor utan lagar eller erkänt rättstillstånd att döma efter?

Herr Winberg: Ja, undantagandes den vackra sats, med vilken utrikesministern avslutade sitt anförande, måste man ju säga, att den resumé, han gav av läget, just icke visade någon vidare ljus sida av förhållandena i världen. Dock kan det ifrågasättas, om han ej i alla fall försökte göra dem ljusare än vad de i verkligheten äro. Jag skall återkomma till det litet senare.

Jag skall stanna ett ögonblick vid hans förklaring rörande det från rysk sida framlagda förslaget till avrustning. Så vitt jag fattade honom rätt, kunde icke Sveriges regering ansluta sig till detta, bland annat därför att förslaget saknade stöd i det faktiska läget för närvarande och vidare därför att det icke innehöll några bestämmelser om ett skiljedomsförfarande. Av den anledningen ansåg han, att det icke vore skäl att taga det riktigt på allvar. Hela hans anförande, vari han relaterade händelsernas gång och utveckling i Nationernas förbund och denna institutions behandling av frågan om nedrustningen visade emellertid, så vitt jag förstår, omöjligheten av att på den vägen komma någonstans, ty det måste jag ju säga mig, att man må ha vilken uppfattning man vill rörande möjligheten i ena eller andra avseendet, men man skall vara blind på båda ögonen, om man icke ser, att hela denna frågas behandling inom Nationernas förbund tydligt och klart ger vid handen, att de makter, som egentligen äro Nationernas förbund, d. v. s. de stormakter, som gått i författning om att skapa till detta instrument, *vilja* i detta fall ingenting. Jag skall ej gå så långt tillbaka i tiden beträffande behandlingen inom Nationernas förbund av nedrustningsfrågan, som hans excellens utrikesministern gjorde. Jag skall börja med ett fall år 1924. Som bekant var det så, att redan då hade denna fråga varit uppe, och till en början sökte man få enighet om ett förslag, vari man endast *rådjade* till samtliga till Nationernas förbund anslutna stater att icke *öka* sina militära rustningar över den gräns, varvid de då befunno sig — som man finner, ett synnerligen rimligt förslag

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

— men som Englands representanter motsatte sig till och med det förslaget, kunde det icke bli något av. Utrikesministern har nu i dag redogjort för frågans behandling än längre fram i tiden och visat, att tanken mött bestämt motstånd, framför allt och i första hand från den engelska regeringens sida. Så vitt jag förstår — om jag förbigår en del tekniska utredningar, som man har verkställt — så är allt vad man åstadkommit det vid det senaste sammanträdet fattade beslutet, att *anfallskrig äro förbjudna*. Ja, det är verkligen en obetalbar fras av en församling som denna. Utan att man över huvud har definierat vad man menar med anfallskrig och tydligen för att åtminstone göra en gest åt galleriet har man beslutit, att anfallskrig skola vara förbjudna.

Ja, om det vore så lätt att ordna alltsammans, varför har man icke fattat det beslutet för länge sedan? Då hade vi naturligtvis inte haft några krig!

Det framgår sålunda tydligt och klart, att det på den vägen endast blir uppskov, förhållningar och utredningar i det oändliga. Men när utrikesministern i början av sitt anförande talade om det ryska förslaget, nämnde han, att det sätt, varpå man drivit agitation för världsrevolutionen från rysk sida, icke har varit ägnat att skapa något vidare förtroende för det förslag, som kom från det hållet. Ja, han var mera försiktig — och det förstår jag så väl — än en del av tidningspressen här i vårt land, som har menat, att det där naturligtvis bara är en bluff från ryssarnas sida. Men utgår man från något sådant, borde man verkligen kunna räkna med att herrarna i Genève i förbunds-församlingen och förbundsrådet äro så pass skarpa huvud, att de skulle kunna använda detta förslag till att ställa de ryska förslagsställarna mot vägen, nämligen genom att utan vidare gå med på det men naturligtvis också kräva garantier för att alla, som ansluta sig till förslaget, också ställa sig detsamma till efterrättelse. Det hade varit den enklaste sak i världen att vidtaga sådana åtgärder, att man icke behövt befara, att man låtit narra sig av en bluff. Att man icke gjort det, bevisar nog, att man, som tidningspressen meddelade, när förslaget framlades i Genève, har blivit »obehagligt berörd».

Jag skulle också vilja något uppehålla mig vid en sak, som förekom vid förbunds-församlingens senaste möte i Genève och som visar, att det hela mer och mer börjar få en sådan karaktär, att det utmanar löjet. Jag har vid något tidigare tillfälle tillåtit mig peka på att Nationernas förbund icke haft tillräcklig kraft att genomdriva verkställigheten av det beslut förbundet fattat beträffande Vilnaområdet. Då Polen var nog tilltagset att lägga sig till med detta, resignerade man inom Nationernas förbund, vilket i sin tur berodde på att Polen var vissa stormakters skötebarn — stormakter, som inom förbundet ha mycket att säga till om. Emellertid har alltsedan dess naturligt nog ett slags latent krigstillstånd varit rådande mellan Polen och Litauen, och Litauen har dragit frågan inför Nationernas förbunds råd. Från litauisk sida gjorde man tidigare gällande, att det rädde krigstillstånd mellan Litauen och Polen. Om så vore fallet, menade man emellertid, att rådet vore förhindrat att upptaga frågan till behandling, och därför pressades nu Litauens representant att inför församlingen förklara, att det *icke* rädde krigstillstånd mellan de två länderna. Detta väckte ett oerhört jubel, och Polens och Litauens representanter trädde fram inför förbunds-församlingen och togo varandra i hand. De förklarade båda, att det såväl i Polen som i Litauen skulle hållas tedeum i alla kyrkor, emedan man nu kommit så långt, att dessa båda representanter tagit varandra i hand. Emellertid förelåg alltså *den sakliga tvistefrågan* mellan dessa båda parter, och med avseende på den kunde man icke åstadkomma något annat nere i Genève än ett sådant där allmänt uttalande om nödvändigheten att komma till en uppgörelse, utan att man överhuvud tog itu med själva sakfrågan och försökte få till stånd en lösning av densamma.

Då man iakttagert ett dylikt förfaringsätt och ser huru främmande för in-

gripande i realiteterna denna institution är, kan man icke förstå den, som i likhet med herr utrikesministern allt fortfarande talar om, att detta är den enda väg, på vilken man kan komma fram, samtidigt som han även måste konstatera såväl att beträffande de tre stora sjömakterna flotttrustningarna ha ökat i väsentlig grad, under det man hållit på att debattera detta avrustningsproblem, som även att i fråga om lantförsvaret i nämnda och övriga stater, som icke kallas sjömakter, det är ju ett faktum, att man håller på med kapprustningar och har hållit på därmed hela tiden. Det kan alltså icke vara fråga om annat än att detta sätt att förhålla frågan och att söka inbilla mänskligheten, att man här på allvar har tagit upp frågan om nedrustning eller avrustning, är en enda stor bluff. Det finnes icke någon verklighet bakom detta, och det är därför sorgligt, att människorna så länge hållits i den uppfattningen, att härifrån vore något att vänta.

Ang. åtgärder
för fullständig
avrustning
m. m.
(Forts.)

Dess bättre har det på senare tid yppat sig en del fall, som visa, att man börjar komma till insikt härom, i det att t. ex. en del socialdemokrater, vilka förut varit »troende» på Nationernas förbund i en utsträckning som kanske ingen annan, i dag verkligen måste erkänna, att de blivit besvikna i detta avseende, och att det icke är något att vänta från Nationernas förbund. Det är i alla fall alltid någon vinst, att man kommit till insikt därom.

Vill man för övrigt ha en i koncentrerad form hållen karakteristik av möjligheterna i detta avseende beträffande Nationernas förbund, så skulle man ju kunna andraga, vad märket B. D. har skrivit i tidningen Ny Tid för den 4 sistlidne februari. Efter att ha erinrat om, hurusom man i Nationernas förbunds grundstatuter har nedskrivit bl. a. den vackra satsen, att människans arbetskraft icke får betraktas uteslutande som en handelsvara utan skall vara något annat, så säger han bl. a. följande: »Detta (politiska) genombrott ägde rum under och efter världskriget. Det skedde på två olika vägar. I öster Tredje internationalen, i väster Nationernas förbund. I Nationernas förbund utgick man från det bestående och förde samman industriledare och fackföreningsmän från hela världen för att de tillsammans skulle utarbeta *de nya kollektivavtalen*, som skulle trygga *den mänskliga standarden*; världens regeringar skulle lägga dessa kollektivavtal till grund för sin sociala lagstiftning.

Denna stora tanke har under snart tio år hållits vid liv med en svagt flämtande låga, omgiven av ligkiltighetens mörker, ogenomträngligt, endast en smula nyanserat här och var av hän och cynism.

Var och en, som givit sig hän åt detta arbete, har förstått, att detta tillstånd icke kunde fortfara huru länge som helst. En dag måste krisen komma.

Nu är tiden inne.

I denna stund går Internationella handelskammaren, mäktig, lakejernas gud, erövrande Nationernas förbund öppet till storms mot grundprincipen om människan som målet för produktionen!

Karikatyren av världssamhället, dansande kring guldkalven, vill blåsa ut det verkliga ljuset.»

För övrigt är det en sak, som jag tillåter mig peka på här. Det är icke bara det, att man, som herr utrikesministern nödgats konstatera i sitt anförande, med allt det arbete man nedlagt endast kommit till negativa resultat. Det är icke bara det, att man icke kommit till någon positiv lösning av de brännande spörsmålen, utan det finnes något mer, som han också snuddade vid, när han sade, att den svenska regeringen är mycket betänksam mot den sanktionspolitik, som Nationernas förbund och dess ledande stater nu ha inaugurerat. Däri ligger just det farligaste momentet, som man långt före detta borde ha uppmärksammat. Man borde ha frågat sig, om det verkligen kan vara i de små staternas intresse, framför allt stater sådana som de skandinaviska, att knyta an vid denna stormakternas triumfvagn, vilka stater för utnyttjande

Ang. åtgärder av sina intressen — som det allt mer klart och tydligt framgår — ha skapat för fullständig den institution, som heter Nationernas förbund. Det är på den punkten, som avrustning man enligt min mening har begått den största dumheten, när man engagerat sig för denna institutions politik.

m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 144, angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreeringsprodukter av naftalin;

nr 147, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

nr 157, angående fortsättande av Aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse;

nr 158, med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket; samt

nr 159, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 8 samt statsutskottets utlåtanden nr 6 och 30—34.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 15—17, bankoutskottets utlåtanden nr 20—23 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet, sättes sist bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 142 och 147 till bankoutskottet, nr 144 och 159 till bevillningsutskottet, nr 151 till behandling av lagutskott, nr 152 till jordbruksutskottet samt nr 155, 156 och 161 till statsutskottet, varemot propositionerna nr 157 och 158 nu på begäran bordlades.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 265, av herr *Johansson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statsbaneförvaltningens organisation m. m.; och

nr 266, av herr *Petrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till medicinalstyrelsen m. m.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 240, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, II: 316, angående vissa processuella föreskrifter rörande bestraffningsformen varning, i vad angår statens befattningshavare, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 61, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för inköp och iordningställande av beskickningshus i Bryssel.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 62, till Konungen i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna angående de kommunala församlingarnas rätt att utse revisorer samt om effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning; samt
nr 9, i anledning av väckt motion om en pressorganisation för främjande av vårt folks karaktärsdaning, politiskt och individuellt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollen för den 7 och den 9 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.52 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 14 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg och ansökning:

Att riksdagsman *P. A. Bergström*, på grund av lungkatarr, är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet tillsvidare, intygas.

Stockholm den 12 mars 1928.

Sigge Wikander,
leg. läkare.

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av ovanstående intyg, anhåller jag om ledighet tillsvidare från riksdagsarbetet.

Stockholm den 12 mars 1928.

Vördsamt
Alb. Bergström.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 162, angående förlängd giltighetstid för avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket;
nr 163, angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;
nr 166, angående nedskrivning av vissa från lånefonden för mindre linberedningsanstalter beviljade lån m. m.;
nr 167, angående understöd i anledning av skador till följd av Vänerns översvämning; samt
nr 168, angående ytterligare statsgaranti för centralkassornas för jordbrukskredit förbindelser.

Företogs val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Abrahamsson
» Anderson, S. Erik,
» Björnsson
» Boberg
» Borell
» Bårg
» Frändén
» Hansson, Sigfrid,

med 77 röster,
» 77 »
» 77 »
» 77 »
» 77 »
» 77 »
» 77 »
» 77 »

herr Johansson, Johan, i Friggeråker	med 77 röster,
» Julin	» 77 »
» Karlsson, John,	» 77 »
» Kvarnzelius	» 77 »
» Leander	» 77 »
» Möller	» 77 »
» Nilsson, Petrus,	» 77 »
» Nilsson, Johan, i Kristianstad	» 77 »
» Olsson, Oscar,	» 77 »
» Pettersson, Olaus,	» 77 »
» Pålsson	» 77 »
» Sederholm	» 77 »
» Svensson, C. E.,	» 77 »
» Thulin	» 77 »
» Trygger	» 77 »
» Waller	» 77 » .

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågasvarande valmän utsedda:

herr Svensson, Martin,	med 24 röster,
» Sundberg	» 24 »
» Bodin	» 24 »
» Ström	» 24 »
» Lindgren	» 24 »
» Berglund	» 24 »
» Sandén	» 24 »
» Larson, Edward,	» 24 »
» Hansén, D.,	» 24 »
» Eriksson, Carl E.,	» 24 » ,

sedan ordningen mellan dem blivit genom lottnings bestämd.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 157, angående fortsättande av Aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 158, med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 7 och 9.

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom i ämnet väckta motioner.

I en den 11 januari 1928 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 37, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner nämligen:

1:o två likalydande motioner, nr 238 i första kammaren av herr *Bärg* m. fl. och nr 412 i andra kammaren av herr *Olsson* i Gävle m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta viss ändrad lydelse av 27 § mom. 5 i förslaget till ändring av vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka;

2:o motionerna nr 241 i första kammaren av herrar *Magnuson* och *Berglund* samt nr 413 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., i vilka yrkats, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 37;

3:o motionen nr 410 i andra kammaren av herr *Röing*, däri föreslagits, att riksdagen med godkännande i övriga delar av Kungl. Maj:ts proposition nr 37 med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka ville besluta,

dels att 27 § 5 mom. i förslaget skulle helt utgå,

dels att 9 och 17 §§, 22 § 1 mom., 27 § 4 mom. samt 35 § i förslaget skulle erhålla den ändrade lydelse, som i denna motion angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 37, icke kunnat oförändrad bifallas och med bifall till motionerna I: 238 av herr *Bärg* m. fl. och II: 412 av herr *Olsson* i Gävle m. fl. samt med avslag å motionerna I: 241 av herrar *Magnuson* och *Berglund*, II: 410 av herr *Röing* och II: 413 av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka med den ändringen, att 27 § 5 mom. erhöles viss av utskottet föreslagen lydelse.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Boman*, *Bengtsson* i Kullen, *Nylander*, *Wijkström* och *Brännström*, vilka av angivna orsaker inom utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 241 av herrar *Magnuson* och *Berglund* samt II: 413 av herr *Månsson* i Erlandsro m. fl., avslå ej mindre Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 37, än även motionerna I: 238 av herr *Bärg* m. fl., II: 412 av herr *Olsson* i Gävle m. fl. och II: 410 av herr *Röing*.

Angående sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Med avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 12 hemställles,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages det av utskottet tillstyrkta förordningsförslaget paragrafvis och, där så erfordras, momentvis med promulgationsstadgande, ingress och rubrik sist;

att sedan förordningsförslaget blivit genomgånget, utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt
att författningstext icke må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av nämnden kammarens ledamot begäres.

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förfordningen.

(Forts.)

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Det av utskottet tillstyrkta förordningsförslaget.

6 §.

Denna paragraf lydde:

1. Rätt till partihandel med pilsnerdricka tillkommer allenast tillverkare samt den, som efter tillstånd enligt 8 § äger rätt att till avhämtning försälja sådan vara och av Konungens befallningshavande erhållit tillstånd jämväl till partihandel.

2. Pilsnerdricka, som försändes till återförsäljare, må ej avlämnas annat än i köparens försäljningslokal eller därtill hörande magasin eller, för fortsatt försändning till köparen, vid järnvägsstation, station för regelbunden automobiltrafik eller å fartyg.

Herr Boman: Herr talman! Det nu föreliggande, av bevillningsutskottets flertal tillstyrkta förslaget är i det väsentliga lika med den kungl. propositionen, som i sin tur är byggd på det förslag, som med anledning av en i fjol lämnad kungl. proposition i ärendet utarbetades inom bevillningsutskottet och som innefattade åtskilliga mer eller mindre betydelsefulla förändringar i det av Kungl. Maj:t då framlagda förslaget.

Då förslaget i fjol framlades, förelågo i statsrådsprotokollet refererade de infortrade yttrandena från länsstyrelser med flera myndigheter. De uttalanden, som av dem gjordes, voro ingalunda sådana, att däri fanns något allmänt uttalande om behövligheten i Sveriges olika delar av en ny lagstiftning i detta ämne. Det större antalet länsstyrelser uttalade, att de rådande missförhållandena ingalunda voro av en sådan betydelse, att de påkallade någon ny lagstiftning. Jag tror, att det endast var fyra länsstyrelser, som ansågo en ny lagstiftning vara erforderlig. Till i år har Kungl. Maj:t icke föranstaltat om någon ny utredning utan åtnöjt sig med att taga upp det förslag, som i fjol framlades av utskottet och som av denna kammare förkastades och sålunda föll vid fjolårets riksdag.

Av de uttalanden, som i fjol gjordes, vittnade flertalet om att de rådande missförhållandena ej så mycket berodde på lagens bristfällighet som på lagöverträdelser. Men mot lagöverträdelser lär man väl knappast vinna rättelse genom att skärpa en lags bestämmelser. Ser man i stort på utvecklingen angående nykterhetsförhållandena i vårt land, tror jag, att ingen skall kunna jäva, att denna utveckling gått i en god och glädjande riktning. Det är väl då av vikt att i sådant fall icke skärpa det restriktionssystem, som befunnits fungera väl och verka gynnsamt, genom onödigt stränga bestämmelser, som ju verka irriterande, särskilt då det gäller en dryck som pilsnerdricka, som ju dock i stort sett är en måltidsdryck och ytterst sällan enbart användes såsom rusdryck. Jag tror icke, att det nuvarande pilsnerdrickat såsom sådant i många fall använts på ett sådant sätt. Jag vill erinra om, att redan nu äro de bestämmelser, som gälla för denna måltidsdryck, lika stränga som de, som gällde för det gamla ölet. Likaså vill jag erinra om att 1919 års lagstiftning förutsatte, att då starkölet komme bort, skulle lättnader beredas för denna svagare dryck, pilsnerdricka.

Att bruket av pilsnerdricka i vissa fall åstadkommer skadliga verkningar i

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
ordningen.
(Forts.)

hemmen, är jag den förste att erkänna, men dessa verkningar äro egentligen av ekonomisk art. I många hem får nog arbetarhustrun mindre till hemmet, än hon skulle få, om inte mannen nedlade onödigt mycket pengar på inköp av pilsnerdricka. Men detta är ett missförhållande, som egentligen framträder i städerna, och där inverkar den föreliggande lagstiftningen inte alls.

Beträffande detaljbestämmelserna i det förevarande förslaget är det egentligen två, som jag finner synnerligen betänkliga, nämligen bestämmelserna om kvittensbok för rättighet att avlämna pilsnerdricka och om höjd åldersgräns för inköpsrätt från 16 till 18 år. De retsamma följderna av dessa bestämmelser och de lagöverträdelser, som utan tvivel därav skulle bliva en följd, äro av den art, att jag anser, att de enbart för sig borde vara tillräckliga för avslag på förslaget.

Med stöd av vad jag anfört tillåter jag mig, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som är avgiven av herr Johan Nilsson i Kristianstad m. fl.

Herr **Bärg**: Herr talman! Jag tror, att kammarens ledamöter skola förstå och uppskatta, om vi följa den föregående ärade talarens exempel och ej alltför länge uttänja denna debatt. Jag skall åtminstone för min del söka att inte taga alltför lång tid i anspråk.

Jag nödgas dock först erinra kammaren om vad som under fjolårets debatt i denna fråga anfördes rörande det egentliga behovet av mera ordnade förhållanden vid försäljning av pilsnerdricka på landsbygden, än vad som nu råder. Herr Schlyter lämnade då inför kammaren en uttömmande redogörelse för de erfarenheter av en mycket nedslående art, som man gjort i vissa landsändar särskilt i Norrland, och jag är övertygad om att de, som hava studerat förhållandena och sökt sätta sig in i dem, måste erkänna, att det på vissa orter inom landet kan finnas ganska starka skäl att få en förbättrad ordning till stånd. Det är ju detta, som eftersträfvats icke blott från s. k. nykterhetshåll, utan även ifrån alla ordningsälskande personer och som fjolårets bevilningsutskott på grund av Kungl. Maj:ts då föreliggande proposition sökte åstadkomma och som även Kungl. Maj:t i den nu föreliggande propositionen, på vilken utskottet byggt, också sökt få till stånd. Om vi sålunda trots allt förnekan måste erkänna, att det på långt när icke är så bra som önskvärt vore, må det vara oss tillåtet att söka på ett fogligt sätt komma till rätta med de missförhållanden, som man vill hava rättade. Detta söker det föreliggande utskottsförslaget göra, såsom jag tycker mig finna, på ett mycket förnuftigt sätt.

Här har såväl i motioner som i reservationen och av den siste ärade talaren sagts, att man icke skall komma med skärpta restriktioner och såmedelst söka lägga hinder i vägen för begagnandet av en dryck, som är så pass oskyldig som den här ifrågavarande. Jag bestrider, att man överhuvud taget i detta förslag kommer med några nya restriktioner, i varje fall icke av någon betydelse. Om jag fränser den påtalade höjningen av åldersgränsen från 16 till 18 år för dem, som skola hava rätt att avhämta pilsnerdricka å försäljningsställe, är resten, kan jag säga, endast några föreskrifter, som äro givna för att lättare kunna få konstaterat, huruvida vederbörande försäljare följer den restriktionerna innehållande lagen eller om han icke gör detta. Ingen kan med skäl säga, att en lag såsom den föreliggande för den lojale förbrukaren och den lojale försäljaren försvårar åtkomsten av denna dryck. Visserligen påtalade den föregående talaren det föreslagna förfaringssättet med kvittering. Men i den form, i vilken Kungl. Maj:t framlagt sitt förslag till kungörelse, synes det mig, som om alla berättigade krav på ett lämpligt förfaringssätt därigenom blivit tillgodosedda. I en av de föreliggande motionerna har man sagt, att den olyckan skulle kunna inträffa, att det föreskrivna kvittot slarvades bort, och

så stode köparen där. Detta visar endast, att motionären icke läst förslaget till kungörelse, ty Kungl. Maj:t har i detta förslag sagt, att om det är så, att det ursprungliga kvittot icke finnes, kan en annan lapp lämnas i stället. Det synes mig, som om man sökt finna skäl emot förslaget, där skäl verkligen icke stå att finna.

Vad man med hela detta förslag velat är, såsom jag först erinrade, att lämna möjlighet för myndigheterna att kontrollera, huruvida försäljningen går lagligt eller olagligt till. I stället för att vara ett ingrepp i den lojala köparens och försäljarens rätt förhåller det sig på det sättet, att de lojala försäljarna av pilsnerdricka säkerligen komma att uppskatta en ordning såsom den föreslagna. Som förhållandena nu oftast hava gestaltat sig ute i bygderna, är det nämligen de illojala försäljarna, som göra intrång på de lojala försäljarnas rätt, utan att myndigheterna hava den möjlighet att komma till rätta med denna olaglighet, som vore önskvärdt icke minst ur den lojala försäljningens synpunkt.

Jag föreställer mig, herr talman, att det kommer att ges tillfälle att under den fortsatta debatten säga någonting om de föreliggande motionerna. Intill dess någon försvarare för dem uppträtt, skall jag avstå från att säga något om deras innehåll. Innan jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan, vill jag emellertid redan nu hava sagt ifrån, att om det skulle visa sig, att den föreslagna höjningen av åldersgränsen, som egentligen är det enda moment, som berör förhållandena inom städerna, är en bestämmelse, som är svår att godtaga från deras sida, som anse sig böra representera städernas och stadsbefolkningens intressen, tror jag, att huvudsyftet med det föreliggande lagförslaget kan vinnas även med bibehållande av den åldersgräns, 16 år, som finnes i nu gällande förordning. Jag vill betona detta, för att det icke skall kunna användas såsom skäl till att stjälpa det nu föreliggande lagförslaget med hänsyn till motviljan mot den föreslagna åldersförhöjningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnuson: Herr talman! Då jag och en ärad medmotionär i denna kammare i år väckt en motion om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 37, som, enligt vad jag kan förstå, avser att införa mera restriktiva bestämmelser beträffande försäljning av pilsnerdricka såväl på landet som i stad, tillåter jag mig att i denna egenskap säga några ord.

Jag måste då först uttala min förvåning över att Kungl. Maj:t ansett frågan vara av den vikt, att den fått formen av en proposition. Jag kan icke förstå detta på annat sätt, än att man har tagit en mycket stor hänsyn till det beslut i denna kammare, som fattades föregående år, i det att kammaren visserligen avlog frågan om denna pilsnerdricksreform, men endast med fem röster. Sålunda har Kungl. Maj:t tagit detta till intäkt för att i år dessa fem motsträviga möjligen kunnat bli omvända och att det sålunda kunde tänkas ett bifall till propositionen, som för övrigt i huvudsak är analog med bevillningsutskottets förslag föregående år. Jag är ytterst förvånad över, att regeringen har givit denna pompösa form åt denna relativt lilla fråga. Jag måste då fråga mig, vad anledningen är: om regeringen liksom bevillningsutskottets majoritet genom det sätt, varpå de avse att lösa denna fråga, anse, att den innebär någon särskild möjlighet till folkuppfostran i vårt land, samtidigt som man naturligtvis därmed påstår, att det är otänkbart att fortsätta med att låta detta oskyldiga måltidsdricka, som vårt folk i stor utsträckning använder, få husera så pass fritt, som för närvarande är fallet. Jag ser ju icke saken på det sättet, utan jag frågar, vad som egentligen har förekommit, att man överhuvud taget alltjämt vill lagstifta i oträngt mål och öka på de bestämmelser, som redan omgärda pilsnerdricksförsäljningen.

Vad är det som förekommit? Jag kan åtminstone av handlingarna icke fin-

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

na att det är något särskilt uppseendeväckande. Visserligen händer det nog på landsbygden om somrarna, att exempelvis några ungdomar samlas för att efter arbetsveckans slut förnöja sig på sitt sätt och få en tillfällig livets njutning och att därvid inköpes pilsnerdricka, som i och för sig icke berusar eller höjer deras stämning men som tillsammans med annat möjligen kan göra detta, men jag frågar er, mina herrar, som ha möjlighet att på annat sätt njuta av livet, om detta lilla utslag av ungdomlig levnadslust, som vid något tillfälle kan taga sig något olämpligt uttryck, bör tagas till intäkt för förnyad lagstiftning? För min del kan jag icke finna att detta kan giva någon som helst anledning till att söka än mera förhindra och kontrollera försäljningen av denna dryck. Det räcker med det som är.

Jag har naturligtvis särskild anledning att vända mig mot vad som i utskottsbetänkandet förekommit beträffande åldersgränsens höjning ifrån förutvarande 16 till 18 år. Redan den siste ärade talaren har ju varit inne på den frågan och sagt, att han för sin del icke har någon anledning att hålla på den höjda åldersgränsen, ifall vi från städerna finna den omöjligt att upprätthålla. Ja, det är så riktigt: det är omöjligt att upprätthålla redan den nuvarande 16-årsgränsen, så mycket mer då den höjda gränsen. Redan nu finns det en mängd ungdomar, vilka utan att vara fyllda 16 år få bl. a. köpa pilsnerdricka på magasinerna, som vi säga här i Stockholm, till sina hem, dessutom alla dessa tusentals ungdomar, som hjälpa till på verkstäder och kontor, vilka även få göra liknande uppköp redan vid 14 eller 15 års ålder, men då man icke kan upprätthålla åldersgränsen nu, är det otänkbart, att man kan göra det med en höjning av åldersgränsen till 18 år.

Nu yttrade herr Bärge, att han hade ingenting emot att bibehålla gränsen. Men då jag av detta finner, hur litet genomtänkt utskottsmajoritetens förslag är, har jag ingen anledning att genom detta medgivande för städernas vidkommande gå med på utskottets förslag, utan jag har lika stora skäl att yrka avslag på det hela, och detta icke minst på grund av de ord, med vilka utskottet motiverat sitt betänkande. Nu erkänner jag visserligen, att utskottet modifierat sitt betänkande något, särskilt den första satsen, mot vad förslagsutlåtandet innebar, och detta vittnar ju också om en särdeles god och förnuftig tanke hos utskottets ledamöter, men det kvarstår dock enligt mitt förmenande tillräckliga skäl att yrka avslag på det hela, då utskottet bl. a. säger, att det gäller att avhjälpa »förefintliga missförhållanden», som lära råda.

Då jag nu nämnt herr Bärge namn, skall jag be i detta sammanhang få citera herr Bärge från ett tillfälle uppe i utskottet, då han i en replik till herr Bergman på tal om möjligheterna att lagstifta mot tobaken sade ett mycket gott och förståndigt ord, nämligen att man får lov att tåla även det man inte sympatiserar med. Detta uttalande skulle jag vilja rikta till alla de nykterhetsvänner, särskilt här i kammaren, som såvitt jag förstår inte tåla att se, vad de icke sympatisera med.

Jag nämnde herr Johan Bergman, och jag vill säga några ord om en motion, som han väckt och som avser att genom utredning klargöra, huruvida det skulle vara lämpligt för vårt lands vidkommande att exempelvis i nykterhetsbefrämjande syfte söka få det danska systemet tillämpat i vårt land. Detta visar, att herr Bergman hyser ett stort förtroende till det svenska folket, men detta visar han i mycket ringa grad i fråga om måltidsdrickat, pilsnerdrickat. Skulle vi få det danska systemet, bleve ju inte endast pilsnerdrickat obeskuret, utan även de verkliga rusdryckerna. Jag har sålunda ingenting emot herr Bergmans kläm i denna hans motion, men motiveringen kan jag naturligtvis icke godkänna. Jag vill med detta påvisa, att herr Bergman i visst fall har ett mycket stort förtroende för vårt svenska folk, som han icke hyser då det gäller försäljningen av pilsnerdrickat till samma folk.

Med dessa ord vill jag hava sagt, och det är min bestämda uppfattning, att man med gällande lagstiftning — jag säger detta särskilt till herr Bårg — mycket väl kan kontrollera försäljningen av denna förfärliga dryck och även beivra eventuella överträdelser med de myndigheter vi redan ha.

Jag vill endast tillägga, att föreliggande proposition och utlåtande enligt vad jag kan förstå icke ha någon som helst betydelse i fråga om vårt folks nykterhet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka helt avslag på utskottets utlåtande och bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Utskottsreservanterna liksom någon av de föregående talarna hava sagt sig icke vara övertygade om att missförhållandena på förevarande område äro så stora, som jag gjort gällande. Jag vill härtill inledningsvis anmärka, att jag icke gjort gällande att missförhållandena äro »stora», om man därmed menar att de äro synnerligen talrika över allt Sveriges land, utan vad jag sagt är, att de i vissa delar av landet äro talrika och att de i allt fall, när de förekomma, äro så allvarliga, att möjlighet till effektivt ingripande är behöfvig. Det är ju lyckligtvis så — vilket man ofta är benägen att förbise — att straffbestämmelser, ordningsföreskrifter och restriktionsbestämmelser i allmänhet icke tillkomma därför att förseelser och missbruk äro regel, utan därför att sådana emellanåt förekomma och äro av allvarlig beskaffenhet.

Under sådana omständigheter har det synts mig ganska meningslöst att, såsom reservanterna påyrka, igångsätta en ny utredning i förevarande ämne. Men utredningskravet förefaller ännu mera egendomligt, om man läser de särskilda skäl, som reservanterna åberopa för en sådan förnyad utredning.

Det ena skälet skulle vara, att genom en utredning skulle man kunna få närmare kännedom om omfattningen av dessa missbruk och missförhållanden, det vill säga man skulle göra en inventering av dem över hela landet. Det är ju självklart, att någon exakt siffra eller någon tillnärmelsevis exakt uppfattning om hur högt upp antalet missförhållanden ligger, icke är möjligt att erhålla. Man vill ha en inventering, varmed jag förmodar länsstyrelserna skulle belastas, dessa länsstyrelser, av vilka en och annan redan ansett sig böra ge Kungl. Maj:t en admonition för att de så ofta besvärats med yttranden i den föreliggande frågan.

Det andra skälet skulle vara, att möjligen det kunde befinnas, att sedan numera frågan om ändrade bestämmelser uppkommit, polismyndigheterna börjat att i större omfattning än tidigare beivra överträdelser. Sålunda, sedan en utredning är utförd, en fråga aktualiserats, väntar man sig, att ett som man trodde slappnat nit fått en påkörare. Och man skall söka utröna detta, innan man går vidare. Tankegången fullföljd skulle väl emellertid innebära, att om man låter det hela falla eller låter anstå med det hela, skulle nitet återigen slappna; och så stå vi där och stampa igen.

Emellertid, det är inte så, att vad som nu föreslås är baserat på uppfattningen om bristande nit hos polismyndigheterna. Det är inte heller så, vilket här redan påpekats, att vad som föreslås men kritiseras annat än till en mycket ringa del är nya restriktioner. Förslaget är helt enkelt grundat på uppfattningen om att vi hava bristande kontrollföreskrifter och i någon mån bristande tillsyn, i vad angår tillverkarens utövande av sina försäljningsrättigheter. Detta och ingenting annat gäller det. Man förbiser ständigt, då man från motståndarhåll yttrar sig om denna sak, att vad här åsyftas, är egentligen ingenting annat än att få vissa kontrollföreskrifter, avsedda att möjliggöra beivrandet av och hindra lagöverträdelser, överträdelser av restriktionsbestämmelser, som redan finnas och som länge funnits. Typiskt för detta förbiseende

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
föreskriften.

(Forts.)

Äng.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.

(Forts.)

är utskottsreservanternas uttalande, att svåröverkomliga hinder skulle möta mot att övervaka efterlevnaden av de ifrågasatta kvitteringsbestämmelserna. Dessa kvitteringsbestämmelser äro *icke* avsedda att vara något självändamål. Det är, som någon anmärkt, icke så farligt, om ett och annat kvitto skulle vara bortkommet eller avfattat i annan form än den vedertagna. Meningen med dem är att få hållpunkter, då man misstänker att en tillverkare icke handskas med försäljningsrättigheten, särskilt i vad angår försäljningen efter rekvisition, i enlighet med lagens föreskrifter.

Jag tillåter mig erinra om att ursprungligen den stora striden i denna »stora» — som man tydligen anser på många håll — fråga rört sig om detta: skall den befogenhet, som hittills tillkommit länsstyrelserna att ingripa gentemot tillverkare, som icke handhåva sin försäljningsrätt på lämpligt sätt, överflyttas till kontrollstyrelsen? Det var den frågan, som väckte striden till liv och som gjorde att striden blev så häftig. För min del har jag icke kunnat biträda förslaget om överflyttning av denna befogenhet till kontrollstyrelsen, och striden därom är nu avförd. Jag föreslog emellertid med avseende å den tillsynsrätt, som skulle lämnas kontrollstyrelsen, att man icke skulle inordna kontrollstyrelsen direkt som eventuell part hos länsstyrelserna, utan att kontrollstyrelsen skulle utse en person i var residensstad, som skulle kunna tillhandagå den, om det behövdes, och vilken icke var anonym, utan om vilken var och en visste, att han hade ifrågavarande uppgift att fylla. Då blev det en animerad strid om denne s. k. P. O. Nu är även han avförd från dagordningen.

Nästa stridsställning blev kvitteringsförfarandet. Visserligen var ju även den saken föremål för mycken debatt, då kammaren för ett år sedan hade att besluta i denna fråga. Det sades, att detsamma skulle medföra, att ölsändningen, om ingen vore hemma i rekvisitens bostad, måste återföras. Jag påpekade, att detta visst icke var nödvändigt; man kunde mycket väl införa ett kvitteringsförfarande utan en sådan konsekvens. Det var sent på natten, och jag ville icke närmare utveckla saken, men jag trodde, att de ärade motståndarna till förslaget någon gång måhända varit med om att få exempelvis en penningremissa eller vara, som man förutsatt skulle kvitteras eller för vilken mottagningsbevis skulle lämnas, men där kvittot eller mottagningsbeviset kunnat skickas med t. ex. en senare post.

Nu ha bestämmelserna i ifrågavarande avseende utformats på ett sådant sätt, att obestriddligen ingen svårighet möter att avlämna varan för den händelse vid något tillfälle ingen är hemma, där varan skall avlämnas.

Nu återstår egentligen blott påståendet, att kvitteringsförfarandet, som skulle gälla endast vår landsbygd, är ett obehörigt trakasserande av denna landsbygd, att det är så betungande, och att man på grund av omaklet därmed kunde ha anledning frukta, att utköraren skulle falla för frestelsen att förfälska rekvisitens namn. Vad trakasseriet beträffar vill jag hänvisa till, att andra kammarens lantmän, åtminstone såvitt man kan döma av omröstningen för ett år sedan, icke togo talet från stadsrepresentanternas sida om trakasserier mot landsbygden så synnerligen allvarligt. Jag vill också erinra om, att om det verkligen föreligger någon orättvisa mot landsbygden, så beror det på lagens gamla, redan gällande bestämmelser. Ty frågan om försäljning efter rekvisition saknar betydelse för stadssamhällena, dels emedan där finnas ölkafeerna, och dels emedan man där har rätt att kringföra pilsnerdricka *utan rekvisition*. Vill man sålunda åstadkomma jämställdhet mellan landsbygd och stad, skall man yrka på förändringar i redan gällande bestämmelser, vilka i angivna hänseende ställa städerna — som jag dock tror av fullgoda skäl — på ett annat plan än landsbygden.

Kvitteringsförfarande skulle vidare vara så betungande! Men nog är det väl ganska egendomligt, att i de otaliga fall, där sådant förfarande nu förekom-

mer i det dagliga livet, knappast någon köpare torde känna sig besvärad därav, besvärad av att, när han fått en vara hemsänd, skriva sitt namn på ett medföljande kvitto. Men när *staten* fordrar någonting dylikt, blir det genast så betungande, även när staten fordrar det för att göra en förefintlig bestämmelse effektiv.

Skulle det verkligen förhålla sig så, att ölutkörarna äro så olämpligt intresserade av den okontrollerade ölförsäljningstrafiken, att de, trots den frihet, med vilken de kunna röra sig, när det gäller utfående av dessa kvitton, icke skulle sky att förfalska mottagarnas namn, undrar jag, om icke de herrar, som förmoda detta, vilja giva mig rätt däri, att man i så fall borde i än högre grad misstänka dem för att så snart tillfälle gives överskrida nu gällande restriktionsbestämmelser, vilket icke är belagt med så svårt straff som förfalskning.

Jag kan icke se annat än att de skäl, som framförts mot denna alls icke djupt ingripande lagstiftning, äro så ohållbara, att motståndet måste bottna i någonting annat. Den bottnar tydligen i den uppfattningen, som också här har framförts särskilt av herr Magnuson, att pilsnerdrickat egentligen icke kan användas som berusningsmedel, och vidare att fallen av missbruk äro så fåtaliga och så litet betydelsefulla, att det icke finns någon anledning att åstadkomma effektiva kontrollföreskrifter. Jag vill däremot erinra, att flertalet länsstyrelser ansett, att det icke är bra som det är, utan att *något* bör göras. Jag vill särskilt erinra om vad två landshövdingar yttrat, två landshövdingar, vars om-döme jag tror att denna kammare i allra högsta grad värderar, särskilt då det gäller det område, på vilket vi nu äro inne. Landshövdingen i Älvsborgs län förklarade i sitt yttrande av 1925, att han förordade införandet av köpareförteckning. Detta förutsätter det föreliggande förslaget. Han sade vidare, att han icke hade något att erinra mot att man införde bestämmelse, att rekvisition skulle vara *skriftlig*. Det har likväl ansetts vara för betungande; någon föreskrift om att rekvisition skall vara skriftlig är icke föreslagen. Däremot ansåg han sig icke kunna tillstyrka kvitteringsförfarandet. Men varför? Jo, därför, sade han, att han av en promemoria från kontrollstyrelsen hade fått den uppfattningen, att kvittot alltid måste undertecknas av den i familjen, som innehade motboken, det vill säga hufvudern, och att varan när denne ej var hemma, icke skulle kunna avlämnas. Denna eventualitet föreligger icke, som jag redan påpekat. Landshövdingen i Uppsala län säger om detta följande: »Länsstyrelsen anser sig böra förordna ett återinförande av rekvisitionslistor» — d. v. s. köpareförteckningar — »å vilka mottagningsbevis tecknas av rekvisenten eller i hans frånvaro av någon av hans familj.»

Nu är det ju sant, att vissa myndigheter ha avstyrkt förslaget. Särskilt har ju överståthållarämbetet varit ganska avvisande och hemställt till kontrollstyrelsen att »draga in tentaklerna». I anledning därav tror jag det kan vara av ett visst intresse att erinra om, att det existerar någonting som kallas »Sammanslutningen för smugglingsbekämpande», en sammanslutning, vars ordförande är överståthållaren och vars vice ordförande är landshövdingen i Stockholms län. Jag har i min hand en publikation, som bär den fascinerande titeln »Bland langare och langarekunder», innehållande en redogörelse för resultatet av en undersökning, utförd på uppdrag av denna sammanslutning, vilken sålunda arbetar under överinseende av dessa två mycket representativa och under alla förhållanden synnerligen vederhäftiga män. Publikationen avser visserligen närmast iakttagelser rörande den olaga sprithandeln, men den har på åtskilliga ställen haft anledning att tala om pilsnerdrickandet, och jag skall tillåta mig att citera ett par sådana uttalanden.

På ett ställe heter det: »Fredagarnas ölexcesser äro en fasa för många arbetarhustrur», och vidare anföres av undersökaren: »Snarare tror jag, att siffran»

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

— d. v. s. siffran för konsumerad pilsnerdricka — »tenderar att höjas i och med sommarens ankomst. Det verkar nästan löjligt att se, med vilket suveränt förakt många arbetare behandla sina surt förvärvade slantar, då det gäller att dricka 'biran'.» — »Biran», det är smeknamnet på pilsnerdricka.

Vidare säges på ett annat ställe: »Men det, som drickes mest nu för tiden, är öl», och i fortsättningen: »Ville» — det är en f. d. langare, som undersökaren haft beröring med — »berättade vidare, att han och hans kamrater ofta dricka en 20 'helor' per man och dag, när de ha tillräckligt med pengar. Det skulle bli 40 halvor.»

Så avslutas betecknande nog denna undersökning med ett uttalande just angående pilsnerdricka. Det heter: »Även denna undersökning» — det rörde förhållandena i Stockholm med omnejd — »ger en stark bild av hur stor pilsnerkonsumtionen är inom vissa arbetarkretsar. När ett sällskap kommer in på ett kafé, skall var och en bjuda på en omgång pilsner. På mindre än en timme kan i dylika sällskap på en fem, sex personer konsumeras en 25 å 30 pilsner. De för undersökningen anlitade, bland vilka icke fanns någon absolutist, gävo också uttryck åt den uppfattningen, att öldricken på kaféerna var en väsentligt bidragande orsak till den onykterhet, som kunde iakttagas på gatorna. Man lade grunden med de spritranoner, som kunde erhållas vid ett par folkrestaurangbesök, och spädde på med några flaskor öl på kaféerna.»

Detta rör nu visserligen städerna och trakterna däromkring. Men vad de under stark kontroll stående ölkafeerna äro för städerna, det är på landsbygden ölvagnen, som nu icke alls kan kontrolleras då den ambulerar på landsvägarna och furnerar pilsnerlagen vid vägkanten eller i diket med pilsnerdricka. Förra året var det en talare i denna kammare — det antyddes här för en stund sedan — som läste upp en del yttranden från polismyndigheter angående dylika mycket starkt framträdande missförhållanden med hänsyn till mindre nogräknade bryggerier och ölutkörare. Han slutade med att säga, att han visserligen icke hunnit till hälften av de yttranden han tänkt föredraga, men icke ville trötta kammaren vidare. Varpå en annan talare sade, att den förra, om han räknat rätt, icke kunde komma med mer än femton sådana yttranden!

Jag upprepar vad jag sagt förut, att jag icke vill påstå, att överallt i Sveriges land dessa missförhållanden i någon större utsträckning förekomma. Men ett faktum är att de förekomma på sina håll i mycket stor utsträckning. Och även om jag förstår, att man kan reagera mot de restriktionsbestämmelser som finnas, kan jag icke tro, att denna kammare vill tillåta, att de redan förefintliga restriktionsbestämmelserna icke kringgärdas med sådana kontrollföreskrifter, att de kunna beivras. Jag är benägen tro, att motståndet — som en talare, vilken nu icke är medlem av kammaren, yttrade vid förra årets debatt i denna kammare — beror på att motståndarna till lagen i allmänhet icke röra sig i sådana kretsar, att de kunna föreställa sig, att denna i och för sig ofarliga och även enligt min mening smakliga dryck missbrukas på sätt som faktiskt förekommer.

Jag vill hemställa till kammaren, huruvida icke dessa överdrivna betänkligheter mot förslaget kunde få falla. Jag erinrar om, att det på den punkt, som i enlighet med föredragningsordningen nu närmast kommer att föredragas, knappast råder någon meningsskiljaktighet. Jag vill vidare upprepa vad en talare, herr Bårg, redan har antytt, eller att för den händelse kammaren principiellt går in för bifall möter det, att döma av den röstfördelning som visade sig här förra året, sannolikt icke någon större svårighet att på enstaka punkter i fortsättningen i några mindre betydande avseenden jämka på bestämmelserna. Jag vill därvid peka på den av honom omtalade bestämmelsen angående åldersgränsens sättande till 18 eller 16 år. Förra året föreslog Kungl. Maj:t 16 år. För min del har jag icke ansett denna fråga om 16 eller 18 år vara av

någon större betydelse, men jag har i år ansett mig med en viss inskränkning kunna förorda gränsen 18 år.

Vidare föreligger det en skiljaktighet mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag beträffande formuleringen av den befogenhet, som skall tillkomma kontrollstyrelsen. Jag måste bestämt påstå, att vad bevillningsutskottet föreslår är någonting tämligen oformligt — som jag redan förra året uttalade — under det att i det hänseendet knappast någon invändning kan göras mot Kungl. Maj:ts förslag, och att den formulering, som bevillningsutskottet föreslår, därjämte är ägnad att emellanåt onödigtvis försätta kontrollstyrelsen i en mindre lämplig ställning. Men även i det hänseendet kan det ju senare under överläggningen framställas yrkanden, som gå emot bevillningsutskottets hemställan och för Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har, herr talman, för närvarande ingenting vidare att tillägga.

Herr **Leander**: Herr talman! Man har sagt, att detta icke är någon nykterhetsfråga i egentlig bemärkelse. Och man behöver icke heller kalla den så. Man kan ju beteckna den som en ordningsfråga, om man tycker att det låter bättre.

Då reservanterna till huvudsaklig del tillhöra det parti, som föregiver sig mer än alla andra vilja främja tukt och goda seder, förefaller det en smula underligt att de motsätta sig införandet av en bättre ordning och en bättre reda rörande försäljningen av pilsnerdricka än den som för närvarande råder. Det är ju icke fråga om att avskaffa denna av så många högt värderade dryck, utan endast att införa ett förfarande beträffande densamma — ett förfarande som tillämpas i fråga om många andra varor. Ty det är väl ändå ingen nymodighet att begära, att man skall kvittera en rekviderad och erhållen vara. Detta förekommer t. o. m. på landsbygden i så stor utsträckning, att envar nog mer än väl vet, hur man skall gå till väga även när det gäller att kvittera rekviderad pilsnerdricka. För övrigt är det icke endast varor som man brukar kvittera. Om ett arbete har beställts hos någon firma och denna skickar en man för att utföra detsamma, fordrar alltid arbetaren, när han går från platsen, ett intyg om den tid som han använt för arbetets utförande, och man har väl aldrig hört någon förklara, att han slätt icke bryr sig om att låta verkställa detta arbete, därför att han måste underkasta sig besväret att lämna ett dylikt intyg.

När man därför talar om trakasserier och svårigheter för konsumenterna att skaffa sig denna i mångas ögon högt värderade dryck, tycker man att det är att måla i alltför mörka färger. En konsument behöver icke göra något annat än att teckna sitt namn på ett kvitto, när han mottager varan, eller om varken han eller någon av hans husfolk är hemma, vid något senare tillfälle. Detta kan sannerligen icke vara mer än han står ut med, och han underkastar sig säkerligen besväret för att få sin pilsnerdricka. För fabrikanterna och partihandlarna är det förenat med större besvär, men icke heller för dem är det värre än att de kunna gå i land därmed. I själva verket får nästan varje annan affärsman underkasta sig ett sådant besvär. Varje affärsman är ju skyldig att föra böcker.

De, som äro anhängare av restriktionssystemet i fråga om sprithandeln tycker man icke borde resa ett sådant motstånd, som fallet är när det gäller dessa ganska oskyldiga restriktioner i fråga om pilsnerdricka. Jag sade oskyldiga restriktioner — därmed är ingalunda sagt att pilsnerdrickat skulle vara en så oskyldig dryck, som man jämt och ständigt får höra. Ofta kan denna dryck framkalla oordningar och störande uppträden, till och med blodiga död. Ett dylikt död ägde rum nere i Blekinge på gränsen mellan Tvings och Eringsboda socknar för nu snart fyra år sedan. Ett par personer av tattaressläkt

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förfordningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

besökte en ölutkörare och erhöilo, naturligtvis mot betalning, 48 flaskor pilsner. De lämnade tre av flaskorna till en pojke, som de hade med sig, och som drack ur dem, men de 45 flaskorna förtärde de båda männen tillsammans, och det behöver icke sägas, att de efter att ha konsumerat en sådan mängd blevo starkt berusade. Under rusets inflytande uppsökte de ett par antagonister, och när de fingo se dem rusade de mot dem med dragna knivar och stucko ner dem, så att de blevo kvar på platsen såsom lik. Även ett par kvinnor, som sökte hejda dem i deras vilda framfart, blevo sårade av deras knivar. Om också dylika sorgliga händelser icke inträffa mer än en eller annan gång, är det dock ofta, som lindrigare slagsmål och oordningar uppkomma därigenom, att i synnerhet ungdomen på landsbygden dricker för mycket pilsnerdricka.

Man talar så mycket om nödvändigheten av att lära vår ungdom att spara, och man vill vidtaga åtgärder därför, men sannerligen, mina herrar, om man främjar sparsamheten med att tolerera, att landsbygdens manliga ungdom, och den kvinnliga kanske också, samlas kring ölvagnarna och dricka den ena flaskan öl eller pilsner efter den andra.

Jag tror nu icke, att även om detta förslag, vilket jag hoppas, blir upphöjt till lag, något idealtillstånd därigenom genast skall skapas. Men något bättre än vad det nu är blir det säkerligen, och man får vara glad över det lilla som kan erhållas. Man säger vidare att detta förslag är riktat i synnerhet mot landsbygden, men kan man vidtaga åtgärder för att landsbygdens folk skall få leva i ett lugnt och stilla leverne, så har väl ingen på landsbygden någon anledning att klaga över detta. Visserligen har herr Bärg, utskottets ärade vice ordförande, förklarat att vi som stå på utskottets standpunkt måhända kunna jämka med oss på en eller annan punkt. För all del! Men i den punkt, nämligen i fråga om åldersgränsen, där herr Bärg antydde att han skulle kunna gå med på 16 år, förklarade likväl herr Magnuson i Stockholm, att detta reflekterade han alls icke över, så det kanske överhuvud taget icke är lönt att göra några erbjudanden därvidlag.

Men det blir ju tillfälle att resonera om den saken om och när den nu föredragna punkten antagits, och jag ber, herr talman, att till densamma få yrka bifall.

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Utskottets föreliggande förslag överensstämmer ju i allt väsentligt med utskottets förslag i samma ämne för lidet år, och enligt min mening kvarstå med oförminskad styrka de anmärkningar, som kunde riktas mot fjolårsförslaget. Finansministern har erinrat om, huru som den föreliggande utredningen ger vid handen, att inom vissa delar av landet missbruk i fråga om konsumtionen av pilsnerdricka föreligger, och finansministern frågar i anslutning därtill, liksom tidigare herr Bärg, huruvida icke kammaren skulle vilja medverka till, att erforderliga kontrollbestämmelser stadgades för upprätthållande av redan nu befintliga restriktioner.

Härtill vill jag svara, att man till en början måste fråga sig, huruvida de kontrollbestämmelser, som här föreslås, verkligen äro ägnade att bringa bot för de missförhållanden, som finansministern skjutit i förgrunden. Tror verkligen icke finansministern, att de individer, som finna sitt nöje och sin njutning i att berusa sig med pilsnerdricka, skola finna utvägar att även med det här stadgade kontrollförfarandet åtkomma sin dryck?

Herr Bärg förmenade, att dessa ifrågasatta kontrollbestämmelser icke voro ägnade att försvåra åtkomsten av denna dryck för den lojale konsumenten. Jag får bekänna, att jag inte riktigt förstår, var gränsen för lojalitet i fråga om pilsnerdricka bör dragas. Hänför den sig till ett visst kvantum? Är det lojalt att konsumera en flaska pilsnerdricka, men illojalt att konsumera fem?

Detta kan utan tvivel vara i hög grad individuellt. Jag förstår sålunda icke innebörden i denna anmärkning. Men om jag får fatta den så, att herr Bårg ville påstå, att dessa kontrollbestämmelser icke skulle försvåra åtkomsten av denna dryck för dem som till dagligt bruk såsom måltidsdryck använda denna vara, så nödgas jag sätta ett frågetecken för denna mening, som även från finansministerns sida här gjordes gällande. Det har vidare påpekats, såväl av herr finansministern som av herr Bårg, att det nu föreligger en betydlig lättnad i förhållande till fjolårets förslag, ty man har icke gjort det till ett oeftergivligt villkor för fortsatt leverans av pilsnerdricka, att kvitto genast skall avlämnas, och än mindre avlämnas på denna mycket omordade blankett. Det är verkligen en välsignad sak, ty eljest skulle man ju kunna komma i en sådan situation, att om vederbörande rekvirent tappade bort något av sina kvitton, måste han flytta in i en annan socken för att vidare i livstiden kunna få sig ett glas öl till måltiden! Så långt har man icke velat gå, utan man har medgivit, att han skall få lov att skriva sina kvitton även på andra slags formulär, kanske själv till och med tillverka ett kvitto med egen formulering.

Emellertid skulle han dock vara tvungen att avlämna detta kvitto samtidigt med att en förnyad leverans sker. I det avseendet ger herr finansministern med mycken välvilja, det måste jag medgiva, på sidan 18 i propositionen en anvisning huru det skall kunna gå till, för den händelse att rekvirenten även vid besöket nummer två skulle befinna sig borta från hemmet. Finansministern säger nämligen, att kvittot kan skickas på posten. Vidare säger han: »Om ej heller vid det senare besöket någon av köparens familj eller husfolk är tillstädes, kan kvittot å den tidigare avlämnade varan av köparen lämpligen läggas på den plats, där utköraren brukar avlämna varan».

Man har all anledning att vara finansministern erkännssam för denna anvisning. I exempelvis hem på landet, där hela familjen är ute på skördearbete, menar finansministern sålunda att rekvirenten i förväg skall ha deponerat kvittot någonstades, där öltköraren kan finna det vid sitt besök. Men det är ju en ganska flyktig vara, ett sådant där kvitto, och jag förmodar att finansministern, som redan i fjol med intuitiv blick förutsett detta ändamålsenliga förfarande, så småningom utför denna tankegång så långt, att han hinna ordna med något slags förvaringsrum, till vilket vederbörande ha var sin nyckel, för att nedlägga det erforderliga kvittot.

Detta kan man naturligtvis göra, men huruvida detta förfarande, såsom herr Bårg förmenade, skall kunna anses vara »fogligt och förnuftigt», eller, som finansministern formulerat det i sitt nu citerade yttrande, »innebära en enkel och praktisk lösning av de svårigheter, som man anser föreligga på denna punkt», det överlämnar jag till var och en, som känner förhållandena på landsbygden, att bedöma. Jag tror fortfarande, att varenda lantman, som så där tämligen regelbundet i sitt hem förtär denna dryck och därför brukar rekvirera pilsnerdricka, kommer sommartiden att finna detta system ganska betungande. Lantmannen är kanske sällan hemma just vid den tid på dagen, när öltköraren kommer, och han finner därför detta vara mycket betungande. Jag frågar herr Bårg ännu en gång: kunna dessa bestämmelser, som sålunda för den mera dagliga måttliga konsumtionen ovillkorligen måste medföra omgång och svårigheter, vara ägnade att motverka det missbruk, som finansministern och utskottsmajoriteten tro sig i stånd att kunna möta med hjälp av dem. För min del tror jag det icke.

Om således vissa sociala och praktiska betänkligheter enligt min mening måste möta detta förslag, har jag på en annan punkt samma anmärkning att framställa i år som förlidet år. Denna är för mig icke mindre viktig. Jag avser därmed det sönderbrytande av god och lämplig ordning i fråga om polisuppsikten, som denna proposition syftar till och som än mer kommer fram uti

Ang.
ändringar i
pilsnerdricka-
försäljnings-
föreskriften.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrättningen.

(Forts.)

den uppläggning av kontrollstyrelsens befogenheter, som utskottet förordar. Som kammaren finner, skiljer sig utskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition uti 27 § sålunda, att propositionen förbehåller kontrollstyrelsen visserligen granskningsrätt, men stadgar, att kontrollstyrelsen skall med sina framställningar i ordningsavseende hänvända sig till Konungens befallningshavande. Utskottet däremot har återfallit på fjolårets vaga och tvetydiga formulering, där det heter: »Sker ej rättelse, äger kontrollstyrelsen hos vederbörlig myndighet påkalla erforderliga åtgärder.»

Vi frågade oss redan i fjol: Vad menas med vederbörlig myndighet? Det visade sig, att utskottsmajoriteten och reservanterna hade alldeles skilda meningar om vad som därmed avsågs, och finansministern påtalade, om jag icke misstänker mig, under diskussionen i fjol detta, och finansministern har, såvitt jag förstod honom rätt, även nu uttalat ganska avgjorda betänkligheter mot denna formulering. Jag har mycket starka betänkligheter ur rent sakliga synpunkter, ty hur man än vill tolka detta, kan man dock vara ense om att kontrollstyrelsen härigenom skulle ha rättighet att direkt sätta den lokala åklagande myndigheten och ortens polis i gång på grundval av denna bestämmelse. Det anser jag vara en synnerligen olycklig och oändamålsenlig ordning. Jag kan för min del inte med min röst bidra till att kontrollstyrelsen, som sannerligen redan nu har allt för stor befogenhet, ytterligare sväller och att länsstyrelserna, som sedan gammalt ha sin befogenhet given såsom högsta ordningsmyndighet i länen, kunna ställas åt sidan och förbigås.

Även i fråga om den rent lokala ordningshållningen innefattar detta förslag bestämmelser, som jag anser vara betänkliga. Förslaget upptar liksom fjolårets förslag rättighet för vederbörande nykterhetsnämnd att föreslå vissa ordningsmän, som skola utrustas med polismans befogenhet för att hålla uppsikt på denna ölförsäljning. Jag anser, att det inte är i sin ordning, att nykterhetsnämnderna här skola komma in med förslag, som, såvitt jag förstår, om inte något avgörande hinder föreligger, måste resultera i ett polisförordnande av Konungens befallningshavande och att det således faktiskt blir nykterhetsnämnderna som ge riktning åt ordningsförfarandet i visst hänseende. Men det är icke allenast dessa i förordningen direkt omtalade ordningsmän, som här skulle komma att vid sidan av den ordinarie polismyndigheten öva en liksom lokal uppsiktsverksamhet. Ätminstone förefaller det, som om finansministern hade åsyftat, att kontrollstyrelsen skulle ha rättighet att tillsätta personer med sådan uppgift. Visserligen sade finansministern, att den sorgliga skepnaden P. O. var avskaffad, men man nästan skymtar den mellan raderna i finansministerns uttalanden, ehuru i en förminskad och fördunklad skala. Emellertid tycker jag, att han återfinnes där. Finansministern säger nämligen på sidan 17 i propositionen: »Jag förutsätter ävenledes, att kontrollstyrelsens undersökningar i avlägset belägna orter komma att utföras väsentligen med anlitan av därstädes boende, med ortens förhållanden väl förtrogn personer.» Jag kan icke förstå annat än att det är finansministerns mening, att kontrollstyrelsen skall tillsätta särskilda ombud i bygderna, som skola fara omkring och se till, hur det förhåller sig med försäljningsförhållandena och dylikt annat. Har jag misstagit mig därutinnan, är jag tacksam för en rättelse, men det förefaller mig, som om finansministerns ordalag måste peka i den riktningen. Jag anser, att man skall vara synnerligen försiktig med att i fråga om denna särskilda verksamhetsgren skjuta in särskilda uppsiktsmyndigheter mellan folket och den ordinarie polismakten. Varje sådant steg är enligt min mening ägnat att ingiva misstankar, och jag kommer för min del bestämt att med min röst motverka detsamma.

Jag kan således för min del inte finna annat än att de betänkligheter, som kunde resas mot fjolårets förslag, med oförminskad styrka stå kvar i år, och

även om man skulle kunna göra ändringsförslag och på någon punkt ernå någon liten lindring, är hela tendensen och utformningen av detta förslag sådant, att det innebär en olämpla och otrevnad alldeles utan behov och förskyllan.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag å såväl propositionen som utskottets förslag.

*Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.*

(Forts.)

Herr statsrådet **Lyberg**: Jag ber att genast få svara herr Dahl med ett par ord. Herr Dahl anmärkte på att i statsrådsyttrandet förekommer ett uttalande, om att jag förutsatte, att kontrollstyrelsen vid utövningen av sin tillsyn skulle låta det vara sig angeläget att därvid anlitas, när det gällde avlägset belägna orter, biträde av någon tillförlitlig person inom orten. Jag har svårt att förstå, att herr Dahl verkligen kan göra någon anmärkning på detta. I all synnerhet har jag svårt att förstå det, då man som herr Dahl har så stort misstroende för den funktion, som kontrollstyrelsen i egen hög person, om jag så får uttrycka mig, utövar. Det är väl klart, att en sådan centralstyrelse som kontrollstyrelsen, vare sig det gäller brännvinshandling, pilsnerdricksförsäljning eller tillverkning, måste i en viss grad söka kontakt med tillförlitliga personer ute i orterna. Att det inte kan vara lämpligt, att överdirektören, byråchefer eller inspektörer resa land och rike omkring för att hålla dom och rannsaking, det är, vad jag har sagt, och varför jag har sagt det, är därför, att jag velat stryka under att det får bli så, att kontrollstyrelsen snart nog kommer och säger, att tillsynen fordrar, att tjänstemännen resa omkring på avlägset belägna orter med dryga resekostnader för statsverket.

Herr Dahl förklarade sig inte vara övertygad om att de ifrågasatta nya kontrollbestämmelserna skulle råda bot för missbruket. Ja, huruvida de komma att fullständigt råda bot för missförhållandena, vill jag låta vara osagt. För övrigt kan ju endast erfarenheten fälla utslag rörande det spörsmålet, men ett är väl ändå alldeles säkert: att bestämmelserna om köpareförteckning och kvittens göra det lättare att förhindra mindre nogräknade bryggerier att hålla på med en trafik, som är olaglig och icke önskvärd. Det kan inte förnekas, att vad som nu kan ske opåtalat därför att man icke har några bevismedel att tillgå, i regel kan förhindras därigenom, att man får dessa bevismedel. Herr Dahl säger, att de, som vilja ha ett pilsnerrus, skaffa sig nog detta i alla fall. Härtill vill jag säga, att dessa stackars människor, som vi nu tala om, äro nog sådana — det är kanske litet var av oss i andra hänseenden — att tillfället gör tjuven.

Nu säger vidare herr Dahl, att mina anvisningar om det enkla sätt, på vilket man kan förfara med kvittos avlämnande, om ingen är hemma, då varan skall avlämnas, äro synnerligen betänkliga, ty säger herr Dahl: Kvittot är mycket flyktigt; det kan ju försvinna. Herr Dahl, pilsnerdricka är minst lika flyktigt. Herr Dahl har intet att invända emot att pilsnerdricka avlämnas utan att någon är hemma. Skulle vi inte då kunna komma överens om att det inte heller är så farligt att lägga kvittot i den korg eller vad det nu må vara, där man utgår ifrån, att pilsnern skall avlämnas, när ingen är hemma.

Nu synes herr Dahl anse onödiga alla anvisningar, ehuru han sedan kritiserar dem som givits. Jag får verkligen säga herr Dahl, att jag efter vad som förekom, inte minst från herr Dahls sida, under debatten för ett år sedan, varit angelägen att giva anvisningar även beträffande mycket, mycket enkla saker.

Herr **Petrén**: Herr talman! Jag blev uppkallad av den förste ärade talarren, då jag inte ville låta ett yttrande, som han fällde, stå oemotsagt. Han yttrade nämligen, att pilsnerdricka i stort sett är en måltidsdryck och att det

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.

(Forts.)

torde vara ytterst sällan, som det användes i berusningssyfte. Det är alldeles riktigt, som min ärade partivän på stockholmsbänken också framhöll, att pilsner är en oskyldig måltidsdryck eller rättare sagt *såsom måltidsdryck oskyldig*. Detta är nog alldeles riktigt, men däremot är herr Bomans påstående, att pilsner icke användes i berusningssyfte, oriktigt. Ty det förhåller sig tvärtom så, att pilsnerdricka i våra dagar spelar en ganska stor roll som berusningsmedel. Herr Boman stödde sig i sin uppfattning på det förhållandet, att flertalet länsstyrelser i sina yttranden i ärendet uttalat sig för att det inte behövdes någon ändrad lagstiftning på detta område. Nu torde det förhålla sig så, att länsstyrelsernas uppfattning, om pilsnerdrickats betydelse för nykterhetstillståndet, väl i stort sett måste grunda sig på de rapporter och meddelanden, som de få från de lokala polismyndigheterna. Det synes mig då vara ganska anmärkningsvärt, att de lokala polismyndigheterna i stora delar av landet synas ha en annan uppfattning i denna fråga än den uppfattning, som de organ, vilka ha till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet i samhället, ha, nämligen nykterhetsnämnderna. Jag kan sålunda upplysa om att nykterhetsnämnderna, vilka som sagt ha till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet envar i sin kommun, tämligen allmänt synas hysa den uppfattningen, att pilsnerdricka spelar en ganska betydande roll som orsak till alkoholmissbruk. Jag har under flera års lopp deltagit i de flesta av de konferenser med nykterhetsnämnder, som bruka anordnas vid de i olika delar av landet varje år hållna av Centralförbundet för nykterhetsundervisningen anordnade allmänna upplysningskurserna, och det har vid de diskussioner, som därvidlag ägt rum, från nykterhetsnämndshåll ständigt och jämt framhållits, att under senare år med den utveckling av motorfordonsväsendet, som ägt rum, användes pilsnerdricka i mycket stor utsträckning som berusningsmedel, och särskilt klagar man landet runt över att ungdomsfylleriet i så hög grad beror på pilsnermissbruk. Detta framgår också av de årsberättelser, som avgivits av nykterhetsnämndernas sammanslutningar. Jag har här i min hand den senaste årsberättelsen från Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning, och där läser man följande: »Pilsnerdricksförsäljning och pilsnerdricksutskänkning spelar alltjämt en icke oväsentlig roll i försämring av nykterhetstillståndet. Det är framför allt ungdomen, som använder pilsnerdricka i berusningssyfte.»

Min ärade partivän på stockholmsbänken ville göra den meningen gällande, att pilsnerdricka inte har någon betydelse för nykterhetstillståndet. Jag vet alltför väl, att herr Magnuson har en mycket stor kommunal erfarenhet på många områden, men han har ännu inte varit medlem av nykterhetsnämnden i Stockholm. Jag skulle såsom ordförande i Stockholms stads nykterhetsnämnd gärna ha sett, att när vårt parti vid årsskiftet nu satte in en ny man i nykterhetsnämnden, denne nye man då blivit herr Magnuson med hänsyn till det inflytande, han har. Jag vet nämligen, att han skulle inte länge behövt vara medlem av Stockholms stads nykterhetsnämnd, förrän han, liksom vi alla andra medlemmar av denna nämnd, hade förskaffat sig den erfarenheten, att i de lager av befolkningen, där alkoholmissbruk är rådande, spelar pilsnerdricka en mycket stor roll såsom berusningsmedel.

Jag skall inte på något sätt upptaga herr Dahls yttrande till bemötande, då herr finansministern redan har replikerat honom. Jag vill bara säga detta, att jag finner det vara helt naturligt, att nykterhetsnämnderna skulle få den befogenhet, som det här i den föreslagna lagstiftningen är fråga om, då nykterhetsnämnderna enligt rusdrycksförsäljningsförrordningen ha till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet i kommunerna.

Herr talman! Då jag är av den uppfattningen, att man bör göra allt, vad göras kan, för att höja nykterhetstillståndet, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Nilsson, Nils Anton: Herr talman! Det förefaller, som om den utskottsmajoritet, som står för det förslag, som här föreligger beträffande de tillämnade restriktionerna för försäljning av pilsnerdricka, skulle ha ganska liten praktisk kännedom om, hur det egentligen är ställt i detta avseende på landsbygden. Nu är det anmärkningsvärt, att den förste talaren för utskottsmajoriteten redan har gått in för en avprutning beträffande det, som egentligen kan sägas verka försvårande för städernas vidkommande. Han säger, att bestämmelsen om de 18 åren är det enda, som för städernas vidkommande kan anses vara försvårande för tillhandahållande av pilsnerdricka och därför vill han gå ned till 16 år. För landsbygdens del har emellertid samma talare tydligen den uppfattningen, att där kan man vidtaga vilka restriktioner som helst, därför att det är väl i varje fall inte så kinkigt, hur den saken för landsbygdens vidkommande kommer att gestalta sig. Jag tänkte, att det parti, som herr Bärg företräder, dock i varje fall i dessa dagar skulle ha fått någon liten anledning att tänka över, vad det vill säga att med berätt mod motarbeta landsbygdens intressen, då det gäller sådana frågor, där landsbygdens befolkning ju dock också kan ha rätt att kräva någon liten hänsyn till de speciella förhållanden, som äro rådande där.

Nu säger herr Petrén senast, att det är hans uppfattning, att pilsnerkonsumtionen eller bruket därav är en mycket betydande anledning till alkoholism. Detta måste väl dock i all rimlighets namn vara en betydande överdrift. Är verkligen den nuvarande pilsnerkonsumtionen en betydande anledning till alkoholism? Den satsen kan man driva bland människor, som inte ha studerat och inte följt med dessa förhållanden. Det verkar precis, som om herrar nykterhetsivrare och nykterhetsfantaster i städerna skulle tro, att de människor ute på landsbygden, som sitta i nykterhetsnämnder, kommunalnämnder och fattigvårdsstyrelser inte ha något intresse av att studera dessa förhållanden och se efter, hur det i dessa avseenden är ställt på landsbygden. Det göra de med mycket stort intresse, men inte kunna de komma till den uppfattningen, att pilsnerdricka är anledning till alkoholism. I den kommun, som jag tillhör, är jag ledamot av kommunalnämnden och nykterhetsnämnden, och jag tror också av fattigvårdsstyrelsen. Det är en liten kommun på 700 invånare, och inom kommunen finns ett stort fiskläge, där en tredjedel av kommunens invånarantal är bosatt. Inom detta fiskläge finnas två handlare, och båda dessa ha rätt att till försäljning tillhandahålla pilsnerdricka. Detta har pågått i flera år, men varken nykterhetsnämnden, fattigvårdsstyrelsen eller någon annan social nämnd i kommunen har någonsin haft den allra ringaste anledning att ingripa på grund av detta förhållande.

Om det skulle komma någon människa på besök, som man vill bjuda på en flaska pilsner till en måltid eller annat, uppställer man nu den fordran, att de bud, som skola skickas till affären för att hämta denna dryck, skola vara fyllda 18 år. När nu Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten fästa så stort avseende härvid och anse, att detta är så viktigt, vill jag fråga: Varför skall budet just vara 18 år? Varför skall han inte ha uppnått myndig ålder och varför skall han inte vara valbar åtminstone till en av riksdagens båda kamrar just för att kunna få hämta hem ett par flaskor pilsner? Jag tycker, att detta verkligen går för långt. Jag har talat med personer i min provins om dessa saker och de yttrade till mig: Är det verkligen möjligt, att det skall vidtagas dylika anordningar? Nu säger man emellertid, att vi äro så vana att kvittera mottagandet av en vara, när vi få hem den. Så är inte alls förhållandet. Jag tror aldrig, att jag i egenskap av köpare har kvitterat en vara.

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Jag har visserligen fått göra det i Stockholm, när jag fått en vara hemsänd till min bostad, men hemma har det aldrig någonsin förekommit.

Hela denna tillställning vittnar om en verklighetsfrämmande uppfattning på det här området, och jag tror, att man i mycket hög grad överskattar landsbygdens befolknings tålmod, om man tror, att det skulle kunna gå för sig med någon utsikt till framgång att få den att lyssna till dessa lagbestämmelser i fråga om kvittenser m. m.

För övrigt, denna kontroll eller denna anordning, varigenom kontrollstyrelsen skall på sätt som föreslås få med denna sak att göra, är också en sak, varemot det kan riktas mycket befogade anmärkningar. Då dessa anmärkningar här förut framförts av en föregående talare, skall jag för tillfället inskränka mig till att instämma i avslagsyrkandet.

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Dessa debatter angående den s. k. pilsnern åtnjuta ett ganska stadgat rykte för tråkighet, och de äro verkligen tråkiga i många avseenden. De äro det redan på grund av föremålets namn. Vad har den goda staden Pilsen egentligen gjort för ont för att behöva dragas med denna falska ursprungsbeteckning på det svenska ölet? Men det finns en sida av saken, som inte är tråkig, och det är den, att omsorgen om svenska folkets nykterhet dock visar sig vara ett intresse, som i vår partisplittade tid kan ena personer av de mest olika partier. En av mina ärade meningsfränder, som har talat här i dag, uttryckte sin förvåning över att det parti, som särskilt ville hålla på tukt och goda seder, skulle vara emot detta förslag, som just går ut på att främja tukt och ordning. Jag har flera gånger känt en liknande förvåning, men rätt bör vara rätt, och jag tror knappast, att man kan säga, att högerpartiet i dag i sin helhet kan betraktas såsom motståndare till den reform, som här är i fråga. Det ser visserligen så ut, om man läser utskottets betänkande. Där tycks ju högern stå enhetlig gent emot bondeförbundet, de frisinnade och flertalet socialdemokrater. Det fanns ju också en socialdemokrat, som var reservant, och vi hörde nyss en annan socialdemokrat yttra sig här i dag på den sidan. Detta är nog en fråga, som skär igenom partigränserna. Att kammarens högergrupp ej är lika oresonlig i denna fråga som utskottets högerdelegation vågar jag hoppas, och jag vill hänvisa de ännu tveksamma till ett yttrande, som fälldes, då ett ordnande av denna sak begärdes av riksdagen år 1925, av en framstående, numera avliden representant för högern i denna kammare. Jag tror, att just det anförande, han höll — det var hr Heyman på älvsborgsbänken — var det nära nog verkkningsfullaste yttrandet i hela debatten, och det, som förmådde kammaren att med så stor majoritet begära det reformförslag, som nu föreligger. Jag ber också i detta sammanhang att få säga, att när riksdagen i sin helhet med mycket stor majoritet har begärt ett sådant förslag, ett förtydligande och fullständigande av gällande bestämmelser, skulle det väl vara riksdagen ovärdigt att nu, när Kungl. Maj:t har effektuerat vad riksdagen begärt, avslå detsamma. Man kan ju ha olika meningar om en eller annan detalj, men det blir ju tillfälle att rösta om varje särskild paragraf. Jag vill läsa upp några rader ur hr Heymans anförande i 1925 års debatt, vilka äro ägnade att kasta en ganska skarp belysning över vad frågan egentligen innebär. Han sade så här: »På landsbygden ligger denna sak faktiskt så till, att man där i stor utsträckning utan föregående rekvisition per bil översvämmas av öl från städernas bryggerier. Ölrutterna ställas företrädesvis så, att stora arbetsplatser uppsökas eller i varje fall tangeras. Dessa iakttagelser är jag ofta själv i tillfälle att göra under de tider, då jag är hemma. De arbetsplatser, för vilka jag är ledare, äro så gott som dagligdags anhaltstationer för öläutomobiler från två olika bryggerier. Särskilt om sommaren hör det icke alls till ovanligheten, att man ser arbetare, som för sitt dagsbehov

köpa upp sex flaskor. När varje flaska kostar 23 öre, d. v. s. 69 öre per liter» — han erinrade därvid om att mjölk såldes för 14, 15 öre per liter — »innebär detta givetvis en fullständigt onödig dagsutgift för arbetaren av 1 krona 38 öre. Detta medför i längden dålig ekonomi för dem, ett förhållande, som jag för min del velat förebygga genom att lämna min anslutning till det föreliggande förslaget. Det kan nämligen icke fränkommas, att i åsyftade fall är det, såsom man säger, tillfället som gör tjuven, när ölbilarna under berörda förhållanden köra alldeles in på arbetsplatsen och ölet, bokstavligt talat, hälls i halsen på arbetarna.» Jag vill tillägga, att det minsann synnerligen ofta visst inte stannar vid bara sex flaskor.

Det var genom sådana erfarenheter och ur dessa synpunkter en arbetsgivare, som hade sett verkningarna av detta ölkringkörande utan rekvisition, blivit övertygad om att här något måste göras, om man vill våra arbetares väl, och det är inte bara ur nykterhetssynpunkt som denna sak bör ses, utan även ur den synpunkten, att arbetaren mycket väl behöver spara sina slantar och få nyttigare och bättre valuta för dem.

En ärad föregående talare, herr Magnuson, yttrade om pilsnern, att den var »en synnerligen oskyldig dryck». Vi ha här hört en medicinsk auktoritet uttala sig i alldeles motsatt riktning. Jag skulle kunna åberopa många andra medicinska auktoriteter, som sagt alldeles detsamma, men jag vill inte trötta herrarna med det. Herr Magnuson är till yrket förgyllare, och det ser ut som om han skulle låtit sin framstående yrkesskicklighet göra sig gällande även i detta fall. Han framställde verkligen den för närvarande kanske största dryckesfrestelsen för Sveriges arbetare i ett så guldskimrande ljus, att jag tror, att om någon gjort sig skyldig till överdrift — man brukar ju annars beskylla oss för överdrifter i de här frågorna — så var det verkligen herr Magnuson.

Jag vill nämna, att för inte så länge sedan träffade jag en ordningens upp-rätthållare i en norrländsk kommun, som berättade för mig, att han på sin ort nyligen bl. a. gjort följande erfarenhet. En lantman hade en frisk vinterdag kommit in till platsen, och han hade omedelbart begivit sig till ett ställe, där han kunde få pilsnerdricka. Där hade han förtärt, jag vill minnas tjuguhälvor, kanske mer, och litet längre fram på dagen hade ordningens väktare fått taga vara på denne man, halvt förfrusen i en snödriva. Det var en ren lyckträff att hans liv blev räddat. Men herrarna må icke tro att detta öleländes ödesdigra följder inskränka sig bara till Norrland. Ett annat fall, som jag också känner till, inträffade i en ort i Östergötland. Där gick en person, efter att ha förtärt, såsom utredningen visade, en hel del pilsnerdricka, men ingen annan, starkare dryck, ute på en gata och roade sig med att skjuta skarpt. Han sköt händelsevis på kyrkoherdens fru. Han bommade visserligen, lyckligtvis; ölruset ger ju ingen vidare skjutskicklighet, men det var i alla fall ett svårt olyckstillbud. Det finnes av sakkunniga, som yttrat sig i saken, t. ex. landsfiskaler i olika delar av landet, de allra mest positiva uttalanden om vilket elände som i alla landsändar framkallas genom kringförandet av dessa ölvagnar. Jag hänvisar herrarna till den år 1927 tryckta utredning, jag här har i min hand: läs, vad landsfiskalen i Vaddö, Stockholms län, där säger, och många andra, landsfogden i Jönköpings län, landsfiskalen i Malmköping i samma län, landsfiskalerna i Gislaved och Vetlanda, landsfiskalen i Rockneby, Kalmar län, landsfiskalerna i Kalmar distrikt, i Mörbylånga, i Nybro, i Stångenäs, i Sotenäs, i Kville, i Mölnådal, i Nordals distrikt, i Ås distrikt, i Finnskoga, i Binnebergs och Hova distrikt, i Svärdsjö, i Leksand, i Borlänge o. s. v. Det är från en massa håll, som oordningarna äro till fullo betygade, det är omöjligt för mig att räkna upp allesammans. Landsfiskalen i Sandviken, Gävleborgs län, säger t. o. m. att pilsnerdrickandet i berusningssyfte »tagit ett oerhört omfång». Jag vill bara tillägga, att de få rader, som i nämnda utredning cite-

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

rats från varje yttrande, upptaga aderton tättryckta sidor i den broschyr, som jag här har tillgänglig, där dessa uttalanden äro i koncentrerad form avtryckta. Det är nog därför fullkomligt misstag, om man tror, att den s. k. pilsnern är någon så oerhört oskyldig dryck. Och det lilla besvär, som det nu begäres, att man skall underkasta sig vid det lojala inköpet av drycken i fråga, innebär ju endast, att man skall utfärda ett kvitto. Skulle det verkligen vara så fruktansvärt besvärligt? I de allra flesta fall är naturligtvis någon medlem av familjen hemma. Den som kommer med varan har ju till hands en blyerts-penna, med vilken detta kvitto kan påtecknas. Det är väl ytterligt sällan det förekommer, att ingen människa är hemma, och även för sådana undantagsfall har det ju av finansministern anvisats, hur det skall gå till. Det lilla besvär, som någon sällsynt gång skulle kunna förekomma som en följd av detta, måtte väl vara en ytterligt liten obetydlighet i jämförelse med det från alla håll i landet omvittnade elände, som drabbar tusentals arbetare och som inte bara i hög grad på ofördelaktigt sätt inverkar på nykterhetstillståndet utan också på folks ekonomi, som förut är påpekat.

Jag har mycket svårt att föreställa mig, att den omständigheten, att det just är högerns representanter, som reserverat sig i utskottet, verkligen skulle betyda, att de samhällsgrupper, som betrakta sig som bildningens, aristokratiens, svenskhetens representanter, representanterna för de strävanden, som enligt uppgift — jag tror också uppriktigt, att det är deras mening — vilja bevara god ordning i vårt land och vilja bevara vårt folk ofördärvat, att det just skulle vara de, som motsätta sig en nykterhetsreform, och det till och med när den är av så moderat omfattning som den nu föreliggande, och när den är framkallad närmast efter påyrkande från deras eget håll. Det var ju nämligen just det förut citerade yttrandet av en högerns representant vid 1925 års riksdag, som närmast föranledde denna kammare att besluta ifrågavarande framställning. Man kände sig övertygad av hans argumentation. Hans röst är nu förstummad, men jag har i alla fall velat erinra om den inför dem som äro hans meningsfränder i andra avseenden men som nu inte ha tillfälle att höra honom.

Jag ber för min del att få yrka bifall till reservationen, förlåt, herr talman, jag menar ju till utskottets hemställan. Jag ber om ursäkt för missgynningen, jag är tyvärr så van att behöva reservera mig i dessa frågor, att jag råkade följa den gamla vanan. Jag yrkar naturligtvis bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Herr talman! Det är en sak här i debatten, som gjort mig mycket förvånad, och det är det stora buller, som göres på många håll över kvittot. Jag undrar, om det finnes en enda av våra praktiska svenska bönder, som behöver ens ett ögonblick lägga sin panna i så djupa veck som herr Dahl gjorde för att hitta på en utväg i detta fall.

Av herr Nils Anton Nilsson hörde vi nyss ett sakkunskapens ord i fråga om möjligheten till uppkomst av kronisk alkoholism genom bruket av pilsnerdricka. Han förklarade nämligen, att de, som sitta inne med sakkunskap i detta fall, veta mycket väl, att kronisk alkoholism inte framkallas genom förtärande av pilsnerdricka. Jag har också en del erfarenhet i fråga om den saken, eftersom jag varit sjukhusläkare i en trettio års tid och haft tillfälle att litet grand se, hur kronisk alkoholism uppkommer. Jag ber då att få förklara, att det är fullkomligt riktigt, vad herr Petré anförde för en stund sedan. För det första är det riktigt, att man kan bli berusad av pilsnerdricka, för det andra, att det ofta förekommer, att folk äro berusade av pilsnerdricka, och för det tredje, att kronisk alkoholism kan uppkomma genom dagligt bruk av pilsnerdricka i de kvantiteter, som den ofta användes, nämligen 15—20 flaskor om dagen, vilket ju är mycket vanligt i stora kretsar. Jag vill vidare

påstå, att det är alldeles korrekt, att bruket av pilsnerdricka är en av de vanligaste orsakerna till uppkomsten av regelrätt kronisk alkoholism med dess vanliga symtomatologi, med de förändringar i känsloliv, viljeliv och personlighet, som den medför. Att inte pilsnerdricka användes bara i mindre kvantiteter såsom måltidsdryck, det kunde man också från motståndarnas sida få en liten vink om i det anförande, som herr Magnuson höll i början av debatten. då han uttalade sina stora farhågor för, att ett antagande av utskottets förslag skulle ge anledning till en vidsträckt arbetslöshet inom springpojksfacket i Stockholm!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petron: Herr talman! Efter det sista anförandet kan jag fatta mig kort. Jag begärde nämligen ordet närmast i anledning av herr Nilssons i Östrabo anförande, då han sade, att han ville betrakta mig som en teoretiker, som saknar kännedom om de faktiska förhållandena, detta till skillnad från honom själv. Jag vill då säga, att jag grundar min uppfattning om förhållandena i Stockholm på en tolvårig verksamhet i Stockholms stads nykterhetsnämnd, vilken jag tillhört alltsedan den började sin verksamhet. Min uppfattning rörande landsbygden har jag grundat, ingalunda på yttranden av personer, som sakna kännedom om förhållandena, utan tvärtom på yttranden av just de personer, som ha med dessa saker att syssla ute i bygderna, nämligen medlemmar av nykterhetsnämnderna, vilka ha att övervaka nykterhetstillståndet och att ta hand om alkoholmissbrukarna. Det är sålunda så långt ifrån, att man kan säga, att det är personer, som äro verklighetsfrämmande, vilkas uppfattning jag här återgivit, att det tvärtom är på uppgifter av de personer, som ha den bästa kännedomen om förhållandena, och på min egen rika erfarenhet på området, som den uppfattning, jag här uttalat, är grundad.

Herr Fehr: Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara resumera och i korthet säga, att de två bestämmelser, som här framför allt äro ägnade att väcka de största betänkligheterna, äro dels bestämmelsen i 22 § 1 mom. angående minimiåldern för den, till vilken pilsnerdricka må utlämnas, dels utskottets förslag rörande 27 §. Jag vill i korthet förklara, att mitt ställningstagande till förslaget kommer att bero på, om debatten i fortsättningen ger säkert stöd åt förhoppningen, att dessa bägge frågor kunna lösas så, att i 22 § 1 mom. åldern sättes till sexton år och att i 27 § Kungl. Maj:ts förslag bifalles. Under sådana förutsättningar kommer jag, herr talman, att vid dessa båda paragrafer yrka bifall i den av mig nu angivna riktningen. I motsatt fall kommer jag att rösta för avslag å hela lagförslaget.

Herr Bårg: Herr talman! I anslutning till herr Fehrs uttalande vill jag säga, att jag för min del är villig att acceptera hans förslag rörande åldersgränsens fixering till sexton i stället för aderton år. Vad beträffar den föreslagna ändringen i 27 § vill jag också betyga, att då jag anser synnerligen önskvärt, att man en gång får ett beslut i denna fråga, som förelegat vid åtskilliga riksdagar, jag, hellre än att riskera ett avslag, vill biträda herr Fehrs förslag även i den delen, och jag skulle vilja mana dem, som jämte mig stå på utskottsmajoritetens linje, att även följa honom i det hänseendet.

Dessutom vill jag söka besvara ett par frågor, som direkt riktats till mig. Herr Dahl frågade mig, vad jag menade i mitt förra anförande med mitt uttryck »den lojala förbrukaren». Jag medger, herr Dahl, att jag kanske använde ett oriktigt uttryck i det fallet, men om jag i stället säger den lojala köparen, så kanske herr Dahl förstår, vad jag menade med mitt yttrande.

Herr Nils Anton Nilssons huvudanmärkning gällde den föreslagna höjnin-

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

gen av åldern från sexton till aderton år, men i och med detsamma att jag för min del anslutit mig till förslaget om den lägre åldersgränsen, torde jag väl inte behöva ge mig in på någon polemik i den frågan. När herr Nilsson säger, att man från mitt partis sida också borde ta litet hänsyn till landsbygden och förhållandena där, så har jag litet svårt att förstå, vad herr Nils Anton Nilsson egentligen vill, och detsamma gäller Magnuson i Stockholm. Jag förutsätter, att herrarna inte vilja, att vi skola bibehålla en ordning, som gör det svårt för vederbörande myndighet att övervaka, att de nu gällande lagbestämmelserna efterlevas. Anse herrarna, att de nuvarande bestämmelserna angående försäljning av den här varan äro för stränga, så förefaller det mig, som om det varit riktigare att föreslå en mildring av dessa bestämmelser. Jag kan, som förut sagts, inte förutsätta, att herrarna mena, att vi skola bibehålla ett kontrollsystem, som är så ineffektivt, att lagarna ostraffat kunna överträdas. Det är ju endast därpå hela denna åtgärd egentligen syftar. Den stora svårigheten skulle vara det kvitteringsförfarande, vars innebörd herr finansministern här så tydligt redogjorde för, men det får jag säga är ett skäl, som inte är alltför vägande.

Herr Dahl synes vara missbelåten med att man här gjort alltför detaljerade bestämmelser, men klagar likväl över att de ändå icke räcka till. Om nu herr finansministern talat om här, att ifall man lägger kvittot tillsammans med varan, skulle man kunna lägga en sten på kvittot, så att det inte blåste bort, så hade det säkert inte heller passat herr Dahl; en låda med lås och nyckel passar nog inte heller. Antingen blir det för mycket eller för litet. Det verkar en smula de obotfärdigas förhinder. Ett så enkelt förfarande som det som här kräves kunna säkert en lojal försäljare och en lojal köpare mycket väl iakttaga.

Jag hade, herr talman, också behov av att säga ett par söta saker till min partivän på stockholmsbänken. Jag skulle inte gjort det, om inte herr Magnuson här sagt, att utskottsbetänkandet tydligen var så ofullständigt genomtänkt, emedan man däri hållit på en minimiålder av aderton år, under det jag senare hade betygat, att jag ginge med på sextonårsgränsen. Man kunde då befara, säger herr Magnuson, att betänkandet även i andra hänseenden var synnerligen ofullständigt. Jag skulle då vilja säga herr Magnuson, att han borde vara den siste, som talade om ofullständighet i detta fall. ty då jag läste herr Magnusons motion, fick jag det bestämda intrycket, att han inte läst propositionen och, jag befarrar, inte heller den motion, som han skrivit under, ty då skulle han knappast kunnat yttra sig på det sätt som han gjort. Och när herr Nilsson talade om att man från socialdemokratiskt håll också bör taga hänsyn till landsbygdens förhållanden, så tycker jag herr Nilsson kunde vara tillfreds med de socialdemokratiska representanter på stockholmsbänken, som föra landsbygdens arbetares talan. Det räcker, och det räcker kanske litet för väl. För det första har, som herr Magnuson oriktigt citerat här, aldrig vare sig från utskottets och inte heller från Kungl. Maj:ts sida sagts, att detta pilsnerdricka är någon »förskräcklig dryck». Jag vet inte var det står. Man polemiserar mot något, som aldrig har sagts; det är ju ett gammalt känt knep, men det är så gammalt, att det inte längre är gångbart. Om herr Magnuson skulle ansett sig ha skäl att fälla något sådant omdöme, borde det ha varit på grund av de upplysningar, som framgå av den här antimugglingsföreningens klarläggande av förhållandena i Stockholm. Dessa synas mig kunna ge skäl till ett sådant yttrande, men inte vad som sagts i bevillningsutskottets betänkande och inte heller vad som sagts i propositionen. På sid. 3 i motionen nr 241 säges det, att Kungl. Maj:t »är helt visst rotfäst i sin övertygelse om att det svenska folket och för tillfället i all synnerhet folket på landsbygden hotas till livet av det farliga pilsnerdrickat».

Var står det någonstans? Vidare säger herr Magnuson — herrarna få ursäktas, att jag icke behandlar denna motion med tillräcklig respekt — på första sidan i sin motion följande: »Hela denna anordning måste bli mycket besvärande och i all synnerhet för de små hemmen på landet, där hela familjen måste ligga hårt i arbetet ute på markerna och där följaktligen ofta nog ingen person kan vara hemma i stugan för att taga emot ölmannen och verkställa kvittensen.» Ja, man måste känna förhållandena på landsbygden fruktansvärt litet för att ha den uppfattningen, att pilsnerdricka är en dagligdags dryck för lantarbetarna, som ligga »ute på markerna» och tråla. Tyvärr ställer det sig så, att de icke ha råd att använda en dryck, som kostar 17 öre per halvbutelj eller 50 öre per liter. Herr Magnuson kunde säkerligen av sina partikamrater och icke allenast av dem, utan även av de högermän i kammaren, som äro lantbrukare, få bekräftelse på att lantarbetarna i våra dagar icke ha råd att leva på det sättet. Jag menar nu icke, att det är synd om lantarbetarna i detta speciella fall, men jag menar, att en sådan uppfattning visar en fruktansvärd okunnighet om huru livet ter sig på landsbygden.

Jag väntar mig nu, att herr Magnuson skall säga: jag menade icke precis lantarbetarna, utan jag menade kolonistugeägarna i utkanterna av Stockholm, där dessa metoder med kringföring av pilsnerdricka tillämpas. Ja, det har sagts förut, att de skulle råka i en svår belägenhet. Jag tror, att dylika kolonistugeområden omfatta en areal av på sin höjd mellan 300 och 400 kvadratmeter, och den som ligger ute på dessa marker och arbetar och sliter har säkerligen icke längre till stugan än att han kan gå dit och taga emot ölmannen, när han kommer.

Jag vill med detta, herr talman, ha sagt, att om man vill främja den nuvarande ordningen — som i många fall, tycker jag, ter sig som en *oordning* — beträffande försäljning av pilsnerdricka på landsbygden, bör det kunna ske utan att utnyttja de fattiga lantarbetarna såsom de, vilkas intressen man framför allt vill främja. Går ingen större olycka ut över lantarbetarna än att det här föreliggande förslaget antages, så leva de under idealiska förhållanden. Jag vet, att det brister i fråga om vad livet har att giva dem, men icke är det på denna punkt utan på andra punkter.

Med anledning av de här framkomna erinringarna i fråga om bristande omtänksamhet, som utskottets majoritet skulle gjort sig skyldig till, vill jag påpeka, att den motion, som ligger till grund för dessa erinringar, enligt mitt förmenande lider av så stora brister, att de som undertecknat denna motion knappast ha rätt att göra sådana erinringar. Jag vill ännu en gång understryka vad jag sade i mitt förra anförande, att jag icke tror, att det här föreliggande förslaget, om det blir antaget av riksdagen, kommer att ur ren nykterhetssynpunkt få någon så synnerligen stor betydelse. Men det är en ordningsfråga, och även sådana frågor ha sitt berättigande. De olägenheter, som förslaget tilläventyrs skulle medföra för städerna, elimineras bort, om man följer herr Fehrs linje och sänker den föreslagna åldersgränsen. Man kan sedan, synes det mig, vara tillfreds i städerna, när man icke rubbar den ordning, som giver möjlighet till förfaringssätt sådana som herr finansministern påpekade genom sitt utdrag ur den redogörelse, som lämnats av föreningen för smugglingens bekämpande. Där visades det, att friheten att använda pilsnerdricka genom den lojala handeln sannerligen är så stor, att man icke har rätt att klaga.

Herr Magnuson: Herr talman! Jag hade knappast väntat mig sådana älskvärdheter, som herr Bårg nyss i sin replik använde sig av gentemot mig, då han sade, att han knappast trodde, att jag hade läst Kungl. Maj:ts proposition och att jag ej ens visste, vad som stod i min egen motion. Detta yttrande

Ang.
ändringar i
pilsnerdricka-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.

(Forts.)

måste givetvis bottna i någon egen erfarenhet om huru vissa motioner, som herr Bärge undertecknat, kommit till och möjligen också bero på bristande tid att läsa kungl. propositioner. Jag kan icke tolka det på annat sätt. Det är denna älskvärdhet, som jag, herr talman, velat tillbakavisa med dessa ord.

I övrigt vittnar hela herr Bärge's sista anförande om en känsla av ovisshet inför utgången här i kammaren, en ovisshet, som tagit sig uttryck i att han dels fallit tillbaka på den gamla åldersgränsen, och dels antytt såsom möjligt att i enlighet med herr Fehrs förslag acceptera Kungl. Maj:ts formulering av 27 §. Hela hans anförande vittnade om en känsla av ovisshet, minst sagt, och jag har ingen som helst anledning att i övrigt gå in på, vad herr Bärge sade.

Däremot vill jag, herr talman — och det var därför jag begärde ordet — säga några ord med anledning av min ärade vän doktor Petrén's yttrande och även professor Bergmans yttrande.

Doktor Petrén var nog vänlig att önska, att jag skulle komma in i Stockholms nykterhetsnämnd — för att jag snart nog skulle bli omvänd, menade han väl. Det må vara hur det vill med den saken, men jag känner dock till arbetet inom Stockholms nykterhetsnämnd ganska väl och värderar det mycket, men å andra sidan känner jag förhållandena i Stockholm fullt ut lika bra som herr Petrén, även om jag icke suttit i nykterhetsnämnden. Jag utgick ifrån, att pilsnerdricka icke är någon rusdryck i egentlig mening, under det att herr Petrén utgick ifrån, att det är en rusdryck, när det drickes i stora kvantiteter, och att icke minst bland Stockholms arbetare förekomma fall av berusning med pilsnerdricka. Jag har den uppfattningen, att detta icke är förhållandet. Det är icke pilsnerdrickat, som i Stockholm är orsak till de fall, då nykterhetsnämnden måste ingripa, utan det är spritdryckerna dels i och för sig och dels i förening med pilsnerdricka, som ibland försäka mindre önskvärda förhållanden. Jag bestrider bestämt, att det är pilsnerdricka, som har en dylik inverkan, och därför anser jag, att de restriktioner och de kontrolleringsmöjligheter, som nu föreslås, äro onödiga.

Professor Bergman var inne på samma sak, då han sade, att pilsnerdricka icke är en så oskyldig dryck, som jag anser det vara, och framför allt sökte han med några exempel på arbetare, som hade druckit för stora kvantiteter, bevisa, att förhållandena äro abnorma. Jag medgiver detta gärna, herr Bergman, men det beror enligt herr Bergmans egen tankegång på att det kostar arbetarna för mycket pengar; det är sålunda en ekonomisk fråga. Men jag undrar, om icke herr Bergman med anledning av det nya malttidsdryckats tillkomst någon gång inom bevillningsutskottet framkastade tanken att ytterligare driva upp priset på pilsnerdricka. Man tager icke bort behovet, herr Bergman, genom att höja priset och genom att försäka större ekonomiska utgifter för alla dem, som vilja ha denna dryck antingen som måltidsdryck eller till att släcka törsten med. Det förefaller mig sålunda, som om herr Bergmans resonemang i denna del icke skulle vara hållbart.

För övrigt vill jag säga, att det finnes länder, som konsumera lika starkt dricka som vårt pilsnerdricka är, Danmark och Tyskland framför andra, men arbetarna där berusa sig icke av denna dryck. Att arbetarna i dessa länder hålla sig nyktra beror på att de icke i samma utsträckning som här förtära alkoholhaltiga drycker, och det är en skillnad, som man bör taga i betraktande i detta sammanhang, då man talar om pilsnerdricka.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande om avslag på utskottets hemställan.

Herr Leander: Jag vill i anledning av herr Fehrs anförande understryka vad utskottets vice ordförande yttrade, att utskottsmajoriteten är villig att, beträffande 22 §, acceptera ett fastställande av åldersgränsen till 16 år i stäl-

let för, som här föreslagits, 18 år. Detta står ju i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition i följande; det var bevillningsutskottet, som då förordade en höjning av åldersgränsen. Likaså är utskottsmajoriteten villig att i fråga om 27 § godtaga Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Jag har ansett mig böra meddela detta för att icke någon ovisshet om den saken skall råda, när vi nu gå att fatta beslut rörande den föredragna paragrafen.

Herr Berglund: Herr talman! Då jag undertecknat den av herr Magnuson väckta motionen, har jag begärt ordet endast för att deklarerat, varför jag gjort detta. Förhållandet är, att jag gjort den iakttagelsen, att, efter hand som restriktionerna skärpts, det ena olagliga försäljningsstället efter det andra uppstått i Stockholm och dess utkanter. Jag är i tillfälle att nästan dagligen bevittna, huru lagarna överträdas i fråga om ölförsäljning och jag tror icke, att det skulle bli bättre genom de förändringar, som här föreslås. Min övertygelse är, att den dryck, som det här är fråga om, ändock icke är av den farliga beskaffenhet, att man behöver skärpa bestämmelserna så hårt, att de komma att provocera fram olagligheter i ännu större utsträckning än hittills, vilket jag befärar skulle bli följden, om de här föreslagna bestämmelserna antagas. Jag är ganska övertygad om att man icke kan hindra överträdelser i detta fall, ty nog kan man kringgå de bestämmelser, som här förekomma.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag har endast velat lämna denna deklARATION.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Petré: Herr talman! Med anledning av herr Magnusons yttrande ber jag endast att få lämna några upplysningar. Jag vill först framhålla, att den lagliga sprittransononen icke är av den storlek, att den ensam kan skapa någon kronisk alkoholism. Men pilsnern blir genom sin lättåtkomlighet en bidragande orsak till kronisk alkoholism. Ty när det förhåller sig så i de kretsar, där alkoholmissbruk förekommer, att pilsnerdricka förtäres i större mängder, icke sällan ett par dussin flaskor par dag, så blir detta en ganska stor mängd alkohol. Man må nämligen ihågkomma, att 20 flaskor pilsnerdricka innehålla lika mycket alkohol som en halv liter brännvin.

Herr Magnuson talade om förhållandena i Tyskland. Jag kan upplysa om att i Tyskland kronisk alkoholism är mera utbredd än den är i vårt land. Det är allmänt känt av läkare, som ha erfarenhet på detta område, att pilsnerdricka, förtärt i de stora kvantiteter, som alkoholmissbrukare använda, spelar en mycket stor roll för både uppkomsten och fortvaron av kronisk alkoholism.

Jag uttalade en önskan, att herr Magnuson skulle komma in i Stockholms nykterhetsnämnd därför, att jag är övertygad om att han därigenom skulle få en större erfarenhet, kunskaper och upplysning i dessa saker än han nu har.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av samt vidare på avslag å den nu föredragna paragrafen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

*Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förfordningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förelörlningen.
(Forts.)

Den, som godkänner 6 § i det av bevilningsutskottet tillstyrkta förslaget till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 63.

9 §.

3 mom. av denna paragraf hade följande avfattning:

Den, som är berättigad att till avhämtning försälja pilsnerdricka, må vid försändning till kund av matportion på rekvisition försända till densamma hörande pilsnerdricka; dock må vid sådan försändning pilsnerdricka avlämnas endast inomhus.

Herr **Alkman**: Herr talman! I denna paragraf förekommer i tredje momentet ett stadgande, som förefallit mig anmärkningsvärt. Momentet har följande lydelse: »Den, som är berättigad att till avhämtning försälja pilsnerdricka, må vid försändning till kund av matportion på rekvisition försända till densamma hörande pilsnerdricka; dock må vid sådan försändning pilsnerdricka avlämnas endast inomhus.»

Det är klart, att denna bestämmelse kan föranleda följande: En person, som arbetar ute på järnvägslinje, vill använda sig av det sätt, som här omnämnas, för att få sin middagsportion med därtill hörande pilsnerdricka. För att komma i åtnjutande av denna förmån, som tillkommer alla andra, är han nödsakad att på arbetsplatsen uppföra ett litet schapp för att »inomhus» kunna högtidligt mottaga sitt dricka. Det är klart, att bestämmelsen icke är avsedd att verka på detta sätt. Den har tillkommit av ett förbiseende; den står kvar från den förordning, som nu finnes. Detta är en typisk bestämmelse av den art, som i hithörande författningar är ägnad att göra dem litet löjligen och förhatligen och att göra dem till föremål för anmärkningar, vilket är synnerligen ofördelaktigt för det syfte, som dessa författningar avse att tjäna. Naturligtvis skulle jag därför vilja yrka, att bestämmelsen skall utgå, men då icke någon motion blivit väckt i denna fråga, så skulle jag säkerligen mötas av propositionsvägran, om jag framställde ett enkelt avslagsyrkande i denna del. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig yrka, att detta moment återremitteras till bevilningsutskottet, som ju har initiativrätt, för att giva utskottet tillfälle att stryka denna olämpliga och rätt komiska bestämmelse.

Herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Jag vill gärna medgiva, att den här ifrågavarande bestämmelsen, som i själva verket finnes i förslaget för att

det fall, som herr Alkman omnämmt, icke skall träffas av de nya kontrollföreskrifterna, utan någon egentlig fara skulle kunna avfattas i överensstämmelse med den tankegång, som ligger bakom herr Alkmans yttrande. Jag vill emellertid hemställa till herr Alkman, om det icke är en allt för stor apparat att för den skull återremittera det hela. Skulle olägenheter av den art, herr Alkman tänkt sig, komma att visa sig, torde det väl icke bli så svårt att övertyga kamrarna om, att man här bör göra en liten jämkning i syfte att få en mildare bestämmelse.

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

Herr Alkman: Herr talman! Ja, är det så, att ett yrkande, att det av mig omnämnda momentet skall utgå ur paragrafen, kan upptagas här, så är det ju så mycket bättre. Jag har emellertid utgått ifrån, att ett sådant yrkande skulle stöta på hinder från herr talmannens sida.

Herr Bärq: Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till paragrafen oförändrad. Visserligen kan det av herr Alkman påpekade förhållandet synas utgöra en olägenhet, men skulle olägenheten i praktiken visa sig vara så stor, att ändring påkallas, så står ju alltid öppet för oss att göra en sådan ändring när krav därpå föreligger.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den nu ifrågavarande paragrafen yrkats dels godkännande av densamma, dels ock att 3 mom. av paragrafen skulle visas åter till utskottet men paragrafen i övrigt godkännas.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av paragrafen i dess helhet vara med övervägande ja besvarad.

15—19 §§.

Godkändes.

22 §.

1 mom. av denna paragraf var så lydande:

Pilsnerdricka må å försäljningsställe icke utlämnas till den, som ej fyllt aderton år.

Pilsnerdricka må icke försälas eller utlämnas till den, som synbarligen är berörd av alkoholhaltiga drycker, ej heller må försäljning eller utlämning av pilsnerdricka äga rum, där uppenbart är, att varan helt eller delvis är avsedd att användas i berusningssyfte eller till olovlig försäljning.

Herr Fehr: Herr talman! I överensstämmelse med vad jag förut anført ber jag att få yrka, att ordet »aderton» i första stycket av denna paragraf utbytes mot ordet »sexton».

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att därunder endast yrkats, av herr Fehr, att den under behandling varande paragrafen skulle godkännas med den ändring, att de i 1 mom. förekommande orden »aderton år» utbyttes mot »sexton år».

Därefter gjordes propositioner, först därpå att paragrafen skulle godkännas oförändrad samt vidare på bifall till herr Fehrs yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
ändringar i
pilsnerdricks-
försäljnings-
förrordningen.
(Forts.)

27 §.

5 mom. av denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Finner kontrollstyrelsen vid granskning av kvittensbok eller försäljningsbok, varom i 17 § förmäles, eller eljest anledning till anmärkning mot det sätt, varpå tillverkare utövat honom tillkommande rätt till försäljning av pilsnerdricka, *äger kontrollstyrelsen, när skäl därtill äro, efter verkställande av den utredning, som kontrollstyrelsen finner erforderlig, om förhållandet göra anmälan hos Konungens befallningshavande.*

(i utskottets förslag:)

Finner kontrollstyrelsen vid granskning av kvittensbok eller försäljningsbok, varom i 17 § förmäles, eller eljest anledning till anmärkning mot det sätt, varpå tillverkare utövat honom tillkommande rätt till försäljning av pilsnerdricka, *äger kontrollstyrelsen avfordra tillverkaren förklaring samt, när skäl därtill äro, giva tillverkaren erinran om vad honom enligt denna förordning åligger eller anvisningar, huru syftet med de i denna förordning meddelade bestämmelser bäst skall uppnås. Sker ej rättelse, äger kontrollstyrelsen hos vederbörlig myndighet påkalla erforderliga åtgärder.*

Herr **Fehr**: Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen annat yrkande ej förekommit, än att densamma skulle godkännas med den ändring, att 5 mom. avfattades i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande oförändrad samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Övriga delar av ifrågavarande förordningsförslag.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i avseende å förordningsförslaget.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckta motioner om upphävande av förordningen angående nöjesskatt.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. om-
sättnings- och
utskänk-
skatten
å spritdrycker.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

I en den 20 januari 1928 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 31, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Ang. omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker.
(Forts.)

Häri genom förordnas, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker med däri genom förordningarna den 20 juni 1924 (nr 228) och den 4 juni 1926 (nr 150) gjorda ändringar skall äga fortsatt tillämpning intill utgången av juni månad år 1929.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 31, antaga det vid propositionen fogade förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

Herr Lithander: Herr talman! Utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition nr 31 angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923. Detta ärende hade måhända bort anstå inom bevillningsutskottet, tills man hade kunnat taga ställning till en annan därmed sammanhängande fråga, som finnes omnämnd i Kungl. Maj:ts proposition och som det hade varit önskvärt, att regeringen hade lagt fram med anledning av det monopolkontrollutredningsbetänkande, som avlämnades den 14 januari 1928. Emellertid har det meddelats utskottet, att riksdagen icke har att motse någon proposition, såsom regeringen förut hade hoppats, och vid sådant förhållande har bevillningsutskottet upptagit den nu föreliggande frågan till behandling och tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition.

Jag ber, herr talman, att få begagna detta tillfälle till att giva uttryck åt den uppfattningen, att, även om den här ifrågavarande utredningen av den 14 januari i år blivit remitterad till kontrollstyrelsen, pensionsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten, det dock sannolikt varit möjligt att få fram ärendet till innevarande års riksdag.

Jag har även velat giva uttryck åt den uppfattningen, att det icke, såsom i propositionen säges, är önskvärt, att detta ärende skall behandlas i samband med frågan om förlängd oktroj åt tobaksmonopolet. Ärendet står icke i så intimt samband med den sistnämnda frågan, att det icke kunnat behandlas nu.

Jag har emellertid begärt ordet — jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag — för att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som är här närvarande, rikta en vördsam hemställan — regeringen tog ju ett önskvärt initiativ förra året till att få denna utredning färdig — att monopolkontrollutredningens betänkande blir utdelat i riksdagens båda kamrar, så att riksdagsmännen må få tillfälle att taga del av dessamma. Det är ett alldeles för värdefullt material för att ligga i arkiv. Att riksdagens ledamöter ha möjlighet att rekvirera det, är icke detsamma som att få det utdelat i kamrarna.

Det är för att göra denna hemställan, herr talman, som jag har begärt ordet.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 5—7 och 13 §§ rättegångsbalken m. m.; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Om utredning ang. landets granittillgångar m. m. Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i anledning av väckt motion, I: 50, om utredning angående landets tillgångar av för brytning och bearbetning lämplig granit m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 50, hade herr *Sigfrid Hansson* m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående i landet befintliga tillgångar av för brytning och bearbetning lämplig granit; i vilken utsträckning landets granitbestånd befunne sig i kronans, bolags eller enskild ägo; samt huruvida det nu förhärskande brytningsförfarandet kunde anses i en snar framtid äventyra stenindustriens bestånd.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Andra tillfälliga utskottet har avstyrkt motionen med vad man kallar en välvillig motivering. Jag och mina medmotionärer få väl lov att nöja oss därmed denna gång, men vi önska fastslå, att utskottets utlåtande innebär ett erkännande av att vår framställning till riksdagen varit sakligt befogad. Utskottet har bestyrkt vårt påpekande, att en misshushållning med landets granittillgångar förekommer, som icke bör fortsätta. Emellertid förklarar utskottet, att förhållandena nu tendera till att bli bättre. För min personliga del vågar jag icke hysa någon bestämd mening därom. Det är möjligt, att det förhåller sig så, men bland sakkunniga synas meningarna vara delade. Som sakkunniga torde man få betrakta de inom stenindustrien sysselsatta arbetarna. Det är närmast på deras tillskyndan, som jag tillåtit mig väcka motionen, och jag vill gärna tillmäta deras omdöme i denna fråga lika stort värde som utskottets sagesmäns.

För övrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på att Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län givit den i motionen gjorda framställningen sitt stöd. I en göteborgstidning fann jag händelsevis i går, att länsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalat sig till förmån för mitt och mina medmotionärers yrkande på utredning rörande det i motionen skildrade missförhållandet i fråga om granittillgångarnas utnyttjande. Jag har tyvärr icke varit i tillfälle att taga del av länsstyrelsens skrivelse in extenso men ber att få lämna ett par uppgifter ur det referat, som finnes i ifrågavarande tidning. Länsstyrelsen erinrar i sin skrivelse om att den svenska stenindustrien intager en mycket framskjuten ställning inom landets näringsliv med hänsyn både till produktionsvärdet och antalet inom industrien anställda arbetare. Den påpekar särskilt, att denna näringsgren för Bohuslän äger mycket stor betydelse, i det att där över 7,600 arbetare torde vara sysselsatta inom densamma. Det är därför givetvis av största vikt, heter det, att rationella driftsmetoder komma till användning, så att råmaterialet icke onödigtvis för-

slösas och produktionen lämnar största möjliga utbyte. Rörande denna fråga har på senare tider pågått ett livligt meningsutbyte, vari även representanter för arbetsgivare- och arbetarsidan deltagit. Därvid har framgått, att även om formerna för stenhuggeriets bedrivande så småningom förbättrats, åtskilliga anmärkningar alltjämt kunna göras. På ömse sidor synes man vara angelägen att åstadkomma bättre och rationellare metoder, och det är därför att antaga, menar länsstyrelsen, att frågan kommer att upptagas till allvarligt övervägande inom industrien. Länsstyrelsen kommer dock slutligen till det resultatet, att den av mig påyrkade utredningen kan rekommenderas.

Det är mig icke bekant, huruvida utskottet haft kännedom om länsstyrelsens skrivelse. Jag skulle förmoda, att utskottet, därest så hade varit förhållandet, möjligen kunnat komma till ett annat resultat, nämligen till ett tillstyrkande i en eller annan form av vår hemställan om utredning. Jag har naturligtvis, herr talman, ingen förhoppning om att få kammaren med på ett yrkande om bifall till motionen, men jag ber ändå för formens skull att få göra en sådan hemställan.

Herr Julin: Herr talman! Jag kan fatta mig ganska kort. Det yrkande om bifall till motionen, som motionären framställde, gjordes ganska lamt, och jag skall inskränka mig till att endast besvara hans fråga, huruvida utskottet ägt kännedom om det av honom nyss citerade yttrandet från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län. Vi ha icke haft kännedom om detta, men, så vitt jag kan förstå av hans referat, är länsstyrelsens uppfattning alldeles densamma som de sakkunnigas, vilka utskottet haft tillfälle att höra. Deras uppfattning var just, att man på ömse sidor, såväl bland arbetsgivare som bland arbetare inom granitindustrien, är besjälad av önskan att komma till en bättre ordning, och av denna gemensamma strävan vänta sig de sakkunniga bättre förhållanden. Utskottet har tagit fasta på detta men tillagt, att därest denna strävan icke skulle leda till något resultat, är det ju ingen svårighet för den, som är intresserad därav, att ånyo påkalla statsmakternas uppmärksamhet på frågan.

Jag tror, att det har varit mycket nyttigt, att denna fråga har kommit under diskussion. Jag tror, att denna diskussion just är en av orsakerna till att det börjar bli bättre förhållanden på detta område. Men då jag tror, att man för närvarande bör låta saken ha sin gång och avvakta resultatet av de strävanden, som inom industrien själv göras för att ernå en bättre ordning, ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets avslagsyrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion av viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Eksjö stad;

*Om
utredning ang.
landets granit-
tillgångar
m. m.
(Forts.)*

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Norrköpings stad;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Linköpings stad; samt

nr 33, i anledning av väckt motion angående ändring i grunderna och sättet för markgångstaxornas upprättande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Ang. fast
anställning för
städerskor hos
statsmyndig-
heter m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner angående utredning om anställningsförhållandena för med städnings- och rengöringsarbete hos statens verk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsätta personer.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 188, av herr C. Lindhagen och den andra inom andra kammaren, nr 313, av fru Agda Östlund m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån hos statens verk och myndigheter personer vore på ett stadigvarande sätt sysselsätta med städnings- och rengöringsarbete samt i vilka fall och under vilka förutsättningar dessa borde tillerkännas fast anställning eller åtminstone vissa skåliga med sådan anställning förbundna förmåner såsom rätt till sjukhjälp, semester och pension.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att herr Lindhagens och fru Östlunds m. fl. berörda motioner, I: 188 och II: 313, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Denna ännu oavgjorda fråga väcktes i riksdagen första gången år 1913. Det syntes då mig, som väckte frågan, att när man reglerade ämbetsverken på ett tillfredsställande sätt för alla tjänsteinnehavare från de högsta till de lägsta, fanns det icke någon anledning, varför man just skulle glömma bort städerskorna. De utförde också en syssla i verken, som för dessas ordinarie och löpande gång var nödvändig. Motioner väcktes årligen till 1917 utan framgång, men dock med växande minoriteter till förmån för förslaget. Slutligen tyckte riksdagen 1918, att saken behövde uppmärksammas, och avlät således en skrivelse, men, sade riksdagen, den skulle endast avse en undersökning av förhållandena hos de centrala ämbetsverken.

Motionen 1918 hade väckts i andra kammaren av herr Hage. Då tillhörde jag icke riksdagen, men 1919 kom jag tillbaka och påkallade, att den där undersökningen skulle omfatta alla ämbetsverk. Därtill svarade riksdagen, att anledningen till att man inskränkt sig till de centrala ämbetsverken var, att man ville vinna en snabb utredning och en snabb reglering, som kunde tjäna till mönster för övriga verk. Därför ansågs det icke vara lönt att föregripa denna provisoriska utredning, och så föll motionen 1919. Nu ha städerskorna under nio år fåfängt väntat på denna utredning. Det går så där långsamt, när det bakom en fråga står samhällsklasser, som icke ha något inflytande på valrörelserna. Därför ha årets motionärer nu tyckt, att det kanske vore nödvändigt att fästa uppmärksamheten igen i riksdagen på denna sak. Initiativet därtill togs av några kvinnliga representanter i andra kammaren, som också uppmanade mig att sluta upp vid deras sida i första kammaren. Detta gjorde jag naturligtvis ytterst gärna, då det var av behovet påkallat att åter fästa uppmärksamhet på saken. Det var ock en gammal fråga, för vilken jag ansett mig skyldig att intressera mig.

Nu få vi av utskottsbetänkandet veta, att 1918 års riksdagsskrivelse har

skickats till löneregreringskommittén, som också i någon mån undersökt den och yttrat sig om saken. Det har framgått vid undersökningen, att de olika ämbetsverken förete mycket stora skiljaktigheter. Det enda, som var någorlunda konstant, var, att det i de flesta fall, dock icke i alla, fanns så kallade huvudstädare eller huvudstäderskor, som sedan anställde underordnad personal för sin egen räkning. En viss grad av likhet företedde även personalens anställning så till vida, att huvudstädarna och huvudstäderskorna gemenligen anställdes av respektive verk, mindre ofta av någon tjänsteman inom verket. Men i fråga om ersättnings beräkning och allt vad därmed ägde sammanhang syntes förhållandena, förklarade löneregreringskommittén, vara så olika inom skilda verk, att någon jämförelse svårigen låte sig göra. På den grund fann också kommittén, att det knappast vore möjligt eller eftersträfvansvärt att åstadkomma någon samstämmighet i detta av dem skildrade ofantliga kaos. Kommittén fäste emellertid en viss uppmärksamhet vid att städerskorna kunde få åtnjuta förmån av semester och sjukhjälp, varjämte även pension beviljats på ett och annat ställe, men några fastare anställningsförhållanden ansåg dock kommittén icke lämpligen böra ifrågakomma. Kommittén fann det icke låta sig göra och i alla händelser knappast vara tillrådligt att söka mera genomgående påtvinga hithörande förhållanden enhetlighet.

*Ang. fast
anställning för
städerskor hos
statsmyndig-
heter m. m.*

(Forts.)

Utskottet säger nu för sin del, att då Kungl. Maj:t ännu icke framlagt något förslag utan frågan fortfarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, får utskottet, »under åberopande av vad utskottet i anledning av den vid 1919 års lagtima riksdag i ämnet väckta motionen anfört och under hänvisning till vad riksdagen tidigare uttalat angående lämpligheten av ett entreprenadsystem å förevarande område samt då det i varje fall torde ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder i ämnet, som må finnas erforderliga», hemställa, att de i första och andra kammaren väckta motionerna icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

En så beskaffad utredning och ett så beskaffat utskottsresultat förefalla mig, som kommer från ett i förevarande avseende väl ordnat verk, vara högst märkvärdiga. I det verk, som jag tillhör, nämligen huvudstadens magistrat och rådhusrätt jämte förmyndarkammaren, som är ett mycket stort ämbetsverk och där vi ha ett dussintal ordinarie anställda städerskor, är det ordnat helt enkelt så, att de ha en skälig, efter vad man anser ganska god, avlöning för den tid, som de använda i verkets tjänst, fyra eller fem timmar varje dag. Vidare ha de stadgad semester och stadgad sjukhjälp. Förut har det varit så, att de fått pension genom att man efter anmälan, när någon avgick, hänvände sig till stadsfullmäktige, men nu är även denna sak ordnad genom den s. k. arbetarpensioneringen, i vilken dessa städerskor hava inordnats. Där är det alltså, såvitt jag förstår, ordnat på ett förnuftigt sätt. Det förekommer intet entreprenadsystem, som riksdagen har utdömt, men som har visat sig åtminstone i de centrala ämbetsverken vara regeln och vars upphävanne löneregreringskommittén knappast tyckes vara benägen att på något bestämt sätt förorda. Detta system förekommer ännu i förevarande ämbetsverk, och det säges vara ett kaos av bestämmelser i övrigt. Det var väl meningen med riksdagens skrivelse 1918, vilket också uttryckligen sades, att man skulle sträva efter att avskaffa entreprenadsystemet och åstadkomma större enhetlighet, men nu kommer till och med en löneregreringskommitté och säger: »Man kan ju fundera litet på dessa saker, men det lönar knappast mödan att göra det.» I alla händelser synes kommittén icke alls ha bekvämat sig att framlägga något definitivt förslag utan sagt, att det är bäst, att Kungl. Maj:t överväger om något kan åtgöras. Så ligger saken nu efter att ha behandlats sedan 1913 av riksdagen och efter att 1918 hava föranlett en riksdagsskrivelse.

Första kammarens protokoll 1928. Nr 18.

*Ang. fast
anställning för
städerskor hos
statsmyndig-
heter m. m.*

(Forts.)

Utskottet tyckes anse löneregleringskommitténs resonemang riktigt, och det sista utskottet säger är, att det »i varje fall torde ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder i ämnet, som må finnas erforderliga». Det åberopade riksdagen sällan förr, men numera använda utskotten detta uttryck både i större och mindre frågor, synbarligen, så vitt jag kan förstå, för att icke behöva intränga i frågorna, som i stället överlämnas åt Kungl. Maj:t.

Här föres talan för en samhällsklass, som i olikhet mot de andra ämbetsklasserna icke fått sina förhållanden ordnade. Då är det framför allt riksdagen, som är deras målsman, när icke Kungl. Maj:t tager hand om saken. Det är som riksdagsmän jag och andra framfört denna fråga i svenska riksdagen, och då passar det sig väl knappast, att riksdagen säger, att det är en sak, som vi inte bry oss om, utan det får Kungl. Maj:t sköta bäst han vill. Det skulle knappast ha gått att få igenom ett sådant betänkande förr i världen. Vi svälja lättare vad som helst och det är svårt att få något begrepp om vad det egentligen är för mentalitet i tiden, som påkallar ett sådant förfarande. Vi äro väl här för att använda vårt sunda förstånd och vara rimliga, och då kan man väl icke annat än säga, att detta utskottets skäl är förkastligt, inkonstitutionellt och obarmhärtigt emot dem, som det gäller. Vi, som äro högre ämbetsmän — och till samma grupp måste numera även vaktmästarna räknas, eftersom de få åtnjuta statsmakternas välvilja — vi måste ju fråga oss, varför icke även dessa andra kunna påkalla statens välvilja i motsvarande mån efter sina villkor.

Jag kan åtminstone, herr talman, icke på något sätt yrka bifall till ett så beskaffat uttalande, utan i det läge saken nu har, såsom det skildrats av utskottet och av mig återgivits efter utskottets betänkande, föreligger väl här anledning till att riksdagen påminner om sin skrivelse av 1918. Riksdagen har ock förklarat, att den avsåg att få till stånd en snar undersökning. Då denna ännu icke kommit, är det väl skäl, att riksdagen påminner om sin uppfattning, att denna undersökning bör ske snart, och den kan ju gärna också, såsom detta år har hemställts av motionärerna, utsträckas till hela förvaltningen, eftersom den förut gjorda begränsningen av uppgiften tydligen icke såsom man trodde påskyndat ärendets avgörande.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till motionerna.

Herr Hallin: Herr talman! Såsom av utlåtandet framgår har utskottet lämnat en ganska utförlig historik över detta ärendes föregående behandling i riksdagen, och nyss har herr Lindhagen till yttermera visso uppläst skilda delar av den av utskottet sålunda lämnade framställningen. Med anledning av den riksdagsskrivelse, som avläts år 1918, har en ingående utredning av de i motionerna omhandlade förhållandena företagits. Denna utredning är numera slutförd och ligger under Kungl. Maj:ts prövning. Under sådana förhållanden har utskottet icke ansett att någon skrivelse i detta ärende för närvarande är påkallad utan kommit till det resultatet, att de åtgärder, som nu må finnas erforderliga, ankommer det på Kungl. Maj:t att vidtaga.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Utskottet har denna gång i sin motivering icke ens uttalat någon förvåning över att det dröjt så länge, ehuru riksdagen begärt en skyndsam behandling av frågan, och till skillnad från vad fallet var 1918 har utskottet icke ens antytt, att man borde taga itu med saken. Denna samhällsklass har väl lika väl som andra rätt att påkalla skäligheten för sina livsförhållanden. Ur denna synpunkt och då detta negligerats av statsutskottet, anser jag, att det här föreligger en så viktig fråga, herr talman, att jag icke står till svars med att blott yrka bifall till motionerna. Efter det

besked, som nu gavs om att man icke ens tager någon hänsyn till det berättigade i motionerna, nödgas jag också för att än mer fästa uppmärksamheten på dessa städerskors undertryckta förhållanden begära votering såsom en demonstration till deras förmån.

*Ang. jäst
ansställning för
städerskor hos
statsmyndig-
heter m. m.*

(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Finland avslutat handelsavtal;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Turkiet avslutat handels- och sjöfartsavtal; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår vissa slag av mattor.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årliga understöd åt vissa städerskor vid riksbankens huvudkontor;

nr 21, i anledning av väckt motion om pensionsförbättring för viss grupp av musikunderofficerare;

nr 22, i anledning av väckt motion om utsträckning av giltighetstiden för viss övergångsbestämmelse i reglementet för statens pensionsanstalt; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för brigadchefer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang.
pluggskolans
omvandling
till en
karaktärsskola
m. m.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om pluggskolans omvandling till en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola samt likvärdig fostran av landets ungdom till högre utbildning.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 228, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville — till befordrande av andlig frihet och karaktärsdanning — hos Kungl. Maj:t begära övervägande av ett program för den nuvarande enligt skolreformen i stort sett bibehållna pluggskolans omvandling till en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola samt en likvärdig fostran för landets ungdom till högre utbildning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: Vi, som gått i de svenska skolorna och ha erfarenhet därifrån och som dessutom haft barn i de svenska skolorna, veta, huru det förhåller sig. Vi kunna icke underlåta att tycka, att en omvandling av skolan i den riktning, som denna motion förordar, är av förhållandena påkallad. Skolans uppgift är ju att fostra ungdomen till goda människor och icke att bara använda dem som automater, vilka stoppas som korb med minnessaker, utan att det blir någon fostran för deras karaktär och på samma gång för deras kropp. Nu när skolreformen genomföres, förefaller det oss — det är en mängd föräldrar, och jag står alltså icke ensam här, och som jag hör, är det även många pedagoger med oss — som en viktig angelägenhet, att ett sådant stort tillfälle icke går förbi utan att man av detsamma försöker göra det bästa möjliga. Vi ha för vår del fått den uppfattningen av de i fjol framlagda handlingarna och för resten även av sakens natur, att reformen förra året huvudsakligen var inriktad på att bereda ett större antal barn tillfälle att komma in i pluggskolan, men icke att bereda någon grupp av detta ökade antal barn den reform i undervisningen, som jag har uttryckt med »karaktärs-, kunskaps- och yrkesskolan». Förra riksdagen sade visserligen det särskilda skolutskottet, att motionärens önskemål blivit i det väsentliga tillgodosedda genom det då framlagda förslaget. När jag sedan yrkade bifall till min motion, avslogs den av riksdagen utan någon särskilda egard, och däri ligger väl i alla fall, att det där lilla berömmet och de där små förväntningarna i utskottets motivering voro något luftiga. Vi förstå ju också, att den skola, som nu förberedes, inte i det väsentliga, som det skrevs i motiveringen, utan obetydligt kommer att omvandlas i det avseende, som vi tillåtit oss att väcka motion om. Därför ha vi ansett det vara av vikt, att saken hålles flytande genom en motion i riksdagen. Skolfrågan är ju fortfarande på dagordningen och bränningarna brottas kring de olika koryfeer, som skola föra den i land, och då är det bäst, att man passar på med sina påminnelser, även om de naturligtvis komma att få den utgång, som utskottet förberett genom sitt utlåtande. Det var dock en ledamot av utskottet, som sade mig för några dagar sedan, att han tänkte yrka bifall till motionärens förslag, men det har tydligen inte blivit någonting utav.

Nu har utskottet använt en metod, som börjar bli ganska vanlig inom utskotten nu för tiden, och det är, att man remitterar motionen till det ämbetsverk, till vars verksamhetsområde motionen hör, för att få dess yttrande. Det är ju mycket bra, att ett utskott inforrdar upplysningar från sakkunniga och helst låter dem personligen företräda, och någon gång kan man också begära upplysningar om faktiska förhållanden från ett ämbetsverk, men det skall inte

resultera i vad här blivit fallet, att man remitterar frågan till ett ämbetsverk för att sedan böja sig för dess auktoritet. Riksdagen är inte till för att bocka sig för ämbetsverken, utan riksdagen är till för att hålla tummen på ämbetsverken, liksom ämbetsverken försöka att hålla tummen på oss, och den tummen tycks vara mycket kraftigare än den tumme, som vi enligt grundlagens bud skola hålla på ämbetsverken. Detta har också visat sig här. Utskottet har böjt sig devot för skolöverstyrelsens förslag och skolöverstyrelsen har till och med varit så finurlig, att den underlåtit att uttala någon egen åsikt, utan den har upplyst utskottet om vad utskottet självt kunde ha inhämtat i riksdagshandlingarna, nämligen att riksdagen i sin skrivelse förra året omnämnde, att herr Lindhagens motion till väsentlig del kunde vinna avseende på detta sätt — det har jag verkligen inte vetat av att en så obetydlig sak kommit in i riksdagens skrivelse, och jag känner mig ytterligt smickrad över denna ovanliga uppmärksamhet — och då behövs ju inte något mera, säger skolöverstyrelsen, varför motionen i fråga inte för närvarande bör föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd. På denna motivering går så utskottet och föreslår kammaren att avslå motionen. Jag misstänker, att skolöverstyrelsen vet nog mycket väl, att motionären har rätt. Vad vi behöva veta är skolöverstyrelsens åsikt, men den ha vi inte här fått veta, utan skolöverstyrelsen kryper bakom riksdagens rygg och säger: Varför skola ni nu bifalla denna motion, då riksdagen redan sagt, att den i vissa delar kommer att bli förverkligad? Ett sådant utlåtande skulle naturligtvis av utskottet ha lämnats utan beaktande och icke tagits såsom stöd för utskottets eget ställningstagande i saken.

Det är ju också bekant för oss föräldrar, att skolöverstyrelsen mycket litet har befattat sig med de frågor, som beröras i motionen. Vi vilja inte lägga överstyrelsen detta till last; det är beroende på förhållandena — styrelsen har inte haft uppdrag att göra det eller har inte haft pengar till det, och det kanske också finns andra bevakande omständigheter, som man får ta hänsyn till. Men utskottet borde för sin del — helst som utskottets ordförande är en skollärare — ha förstått, att riksdagens skrivelse i fjol inte annat än oväsentligt tillgodoser det mål, som här är uppställt, ty då skulle väl själva reformen vara planlagd i den riktningen. Jag har också haft tillfälle att till utskottet översända en skrivelse, ställd till riksdagen, som kommit mig till handa från en moder och filosofie kandidat någonstans i landsorten. Hon lämnar en lång framställning av hur omöjlig skolöverstyrelsen är, när det gäller att tillgodose just dessa ändamål, vilket ådagalägges genom exempel, som förefalla vara belysande, ehuru jag naturligtvis inte är i stånd att bedöma deras vederhäftighet på något sätt.

Det bästa beviset för att dessa saker högst oväsentligt komma på tapeten i detta skede av skolans utveckling, är ju, att i reformen ingår inte något som helst övervägande om granskning av lärareutbildningen. Det har också erkänts av dem, som sysslat härmed, att detta inte kommer med. Hur skall man kunna skaffa en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola, om inte lärarna också utbildas, så att de för det första få sin uppmärksamhet riktad på detta nya mål, för det andra få en undervisning i den riktningen och för det tredje få former att röra sig i, så att de kunna göra något i detta syfte? Det är ungefär på samma sätt med denna sak som med den så kallade stora rätttegångsreformen, som, sådan den nu föreligger, enligt min mening endast är en högre juristreform och inte någon demokratisk reform. Där har man inte sysslat på något sätt med domareutbildningen, utan den är precis den gamla, som idkas vid universiteten, där man får lära sig skriven lag men inte någonting om rättvisan.

Det är förresten ganska karakteristiskt: Då denna fråga, som också motions-

Ang.
 pluggskolans
 omvandling
 till en
 karaktärsskola
 m. m.
 (Forts.)

Ang.
 pluggskolans
 omvandling
 till en
 karaktärsskola
 m. m.
 (Forts.)

vis har framförts till nästkommande socialdemokratiska partikongress, kom före — såsom det är föreskrivet — inför Stockholms arbetarkommun, föll det mig inte in att yrka, att kommunens medlemmar skulle ta ställning till densamma, då motionen var tillgänglig i tryck först vid sammankomsten och man inte kunde begära, att de skulle kunna sätta sig in i saken och veta, hur de egentligen skulle rösta. Men då motionen jämte andra företogs till avgörande, begärde en arbetarrepresentant ordet och sade, att han tyckte, att det var märkvärdigt att kommunens styrelse inte hade tillstyrkt denna motion utan velat låta den gå till kongressen utan något utlåtande. Ty det borde väl, menade han, arbetarkommunens medlemmar förstå att en sådan motion, åtminstone ur arbetarklassens synpunkt, vore ytterst behjärtansvärd. Då inträffade, att det vid voteringen blev en överväldigande majoritet emot det underlättna partitagandet och för ett tillstyrkande av motionen. Det var bara en och annan röst i motsatt riktning, en och annan arm som sträcktes upp, ungefär liksom vid den sista omröstningen här.

Egentligen skulle yrkas återremiss till utskottet för att det skulle få tillfälle att yttra sig om själva saken, som nu ej ägt rum. Men det lönar sig ju inte i dessa tider, och därför, herr talman, får jag åtnöja mig med att yrka bifall till motionen.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman, mina herrar! Då vi i fjol behandlade skolreformen, hade herr Lindhagen en motion med i sak samma yrkande som den nu ifrågavarande motionen. Skillnaden ligger endast däri, att i år är kravet på en mångsidig linjeuppdelning uteslutet. Utskottet, som behandlade motionen i fjol, ställde sig förstående inför densamma och uttalade vissa sympatier för de tankar, som motionären hade framfört. Utskottet sökte också i sitt utlåtande låta dessa tankar komma till sin rätt. Under behandlingen här i kammaren avslogs visserligen motionen, såsom herr Lindhagen mycket riktigt anmärkte, men motionären själv framhöll, att han var synnerligen tacksam för den hänsyn och det förstående, som utskottet visat hans motion. Han förklarade också, att de åsikter han velat ha fram nog blivit tillgodosedda, åtminstone till en viss del, genom utskottsförslaget, vilket sedermera blev riksdagens beslut. I den skrivelse, som riksdagen avlät med anledning av beslutet, är herr Lindhagens yrkande intaget, och det säges rent ut, att riksdagen med en viss sympati tagit del av hans åsikter och hoppas, att de skola komma till sin rätt, då Kungl. Maj:t tar itu med ärendet.

Under behandlingen i utskottet ha vi, det vågar jag säga, också förstått den goda tanke, som motionären har framfört, och vi ha hyst sympatier för den, men då riksdagen så sent som i fjol har behandlat saken och därvid i skrivelse till Kungl. Maj:t upptagit motionärens önskningsar, så ha vi inte ansett det vara skäl att nu igen skriva om precis samma sak. Kungl. Maj:t är ännu inte färdig med sitt arbete att utforma de bestämmelser, som angå omläggningen av skolans inre arbete, och man vet ännu ingenting om vad de komma att innehålla. Man vet inte heller, i vilken utsträckning dessa bestämmelser komma att tillmötesgå och förverkliga just de önskemål, som motionären velat ha fram. Utskottet har därför ansett, att man kan avvakta så länge och se, vad dessa bestämmelser komma att innehålla. Först sedan de någon tid blivit prövade, kan tiden vara inne att komma fram till riksdagen med förslag om ändringar, där sådana kunna finnas påkallade.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: När man får sådana där blommor, herr Johansson, som förra året i motiveringen, så svarar man älskvärt och säger, att man tycker, att det var angenämt att läsa. Men jag sade på samma gång, att jag inte i själva

klämman återfunnit något, som ingav förhoppningar om att vad som i detta avseende sades i motiveringen en gång skulle leda till efterföljd. Nu har jag som sagt endast väckt motionen för att hålla saken flytande, och då den siste talar-
ren, utskottets ordförande, så välvilligt och förhoppningsfullt uttalade sig om själva tanken i denna föräldramotion, om jag så får uttrycka mig — föräldrar-
na bli ju aldrig tillkallade, när skolreformer skola ske, utan bara lärarna, och vi få därför hålla oss framme vid de få tillfällen, som erbjuda sig, och så också här — så menar jag, att motionen fyllt sin uppgift att hålla vederbörande mera vakna och öppna för denna fråga. Efter vad utskottets ordförande uttalat har jag i denna fråga inte heller samma anledning som i den förra — där herr Hal-
lin talade utan ringaste sympati för städerskornas kamp mot övermakten — att begära votering, utan jag tackar ordföranden för hans välvilliga uttalande.

Ang.
pluggskolans
omvandling
till en
karakterskola
m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt föreliggande yrkanden pro-
positioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande ut-
låtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och
förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande
ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtan-
de nr 6, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under
riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepar-
tementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3—6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

I punkten 9 under sjätte huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition
hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till byggande av landsvägar och
vanliga bygdevägar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservations-
anslag av 4,000,000 kronor.

Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.

I samband med förevarande punkt hade utskottet till behandling förehaft
följande inom andra kammaren väckta motioner, nämligen:

nr 31, av herr *O. E. Sandberg*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta.
att statsbidrag för marklösen vid byggandet av nya samt förbättring eller
omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar och vid förbättring av
för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden skulle utgå efter samma
grunder som till kostnaderna i övrigt eller, om detta icke kunde bifallas, att
statsbidrag för marklösen vid förbättring eller omläggning av backiga eller
eljest mindre goda vägar och vid förbättringar av för automobiltrafiken vik-
tiga vägar å landsbygden skulle utgå efter samma grunder som till kostnader-
na i övrigt;

nr 147, av herr *C. Larson* i Tönnersa m. fl., som hemställt, att riksdagen
vid beviljande av anslag till byggande och förbättring av landsvägar och

Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.
(Forts.)

bygdevägar måtte föreskriva, att statsbidrag jämväl skulle utgå för inlösen av mark till nämnda ändamål intill $\frac{2}{3}$ av kostnaden härför;

nr 220, av herr *M. Västberg*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta att till bidrag för brobyggnader under budgetåret 1928—1929 upptaga ett anslag å 1,400,000 kronor; samt

nr 249, av herr *O. Hagman*, som hemställt, att riksdagen måtte till byggande av landsvägar och vanliga bygdevägar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 9,900,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herr Hagmans i ämnet väckta motion II: 249 samt med avslag å herr Västbergs motion II: 220, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till byggande av landsvägar, vanliga bygdevägar och broar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,500,000 kronor;

b) i anledning av de av herrar Sandberg och Larson i Tönnersa m. fl. väckta motionerna II: 31 och 147, den förstnämnda motionen i vad den avsåge nu förevarande anslag, medgiva, att, då så av allmänna samfärdselhänsyn kunde befinnas särskilt önskligt, statsbidrag finge, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande, från ifrågavarande anslag utgå jämväl för lösen av mark, vars förvärvande skulle för vederbörande ort ställa sig i särskilt hög grad betungande, såsom exempelvis åker, äng eller trädgård, så ock för lösen av byggnad, som befunnes hinderlig för vägs breddning eller omläggning eller vars undanskaffande kunde vara angeläget för tillgodoseende av trafiksäkerheten.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande punkt skulle företagas till avgörande momentvis.

Mom. a.

Enligt en vid nu ifrågavarande punkt avgiven reservation hade herr *Lindblad* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under mom. a) hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å de av herrar Västberg och Hagman i ämnet väckta motionerna II: 220 och 249, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till byggande av landsvägar, vanliga bygdevägar och broar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Herr **Lindblad**: Herr talman! Vid denna punkt har jag tillåtit mig att stanna vid att förorda det belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Det är ju otvivelaktigt, att vägar äro behöfliga här i landet, och det kan naturligtvis från deras sida, som vilja ha ökade anslag för vägändamål, sägas, att de äro så pass behöfliga, att man måste ytterligare forcera vägbyggandet. Men då man ser på hur man under de senare åren har arbetat på anläggning av vägar och vad man nått fram till, är jag övertygad om, att därest det fortgår i samma takt några år till, skall man ha avverkat så pass mycket, att man kan känna sig synnerligen tillfredsställd med vad man nått genom de anslag, som riksdagen beviljat. Vad som emellertid närmast bestämt mig för att gå på avslag, har varit rent budgetära hänsyn. Det är litet ovanligt, att statsutskottet kommer fram med ett förslag till så pass stor höjning av ett anslag, som det här är fråga om — det gäller dock en halv miljon på en enda post — utan att man kan se, på vilket sätt denna halva miljon skall kunna inbesparas och därigenom

budgeten hållas inom den ram, som av Kungl. Maj:t har utformats. Såvida jag inte är illa underrättad, ha också bekymmer redan börjat framträda, huruvida budgeten skall kunna hålla under nuvarande oroliga tider på arbetsmarknaden. Är det så, att dessa strider skola pågå en längre tid, innebär det utan tvivel en sådan påfrestning av budgeten, som enligt min mening bör föranleda riksdagen att inte gå med på en anslagshöjning med så stora belopp utöver vad Kungl. Maj:t själv har ansett möjligt vid budgetens uppgörande. Jag har därför vid denna punkt stannat vid Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber. herr talman, att få yrka bifall till detsamma, d. v. s. till den av mig avgivna reservationen.

Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.
(Forts.)

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Naturligtvis är det alldeles riktigt, som herr Lindblad säger, att det är med mycket stor tveksamhet man här går in för att sträcka sig utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Men med hänsyn till det stora behov, som föreligger av statsbidrag till nyanläggningar av vägar och omläggning av backiga och krokiga vägar, vilka behov uppskattats till en sådan omfattning, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina petita begär 9,900,000 kronor, har utskottet vågat sig på att föreslå en höjning av anslaget från 4 miljoner till 4.5 miljoner. Som herrarna torde ha observerat, ligger i detta belopp även det anslag, som tidigare särskilt utgått till byggande av broar, så att det nu är ett gemensamt anslag för vägar och broar. En motionär i andra kammaren har i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens petita föreslagit, att riksdagen skulle bevilja 9,900,000 kronor. Vad som varit det förnämsta motivet för honom är tydligt. Det har tydligen skett med hänsyn till den ställning, han intar i arbetslöshetskommissionen, och det stora behov, som föreligger för denna kommission att kunna bereda arbete åt alla de arbetslösa, som vi tyvärr ha att räkna med i detta land. Det är ju inte mycket med dessa 500,000 kronor i detta avseende, men alltid är det i någon mån en förbättring av vad Kungl. Maj:t har äskat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag måste för min del uttala en viss förvåning över att statsutskottet på den nu föredragna punkten funnit sig kunna föreslå ett ytterligare tillskott utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit av icke mindre än en halv miljon kronor. Redan Kungl. Maj:ts förslag innebär ju en ökning i jämförelse med motsvarande anslag för innevarande budgetår med en kvarts miljon kronor.

Naturligtvis är det ingen, som bestrider, att det syftemål, som man här avser att använda detta anslag till, nämligen byggandet av landsvägar och vanliga bygdevägar, är synnerligen gott, men det är dock så, att på senaste tiden ha på grund av förhållandenas egen utveckling betydligt större belopp under denna och motsvarande andra punkter stått till förfogande för byggandet av vägar än någonsin tidigare. Då man vidare tar hänsyn till att en utvidgning av denna byggnadsverksamhet också innebär en ökad skuldsättning för de vägdistrikt, som bygga vägarna, bör även denna omständighet för närvarande innebära anledning till försiktighet. Ur budgetsynpunkt är dessutom att observera, att det här gäller ett belopp, som måste täckas av budgetens skattemedel och därför givetvis måste inverka förryckande på budgeten.

Ehuru det nu rått olika meningar i fråga om vissa till beloppet knutna villkor och bestämmelser, så har beträffande själva beloppet endast en enda reservation från statsutskottet uttalat sig för bifall till Kungl. Maj:ts förslag. När samtliga övriga utskottsmedlemmar enat sig om detta större belopp, kan det tyckas vara rätt så utsiktslöst att ifrågasätta, att riksdagen skulle följa Kungl. Maj:ts förslag. Men såvitt jag förstår, tala alltså, så som denna fråga lig-

*Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.
(Forts.)*

ger, de bättre skälen för att man i detta ögonblick skall stanna för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 4 miljoner kronor. Vad som förekommit, sedan Kungl. Maj:t uppgjorde budgetförslaget, har väl inte kunnat och bort ge anledning till ökade utgifter och beslut om större anspänning av budgeten, utan det förefaller som om det i stället borde ge anledning till om möjligt större försiktighet vid beräklandet av utgifterna, försåvitt man vill realisera de huvudsyften, som förbundits med budgeten, nämligen skattesänkning, såväl i fråga om direkta som indirekta skatter. Jag vågar därför hemställa, att kammaren, trots det nästan enhälliga yttrandet från statsutskottet, stannar vid det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet och i denna punkt bifaller vad reservanten herr Lindblad under punkten a) föreslår, nämligen att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å de av herrar Västberg och Hagman i ämnet väckta motionerna II: 220 och 249, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, till byggande av landsvägar, vanliga bygdevägar och broar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det är några synpunkter i frågan, som kunna förtjäna beaktande utöver vad utskottets ordförande omnämnt. Det förefinnes en stor balans i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, en balans, som i fråga om byggande av vägar enligt beräkning uppgår till 35,800,000 kronor och i fråga om till byggande av broar till 11,850,000 kronor, till vilket sistnämnda ändamål har utgått ett belopp av 2,000,000 kronor i förskott till 33 företag, i avvaktan på framtida tilldelning av statsbidrag. I betraktande av denna stora balans och det behov, som sålunda föreligger, och med hänsyn till det förhållandet, att byggandet av vägar under en period av rådande arbetslöshet är ett mycket lämpligt nödhjälpsarbete, har utskottet ansett sig kunna förorda en i förhållande till det stora behovet så pass ringa ökning av anslaget som 500,000 kronor.

Jag ber i detta sammanhang kammarens ärade ledamöter erinra sig vad som skedde förra året, nämligen att av automobilskattemedel överfördes 4,250,000 kronor till lättande av statens bidrag till vägunderhållet på landet, de 30 procenten alltså, ett belopp, som i årets budget har föreslagits ökat med 1,000,000 kronor, således till 5,250,000 kronor. Detta belopp utgår direkt av automobilskattemedlen till lättande av statens nyssnämnda bidrag. Detta var en åtgärd, varom mycken tvist rädde förra året, och den rönt mycket motstånd, därför att automobilskattemedlen ju ansågos böra tillhöra landsbygden med hänsyn till biltrafikens utveckling. När nu denna princip, som förra året fastslogs, inte ha rönt något motstånd i år och ytterligare 1,000,000 kronor skola på detta sätt tagas från automobilskattemedlen, synes det mig, som om man inte borde resa något motstånd mot det belopp, 500,000 kronor, som här har föreslagits till ökning av det allmänna väg- och brobyggnadsanslaget.

Jag ber därför att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Walles: Hans excellens herr statsministern uttryckte sin förvåning över att utskottet på denna punkt varit så enhälligt. Jag vill då endast säga, att det inte är mycket att förvåna sig över, enär statsutskottets ledamöter var och en på sin ort ha ett mycket starkt intryck av det stora behov av vägar, som finnes. Jag tycker dessutom, att en viss hänsyn bör tagas även till de synpunkter, som statsutskottets ärade ordförande anförde visavi arbetslöshetsfrågan. När man för övrigt tänker på, något som herr Johansson även erinrade om, vilken betydande balans som förefinnes, så kan man väl inte säga annat än att det av utskottet föreslagna beloppet, som i och för sig kan

synas rätt så avsevärt, dock i jämförelse med denna balans är en obetydlighet.

Jag ber därför, herr talman, att också få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anslag
till byggande
av landstigar
m. m.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i mom. a) av herr Lindblads vid förevarande punkt avgivna reservation; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindblad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 7 mom. a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i mom. a) av herr Lindblads vid nämnda punkt avgivna reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Mom. b.

Såsom förut angivits, hade utskottet i detta moment hemställt, att riksdagen måtte i anledning av de av herrar Sandberg och Larson i Tönnersa m. fl. väckta motionerna II: 31 och 147, den förstnämnda motionen i vad den avsåge nu förevarande anslag, medgiva, att, då så av allmänna samfärdselhänsyn kunde finnas särskilt önskligt, statsbidrag finge, efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande, från ifrågavarande anslag utgå jämväl för lösen av mark, vars förvärvande skulle för vederbörande ort ställa sig i särskilt hög grad betungande, såsom exempelvis åker, äng eller trädgård, så ock för lösen av byggnad, som befunnes hinderlig för vägs breddning eller omläggning eller vars undanskaffande kunde vara angeläget för tillgodoseende av trafiksäkerheten.

I den av herr *Lindblad* vid nu ifrågavarande punkt avgivna reservationen hade under mom. b) hemställts, att riksdagen måtte avslå de av herrar Sandberg och Larson i Tönnersa m. fl. väckta motionerna II: 31 och 147, den förstnämnda motionen i vad den avsåge nu förevarande anslag.

Enahanda hemställan hade gjorts under mom. b) i en av herrar *Olof Olsson, Nilsson i Malmö, Walles, Asplund, Anderson i Råstock, Rydén, Carlsson-Frosterud, Törnkvist i Karlskrona, Kristensson i Göteborg och Nilsson i Örebro* vid punkten avgiven reservation.

Herr *Lindblad*: Herr talman! Här gäller det upphävandet av en princip, som infördes år 1914. Vid 1913 års riksdag motionerade en ledamot av den-

*Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.
(Forts.)*

na kammare från lantmannahåll, en min namne herr Ernst Lindblad, om att, sedan det nu blivit beslutet, att landsting, kommuner och enskilda kostnadsfritt skulle upplåta mark till järnvägarna, sådan mark även måtte upplåtas fritt för vanliga vägar. Han uttalade därvid bl. a., att bestämmelserna tydligen tillkommit av det skälet, att då statsverket tillsläpper så stor anpart av anläggningskostnaderna, det måtte anses tillbörligt, att den ort, som tillskynas närmaste fördel av kommunikationerna, skall tillsläppa åtminstone fri mark. »Synpunkten är», säger han, »ovedersägligen riktig.»

Nu vill utskottet ha denna princip upphävd genom att staten skall lämna bidrag även till lösen av mark för vägar. Man anför såsom skäl därför, att det ofta är synnerligen svårt att få till stånd en fullständig rationalisering av våra vägar, därför att de områden, som behöva inlösas, äro så dyra, att vägstyrelserna icke ha råd därmed. Man har anført ett fall, där den mark, som behövdes för rätningen av en väg, var vida dyrare än själva rätningen av vägen. Det kan ju tänkas, att sådana fall förekomma. Det har naturligtvis förekommit en mängd fall, där marken varit ovanligt billig och det varit lätt för vederbörande vägstyrelse att inlösa den, men jag är rädd för att om man går in för den principen, att staten skall bekosta marklösen, så blir marken betydligt dyrare, än den skulle bli, om vägstyrelserna ensamma finge göra upp med markägarna. Inlösen skall visserligen ske efter syn, men jag tror knappast, att markägaren känner den solidaritet med staten, som han känner med den vägstyrelse, vilken han annars skulle ha att göra med, när marken skall överlämnas.

Det vill därför förefalla mig, som om det vore en farlig princip att gå tillbaka till, sedan vi nu ha haft den andra tillämpad sedan 1914. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har bestämt avstyrkt, att man återgår till den gamla principen, att staten skall släppa till medel för marklösen. Den anser, liksom också motionären 1913, herr Lindblad, att det är så stor fördel med väganläggningar, att även om det åtgår ett stycke mark för en eller annan jordägare, så har jordägaren den fördelen, att värdet av hans övriga mark höjes i samma mån, så att han inte på något sätt lider skada i det avseendet. Om vi hade ett expropriationsförfarande, som möjliggjorde, att marken kunde lösas efter något så när rimliga grunder, så kunde det ju tänkas, att man skulle kunna använda detta, men de erfarenheter, som man har av det nu tillämpade expropriationsförfarandet, äro ju sådana, att man inte kan tänka sig, att man genom att exproprieras skulle få marken billigare.

Det vill därför förefalla mig, som om det ginge lättare för vägstyrelserna i de olika vägdistrikten att få markägarens krav nedpressade, än det skulle vara, därest markägaren och de övriga väghållningsskyldige visste, att det var staten, som skulle betala. Därför har jag jämte åtskilliga andra reserveranter motsatt mig förslaget att nu på nytt införa den gamla principen, att staten skall lämna bidrag till marklösen.

Egentligen är det ju inte hela landet, som därav skulle få något avsevärt gagn. Det skulle endast vara de sydligare delarna av riket, där marken är mera dyrbar för väganläggningar och rätning av vägar o. s. v. För Norrlands vidkommande skulle det väl inte spela någon som helst roll, ty förhållandena där äro inte sådana, att marken där ju icke kan betinga ens tillnärmelsevis samma pris som i de södra delarna. Men är man, som sagts, i behov av vägar, så förefaller det mig, som om det är berättigat, att de, som få gagn av vägarna, också få upplåta marken för deras framdragande, och därför, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr Örne.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det är inte så, som herr Lindblad nyss sade, att det här gäller att införa den princip, som borttogs 1914, och det är inte heller meningen, att staten här skulle lämna hela det bidrag, som skulle åtgå till marklösen, till vilket jag strax skall återkomma.

Som kammarens ledamöter finna av betänkandet, ha såväl på denna punkt som under punkt 17, förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden, i år olika motioner väckts med yrkande, att bidrag måtte utgå till marklösen. I fråga om de motioner, som avse punkt 17, d. v. s. för automobiltrafiken viktiga vägar, rådde ingen meningsskiljaktighet inom statsutskottet, utan detta har där enhälligt tillstyrkt en liknande bestämmelse som den, som återfinnes under nu förevarande punkt. Tvisten rör sig här egentligen om huruvida anslag för marklösen skall utgå till nybyggnad eller endast till förbättring av vägar, men jag vill då fästa uppmärksamheten på att detta anslag, som nu enligt den nya rubriken heter »Byggnad av landsvägar och vanliga bygdevägar», tidigare hette »Anläggning eller förbättring av vägar», och att samma anslag användes även till omläggning och förbättring av vägar. Det är precis samma slags vägar, till vilka det delvis användes bidrag av detta anslag och delvis bidrag av automobilskattemedel. Det kan därför inte vara riktigt att fastställa andra bestämmelser i fråga om detta anslag, och man är ju fullt ense, då det gäller anslag till vägar, som byggas av automobilskattemedel.

Skälet till att denna fråga i år har kommit upp är, att det har visat sig, att när det har gällt att, särskilt med hänsyn till automobiltrafikens utveckling, omlägga eller nybygga vägar, där marken har varit av dyrbarare beskaffenhet, så har det varit svårt att få majoritet på vägstämmorna för ett vägbyggnadsförslag med hänsyn till de kostnader, som distriktet kan få vidkännas för marklösen, och man har gärna velat gå omkring de mera dyrbara markerna samt leda vägarna i krökar och på mindre lämpligt sätt. Det har visat sig, att det har uppstått missförhållanden. Så t. ex. känner jag till ett fall: 1912 byggdes en ny väg för statsmedel, vilken väg förra året måste ombyggas för automobilskattemedel, därför att man år 1912 med hänsyn till markförhållandena hade byggt vägen på ett sådant sätt, att den inte längre dög, utan biltrafikens utveckling tvingade fram en ombyggnad, efter vederbörligt åläggande från länsstyrelsen.

Jag för min del betraktar det som ett missbruk av statsmedel att bygga vägar på ett mindre rationellt sätt. De skola byggas breda och så raka som möjligt, oavsett terrängförhållandena, för att tillgodose den utveckling, som nu pågår. Och jag tror, att ett bidrag av statsmedel även till marklösen skulle väcka intresset och stimulera vägstyrelserna och vägdistrikten till ett rationellt utbyggnad av landsvägsnätet.

Det är motivet till att denna fråga nu har kommit upp.

Motionerna innehålla ingen begränsning i avseende å statsbidrags utgående för marklösen, men statsutskottet har gjort mycket betydelsefulla inskränkningar. Utskottet föreslår nämligen, att det endast skall få förekomma ersättning för åker, äng eller trädgård eller för flyttning av byggnad, där sådant kan förekomma, och det kommer säkerligen att tillgå så, att vederbörande förrättningsman vid förslagens uppgörande skall pröva, om sådana behov kunna föreligga, och föreslå det värde, som enligt hans mening den ifrågavarande marken bör upptagas till. Skulle den vid expropriation eller enskild uppgörelse bli dyrare för vägdistriktet, stannar hela denna ökade kostnad på vägdistriktet. Statens bidrag blir endast $\frac{2}{3}$ av vad vederbörande myndigheter till slut ha fastställt.

Vidare förekommer den bestämmelsen, att detta endast får förekomma i de fall, där det av särskilda trafikhänsyn har befunnits påkallat, och endast

*Anslag
till byggnad
av landsvägar
m. m.
(Forts.)*

*Anslag
till byggande
av landsvägar
m. m.
(Forts.)*

efter vederbörande myndighets och Kungl. Maj:ts särskilda prövning i varje särskilt fall. Jag tror, att bestämmelsen är så pass väl omgärdad, att något missbruk i det fallet inte gärna kan tänkas förekomma. Den bestämmelse, som fanns före 1914, var en helt annan och betydligt vidare. Det är således inte alls meningen att här återinföra den bestämmelse, som då borttogs. I detta sammanhang kan det även vara skäl att komma ihåg, att 1914 rådde inte samma förhållande som nu. Automobiltrafiken kräver nu helt andra uppföringar ifrån vägdistriktet, även när det gäller vägbyggnader, och mig synes det, som om det vore ett allmänt intresse, ett verkligt statsintresse, att se till, att vägdistriktet, när de bygga eller ombygga och förbättra vägar, göra detta så rationellt som möjligt, så att statsmedlen användas på bästa sätt.

Det är dessa synpunkter, som hava varit bestämmande, när statsutskottet har gått in för detta förslag, och det rådde, som jag nämnde, ingen menings-skiljaktighet i utskottet, när det gällde bilskattemedlen. Det synes mig, som om man inte heller borde hysa någon tvekan beträffande denna punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakommande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i mom. b) av herr Lindblads vid förevarande punkt afgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

På framställning av herr talmannen beslöts att denna punkt skulle företagas till avgörande momentvis.

Mom. I) a)—c).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. I) d).

*Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.*

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 147, av herr *Alexander Nilsson* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 221, av herr *P. Persson* i Trången m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 3 § 1 mom. i Kungl. Maj:ts förordning den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst vägkassan, utgår bidrag med trettiofem procent av distriktets verkliga kostnad — — — byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.»

Därjämte hade i en inom andra kammaren väckt motion, nr 58, av herr *O. Jeppsson* m. fl. hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 3 § i förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel, att till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst

väggkassa, bidrag utginge med trettiofem procent av distriktets verkliga kostnader för vägunderhållet och vinterväghållning under nästföregående kalenderår.

Utskottet hade i det nu föredragna momentet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå de av herrar Alexander Nilsson m. fl., Jeppsson m. fl. samt Persson i Trängen m. fl. väckta motionerna I: 147 samt II: 58 och 221.

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Clemedtson*, *Ernfors*, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Anderson* i Storegården ansett, att utskottets yttrande i denna del bort hava viss i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort under mom. I) d) hemställa, att riksdagen måtte i anledning av de av herrar Alexander Nilsson m. fl., Jeppsson m. fl. samt Persson i Trängen m. fl. väckta motionerna I: 147 samt II: 58 och 221 besluta, att 3 § 1 mom. i kungl. förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Av landsbygdens andel av skattemedlen fördelas åttiofem procent på följande sätt:

a) Till väghållningsdistrikt, vars samtliga vägar övertagits till underhåll medelst väggkassan, utgår bidrag med trettio procent av distriktets verkliga kostnad — — — byggande av väg.

Till grund — — — förklaras förverkad.

b) Vad av — — — särskilda län.»

Herr **Bergqvist**: Herr talman! Då jag anslutit mig till den reservation, som är anförd vid denna punkt, ber jag att med några få ord motivera min ståndpunkt i frågan.

Bidrag av automobilskattemedel till vägunderhållet på landet utgår nu enligt förra årets riksdagsbeslut med 20 procent av vederbörande distrikts verkliga kostnader. Emellertid ha vid denna riksdag motioner väckts om att detta bidrag måtte höjas till 35 procent. Motionärerna anför, att väghållarna hittills icke ha erhållit tillräcklig kompensation för de ökade bördor, de måst åtaga sig. Det synes också, som om en höjning av det nuvarande bidraget vore väl motiverad. Automobiltrafiken har genomgått en synnerligen storartad utveckling, och detta är mycket glädjande med hänsyn till samfärdseln emellan olika bygder. Emellertid medför denna ökade biltrafik en stark förslitning av vägarna, och särskilt är det de tunga lastbilarna, som slita vägarna och göra banan naggig och småvågig, ungefär som när en bris rör upp en vattenyta. När man far fram över en sådan vägbana, så får man känna, hurusom åkdonet stötes och skakas, så att åkningen blir synnerligen oangenäm, och det är klart, att man måste ställa det anspråket på väghållarna, att de råda bot på detta. Men det är förenat med stora kostnader och mycket arbete, och det är givet, att de väghållningsskyldiga ha fått vidkännas en oproportionerligt stor ökning efter automobiltrafikens frammarsch i jämförelse med den kompensation, de få i form av bidrag till vägunderhållet.

Det synes därför vara med billighet och rättvisa förenligt, att den nuvarande procentsatsen höjes, och vad automobilskattemedlen angår, ökas de jämt genom den ständigt fortgående utvecklingen av biltrafiken. Bilars skaffas nu mycket allmänt i landsorten, och därigenom ökas också bilskatten.

Reservanterna ha inte gått fullt så långt som motionärerna utan stannat vid 30 procent såsom ett skäligt bidrag. Andra kammaren har nu för sin del antagit det förslag, som innefattas i reservationen, och jag ber att få uttala den förhoppningen, att denna kammare måtte i det avseendet följa medkammaren. Jag ber därför för min del att få yrka bifall till reservationen.

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Då automobilskatten infördes, var otvivelaktigt avsikten att giva de väghållningsskyldiga någon direkt ersättning för den ökade underhållskostnad, som motortrafiken medförde, men till följd av att tilldelningen av automobilskattemedel genom gällande bestämmelser sker ett helt år efter det att underhållet är verkställt, så erfares verkningarna av bidraget allt för sent och vägdistriktet ha fått ökad tunga av vägunderhållet, trots att riksagen har ökat bidraget.

Att de väghållningsskyldiga haft en önskan att få detta bidrag ökat, har år från år givits tillkänna, då såväl motionsvis som även i uttalanden i riksdagen yrkanden gjorts om att de bidrag, som lämnas direkt till vägunderhållet borde ökas. Sålunda höjde ju även förra årets riksdag, på grund av motioner, bidraget av automobilskattemedel till underhållskostnaderna till 20 procent, och i år ha motionärer i båda kamrarna yrkat, att detta bidrag skulle sättas till 35 procent. Reservanterna i utskottet ha likväl stannat vid 30 procent. Men för ett bidrag av 30 procent finns det säkerligen starka skäl. Och då statsverket har funnit sig behöva uttaga en del av automobilskattemedel till det underhåll, som bestrides av staten — då förra året beslöts att hälften av de 30 procent, som betalas av statsmedel, skulle tagas av automobilskattemedlen, och samma förhållande skulle bli gällande även i år — bör det även vara anledning att öka den del, som direkt skall tillkomma vägdistriktet.

Det vore rimligt att då staten tillgodogjort sig så stor andel även de väghållningsskyldiga erhöles större bidrag för det direkta vägunderhållet. Om detta ökas till 30 procent, så komma ändå de väghållningsskyldiga att av uttaxerade medel få erlägga 40 procent, vilket ändå i många vägdistrikt kommer att medföra en hög utdebitering till följd av, att denna underhållskostnad stigit år från år.

Jag vill nu inte säga, att utskottet ansett, att de väghållningsskyldiga icke borde erhålla något större bidrag, men utskottets majoritet har motiverat sitt ståndpunktstagande i år med att man borde vänta ett år, så att man fick någon erfarenhet av den höjning, som beslöts förra året. Men det är ju först i slutet av 1928 den första utdelningen på grund av det beslutet skall verkställas. Skall man på det sättet dröja, så får man ju ingen erfarenhet förrän långt in på nästa år, och under den tiden slitas vägarna. Automobiltrafiken ökas, och underhållet försvåras för de väghållningsskyldiga. Jag anser, att det har varit ett grundfel i utdelningen av dessa automobilskattemedel, att bidragen icke successivt ha ökats i samma grad som underhållet försvårats genom den alltmer utvecklade automobiltrafiken. Man borde ha haft sådana automatiska bestämmelser, att av sig själv en sådan lättnad hade inträtt. Då skulle de väghållningsskyldiga känt, att det varit någon mening i talet om automobilskattemedlens uttagande för de ökade vägunderhållen.

Jag anser alltså, att man inte bör tillmäta det motiv, som framförts, att man bör dröja för att få erfarenhet och inte gå med på en dylik ökning, förrän man har någon sådan, alltså inte förrän vid nästa års riksdag, något större värde. Ty då skulle man ju inte få detta ökade bidrag förrän år 1930, och till dess kan biltrafiken stegrats rätt avsevärt och underhållet försvåras.

Nu kan man ju möjligen från det håll, där man inte vill biträda detta förslag, invända, att då skulle man inte erhålla så stort bidrag till *förbättring* av vägarna. Det kan ju så vara, att det synes så, men med automobiltrafikens ökning ökas även automobilskattemedlen, och den del, som då återstår till förbättring av vägarna, kommer med all sannolikhet, att bli rätt avsevärd. Om det sedan skulle visa sig, att det inte finns tillräckliga medel för förbättring av vägarna, får ju riksdagen på annat sätt anvisa medel därtill, och då får riksdagen även pröva, i vilket tempo denna förbättring bör äga rum. Vägdistriktet skulle kanske inte då såsom nu för att komma i åtnjutande av bil-

skattemedel halvt lockas att företaga en hel del vägbyggnader, som de dock till en tredjedel måste bekosta med på de väghållningsskyldiga utdebiterade medel. Sedan grunderna för denna utdebitering förra året ändrades, kommer detta ju numera att drabba icke blott inkomst av jordbruksfastighet utan även annan inkomst i mera kännbar grad än tidigare varit förhållandet. Även för dem, som åtnjuta inkomst av det senare slaget, skulle det nu alltså vara av intresse, att man inte lockades att igångsätta en hel del sådana företag, som måhända komma att bli alltför kostbara för de väghållningsskyldiga.

Jag anser sålunda, herr talman, att det finns goda skäl för den höjning, som här i reservationen föreslagits, vilken även andra kammaren beslutit, och hemställer alltså om bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det har icke varit något så synnerligen angenämt för mig att fatta ståndpunkt till den nu föreliggande frågan, vid det förhållandet, att nästan samtliga mina partivänner och meningsfränder i andra kammaren ha motionerat om en höjning till 35 procent av det från automobilskattemedel utgående bidraget till vägunderhåll. När jag undersökt ärendet, provat det och försökt att bilda mig en mening om detsamma, har det emellertid för mig icke varit möjligt att biträda det förslag, som föreligger i motionen, och icke heller den jämkning i motionärernas yrkande, som föreligger från reservanternas sida.

Det är icke så synnerligen många år sedan — jag tror det var år 1925 — som riksdagen första gången beslöt, att bidrag till vägunderhållet skulle utgå direkt av automobilskattemedel med en viss procent av distriktets kostnader: det bestämdes då till 10 procent. Föregående års riksdag beslöt att höja bidraget till 20 procent, och denna bestämmelse om 20 procent har ännu icke kommit i tillämpning. Det sålunda höjda bidraget har ännu icke utbetalats någon enda gång. Under sådana förhållanden har det synts mig, att man åtminstone borde vänta med en ändring, tills man hunnit få se verkningarna av vad fjolårets riksdag beslöt, eller med andra ord att vägdistrikten åtminstone en enda gång finge uppbära det förhöjda understöd, som riksdagen då fattade beslut om.

Jag har annars tidigare varit en varm vän av tanken, att bidrag skall utgå av automobilskattemedel till det direkta vägunderhållet, och denna min ståndpunkt har jag grundat på de principer, efter vilka automobilskatten första gången infördes här i landet. Emellertid är det otvivelaktigt så, att man icke kan handskas med automobilskattemedlen fullständigt godtyckligt. Man är tvungen att också taga någon hänsyn till de faktiska förhållanden, som föreligga i olika delar av landet. Vi veta, att automobilskattemedlen uppgå till högst betydande belopp. 80 procent av dessa medel gå till landsbygden, och 20 procent gå till städerna, ehuru väl lejonparten av automobilskattemedlen givetvis inflyter från städerna. Av de 80 procent, som gå till landsbygden, undantagas 15 procent till utjämning mellan de olika länen, ty som bekant ha en del län ganska rikligt med automobilskattemedel, under det att andra län, särskilt de norrländska — Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands — icke äro i stånd att få in några betydande summor i automobilskattemedel.

Vidare veta vi, att det förhåller sig så, att vägunderhållskostnaderna äro högst i de tre län, som jag här nämnde, då de nämligen där gå upp till 60, 70, 80, 90 öre eller mer per vägfyck.

Vad skulle nu följden bli, ifall man på rak arm beslöt sig för att höja anslaget av automobilskattemedel till vägunderhållets bestridande i dessa län? Jo, följden skulle sannolikt bli den, att de automobilskattemedel, som tillkomma dessa län, nätt och jämnt skulle räcka — måhända icke ens räcka —

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.

(Forts.)

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

till de 30 procenten, och då skulle ingenting återstå för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller Kungl. Maj:t att disponera till utdelning på de distrikt inom dessa län, som äro alldeles särskilt hårt betungade och som på grund av en starkare automobiltrafik skulle behöva ytterligare bidrag. Jag har icke kunnat på rak arm och så lättvindigt som reservanterna, endast därför att det är så behagligt och så lätt att därmed tjusa lantmännen, ansluta mig till tanken, att här ha vi endast att ösa ut av de i rikligt mått inflytande automobilskattemedlen. Det förefaller mig, som om det ovillkorligen får lov att vara någon ordning, i vilken man skall gå med frågorna, och nog bör man åtminstone göra klart för sig och se på papperet, hur problemet verkligen ställer sig: hur stora äro underhållskostnaderna för vägarna i ett län, och hur ställa sig dessa kostnader i relation till de automobilskattemedel, som detta län har att förfoga över? Och det kanske kan befinnas, att medlen icke skulle räcka, även om man toge till de 15 procent, som äro undantagna och som skola gå till utjämning av väghållningsbesväret i förhållande till de olägenheter, som en hårt betungande automobiltrafik förorsakar i vissa väghållningsdistrikt.

Naturligtvis kan man ha olika meningar om, efter vilka grunder denna utjämningsandel skall fördelas. Man kan gå efter den enkla principen, att dessa medel företrädesvis skola gå till de väghållningsdistrikt, som ha de högsta vägskatterna. Det är mycket, som talar till förmån för den ståndpunkten, och då skulle givetvis alltihop gå till de län, som jag här angivit. Men man kan också med mycket starkt fog göra gällande, att då detta är en objektskatt, som tas ut av automobilägarna, och en ganska betungande sådan, är det icke heller mer än rimligt, att automobilskattemedlen i främsta rummet läggas på de vägar, där biltrafiken mest går fram, där det största behovet finns av verkligt goda vägar och där automobiltrafiken i övrigt i högst avsevärd grad ökar underhållskostnaderna för de väghållningsskyldiga. Det är också starka skäl, som tala för en sådan ståndpunkt, och kanske man till slut kommer därhän, att man måste erkänna, att de övervägande skälen tala för denna ståndpunkt. Av allmänna skattemedel utgå till de väghållningsskyldiga 30 procent såsom underhållsbidrag. Av automobilskattemedlen skulle just i år för första gången utdelas 20 procent. Det gör tillsammans hälften av hela underhållet. Det vill förefalla, som om man kunde stanna där, åtminstone tills man fått nödigt rådrum för att vidtaga en undersökning, vilka konsekvenserna skulle bli av ett överskridande av vad som för närvarande i enlighet med senaste riksdags beslut gäller.

Jag kan sålunda omöjligen, herr talman, så gärna jag än skulle vilja det, gå landsbygdens intressen till mötes i det skick, som detta ärende för närvarande befinner sig. Jag kan icke sträcka mig så långt, som till vad reservanterna här ha ifrågasatt. Jag måste stanna för vad statsutskottets majoritet har stannat för och yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gabrielsson: Herr talman! När Kungl. Maj:t förra året föreslog riksdagen, att av automobilskattemedel skulle användas 4,250,000 kronor för att kompensera staten för dess bidrag till vägunderhållet, avlämnade jag en motion med hemställan om avslag på denna framställning. Jag ansåg nämligen, att bilskattemedlen i sin helhet skulle behövas för vägunderhåll och vägbyggnader, och att staten fortfarande skulle svara för de 30 procenten. Vägunderhållet har numera blivit i så oerhört hög grad betungat av automobiltrafiken, att man enligt min åsikt borde använda dessa medel helt och hållet för att kompensera de väghållningsskyldiga, på det att vägunderhållet icke till sist skulle bli *alltför* betungande, framför allt på grund av de då gällande orättvisa vägskattegrunderna. Nu har visserligen riksdagen beslutat någon ändring i det avseendet, men alltjämt åvilar den största tungan jordbrukarna.

Emellertid har Kungl. Maj:t även i år föreslagit, att de 30 procent, som staten skall lämna i bidrag till det allmänna vägunderhållet, skall till hälften tagas av automobilskattemedel, och det är knappast någon, som haft någon invändning att göra däremot.

Nu säger statsutskottets ärade ordförande, att därest man av automobilskattemedel till vägunderhållet anslog så stort belopp, som här är föreslaget, eller 30 procent, skulle man knappast få något över att använda till vägbyggnader. Han åberopade därvid särskilt förhållandena i norrlandslänen, där vägskatten är särskilt betungande. Jag vill också understryka, att vägskatten är oerhört betungande i de norrlandska länen, där man har en vägskatt på ända upp till mellan 60 öre och 1 krona pr vägfyck. Men är det manne då icke så mycket större anledning att av automobilskattemedlen taga möjligast största andel för att underlätta den svåraste vägtungan för jordbrukarna? Det har på sista tiden gått så långt, att den största skatten, som åvilar jordbruket, är vägskatten. Och detta trots, som jag förut här i kammaren framhållit, att jordbrukarna i själva verket icke ha så förfärligt stor glädje av biltrafiken. Det har gått så långt, att det åtminstone vintertid är mycket svårt att överhuvud taget ge sig ut på landsvägarna eller köra från skogen, därför att det finns tillåten busstrafik på så gott som alla allmänna vägar.

Om man nu, såsom reservanternas här föreslagit, skulle höja bidraget av automobilskattemedel till 30 procent, och statsbidraget utgår med 30 procent, skulle detta endast innebära en compensation för väghållarna av precis samma slag, som kommit staten till del genom bilskattemedlen. Förut utgingo de 30 procenten direkt av skattemedel, men sedermera har man beslutat taga hälften av detta anslag av automobilskattemedel. Om vi få anslaget av automobilskattemedlen till vägunderhållet höjt till 30 procent, så inträffar detsamma, som när statsbidraget numera delvis tages av automobilskattemedlen, och den compensation, som nu tillkommer de väghållningsskyldiga, om reservationen bifalles, blir ungefär densamma som den, vilken redan tillkommit staten.

Nu säger vidare utskottets ärade ordförande, att största delen av automobilskattemedlen härflyter från städerna, och jag är villig att erkänna, att detta är riktigt. Men åtminstone i de små landsortsstäderna är det största antalet bilägare för sin rörelse beroende av landsbygden, där ha de sina busslinjer och sin trafik, men de betala i alla fall icke ett öre i vägskatt till landsbygdens vägdistrikt. Vägdistriktet få själva hålla vägarna och betala det allt dyrare vägunderhållet utan bidrag från städerna, där i regel de, som utöva biltrafiken, äro bosatta. Och om man under sådana förhållanden kunde få en compensation, som nu är föreslaget, genom en höjning av automobilskattemedlen till 30 procent, så har man likväl 40 procent kvar.

Jag anser det icke föreligga någon större fara för att genom en sådan åtgärd bidraget av automobilskattemedel för att bygga nya, eller framför allt räta krokiga och backiga vägar, skulle bli otillräckligt. Ty i den mån vägdistriktet få mer bilskattemedel skola de själva i större utsträckning deltaga i kostnaden och ju större anpart av bilskattemedel de få, desto mer få de lov att utdebitera på vägdistriktet för att kunna tillgodogöra sig dessa bilskattemedel.

Jag tror, att det, för att vägskatterna icke skola bli alltför betungande för landsbygden, är nödvändigt att här biträda reservationen. Jag vill också erinra om, att den nuvarande kommunikationsministern i en av honom på sin tid författad promemoria förutsatt, att man så småningom skulle komma därhän, att automobilskattemedlen skulle täcka *allt* vägunderhåll. Om vi på detta sätt taga tio procent varje år, komma vi måhända en gång därhän, och det är väl det riktiga, om det nu förhåller sig så, att det är bilarna som i huvudsak trafikera våra vägar.

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.

(Forts.)

Ang. ökat bidrag av automobilskattemedel för vägunderhåll. Jag ber på dessa grunder, herr talman, att få hemställa om bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

(Forts.)

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det kanske till en början kan förtjäna omnämnas, att vilket beslut som än här fattas inverkar detta icke på budgeten eller på tilldelningen till landsbygden, ty beloppet är redan på grund av bestämmelserna om automobilskattemedlens fördelning tilldelat landsbygden. Det gäller sålunda endast frågan om medlens fördelning; huruvida en högre procent skall utgå till underhållet eller huruvida den nuvarande proportionen mellan vägförbättringsanslagsdelen och underhållsdelen skall bibehållas.

Jag kan inte underlåta att säga, att det är en rätt egendomlig situation, som inträffat vid avgörandet av denna fråga. Jag måste dock beteckna det som en brist i den kungl. propositionen, att hela denna punkt presenterats för riksdagen på endast ett par rader. Det hade varit önskvärt, och det hade i hög grad underlättat behandlingen av och ställningstagandet till denna fråga, om propositionen hade lämnat en redogörelse för huru dessa automobilskattemedel hittills disponerats: hur mycket som använts till vägförbättringar, hur mycket som åtgått till vägunderhåll, hur stor utjämningsandelen är och hur denna utjämningsandel har disponerats, hur mycket som influtit från de olika länen och hur stora länsfonderna av automobilskattemedel äro.

En sådan redogörelse saknas, och det är alldeles givet, att avsaknaden av en sådan redogörelse i hög grad försvårat statsutskottets ställningstagande i frågan. En redogörelse lämnades i propositionen nr 175 vid 1927 års riksdag, när det gällde en ökning av själva skatten, och jag vill uttala som ett önskemål, att det i varje års proposition måtte lämnas en sådan utförlig redogörelse.

I de väckta motionerna förekomma heller inga uppgifter, som man kan bygga på vid ett avgörande av frågan vid vilken procent man rätteligen bör stanna. Det är endast allmänt hållna uttalanden, att vägskattetungan är stor och att ett behov föreligger.

I dessa uttalanden kan jag för min del instämma, med den kännedom jag har om förhållandena. Jag är för min del på det klara med, att skäl föreligga för en ökning av underhållsbidragen. Vid ärendets behandling på statsutskottets fjärde avdelning ha vi emellertid, i saknad av annan utredning, tagit del av ett yttrande, som kommunikationsministern hade i andra kammaren vid remissdebatten den 18 januari i år, där han till svar på åtskilliga inlägg i diskussionen har lämnat en muntlig redogörelse för frågan och berört konsekvenserna av en sådan höjning. Han har där anfört, att därest man bifaller de framkomna kraven om höjning av underhållsbidraget, skulle detta, särskilt för Norrlands vidkommande men även inom andra län, i så hög grad minska väg- och broanslaget, att en verkligt kritisk situation skulle kunna inträffa, så kritisk, att det måhända bleve nödvändigt att göra om själva grunderna för fördelningen av dessa medel länen emellan.

Han tillade vidare i detta sammanhang, att det syntes honom, som om frågan skulle kunna uppskjutas till 1929 års riksdag, i all synnerhet som någon tillämpning av föregående riksdags beslut ännu icke hunnit ske. Den första fördelningen av de 20 procenten sker nämligen i år.

Inför dessa skäl är det alldeles naturligt, att flertalet av statsutskottets ledamöter ha ställt sig betänksamma, isynnerhet som ingen annan utredning lämnats. Nu har emellertid det egendomliga inträffat, att andra kammaren i dag med en rätt stor majoritet beslutat bifalla reservationen, och såvitt det är riktigt, som sagts mig, har från regeringsbanken icke höjts någon röst däremot. Beslutet har sålunda från deras sida, som stå för propositionen, fått sitt gillande.

Då ställer man sig i än högre grad frågande. Äro de betänkligheter, som kommunikationsministern uttalade i remissdebatten mot en höjning, nu övervunna, och kan han sålunda utan tvekan gå in för en sådan ökning? Man måste ställa sig den frågan, eftersom andra kammaren med så stor majoritet och med regeringspartiets tillhjälp har bifallit förslaget om en höjning till 30 procent.

*Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)*

Jag får verkligen säga, att frågan genom detta beslut utan protest från regeringen kommit i ett ganska förvirrat läge. När man, som jag, gärna vill vara med om själva saken och sålunda vill förordna en höjning av underhållsbidraget, men inom statsutskottet måst böja sig för de starka skäl, som kommunikationsministern i remissdebatten anført emot en höjning, men nu ställes inför den situationen, att dessa skäl ej längre framföras av regeringen, som först framställt dem, då blir man villrådig, hur man till slut bör göra. Jag vill förklara, att för min del skulle jag gärna velat vara med om en ökning av anslaget, om det nämligen presteras några sådana skäl angående verkningsarna av ett sådant beslut från regeringshåll, där man ju i första hand har ansvaret för propositionen, som gör, att man kan gå med därpå, sådana skäl nämligen, som borttaga de starka invändningar däremot, som i remissdebatten anfördes.

Herr Widell: Herr talman! Då jag varit hindrad att deltaga i statsutskottets behandling av denna punkt, har jag velat få till protokollet antecknat, att därest jag varit närvarande, hade jag anslutit mig till reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag beklagar, att jag nödgas taga till orda ännu en gång, men jag har fått så dålig hjälp av de kamrater i statsutskottet, vilka stå på samma ståndpunkt som jag, att jag är tvungen att anföra ytterligare några skäl; jag är nämligen högst bekymrad, i händelse denna kammare nu skulle gå att fatta samma beslut som andra kammaren. Jag vill inom parentes upplysa om, att majoriteten i andra kammaren endast utgjorde ett tiotal röster, och ser man denna fråga och den återverkan, som den kan ha, mot bakgrunden av höstens val, är det möjligt, att åtskilliga, som tillhöra denna majoritet i andra kammaren, i mindre grad ha sakligt bedömt frågan än avgivit sin röst med hänsyn till rent valtaktiska spekulationer. Men jag anser verkligen, att frågan är så viktig, att det inte går an att se den så enkelt.

De, som haft tillfälle att syssla med hithörande spörsmål, ha ganska snart fått klart för sig, vilket värde det ligger i att till förfogande ha ett visst belopp av automobilskattemedel, som får användas för att förbättra vissa vägar, för att bygga nya broar och dylikt inom ett län. När vi hade att behandla en föregående punkt i detta utskottsutlåtande, uppstod det en strid om huruvida vi skulle anslå 4 miljoner eller 4.5 miljoner kronor till byggande av nya vägar, inklusive byggande av broar, trots att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat, att det normala behovet är 9.9 miljoner. Det väckte i alla fall stark opposition, att statsutskottet höjt det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet med 500,000 kronor.

Om man icke hade haft automobilskattemedlen att tillgå vid den revolutionerande förändring, som inträtt genom biltrafikens starka utveckling, så skulle läget ha blivit fullständigt olidligt inom vissa delar av vårt land. Man skulle helt enkelt icke ha haft någon möjlighet att komma fram. Det har funnits flottbroar, som varit så bristfälliga, att det en och annan gång inträffat, att bilar gått igenom broarna och hamnat på älvbotten. Mänganstädes har det behövts nya högbroar i stället för gamla bristfälliga flottbroar, detta särskilt där de

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

stora stråkvägarna gå fram. Då har det varit bra att ha haft automobilskattemedlen att tillgripa för att inom rimlig tid få de nya broarna till stånd. Men skall man dela ut allt, som finns av automobilskattemedel till underhållsbidrag, så föreligger icke längre denna möjlighet, och varje grepp man gör ur automobilskattemedlen på detta sätt förminskar möjligheterna att rationellt ordna vägväsendet inom respektive län. Jag förstår sannerligen icke, hur det över huvud skall bli möjligt för länsstyrelserna i de tre nordligare länen, som jag här nämnde, att komma till rätta med sina vägfrågor, i händelse man botten-skrapar, så att det inte finns några automobilskattemedel att tillgå för tillgodoseende av oundgängliga krav, uppkomna som en naturlig följd av automobiltrafiken. Men det blir, såvitt jag kan förstå, en följd av ett biträdande av reservanternas förslag. Jag är säker på, att länsstyrelserna i dessa län icke skola känna sig så särdeles tacksamma för den medverkan, som representanterna från dessa län ha lämnat till att på detta sätt länsa deras tillgångar på automobilskattemedel. Mer än en gång skola vederbörande säkerligen komma att känna det som en verklig brist, att de icke ha möjlighet att skaffa medel för att förbättra en väg eller bygga om en bro inom rimlig tid, kanske icke ens medan den nuvarande generationen lever, det är hopplöst med den njugghet, som gör sig gällande i fråga om anslag till nyanläggningar och förbättringar av vägar i förhållande till det stora krav, som föreligger i det avseendet. Automobilskattemedlen ha ju särskilt gått till sådana vägar, som äro så att säga stråkvägar. Inom varje län ha förslagen angående fördelning av automobilskattemedel gjorts upp efter dessa grunder. Man har tänkt på att den trafikerande, långfärdsfarande allmänheten vill ha stråkvägar, som äro någorlunda hyggliga, på vilka man kan komma fram utan alltför stora hinder och utan att, som herr Bergqvist sade, åkdonen skaka alltför mycket, när de fara fram på vägen. Detta har kunnat göras möjligt, tack vare att automobilskattemedlen kunnat tillgripas, varvid man i vissa fall fått lämna bidrag upp till 90 procent av förbättringskostnaden för att kunna hjälpa ett hårt betryckt väghållningsdistrikt till rätta med sina vägbesvär. Om man nu tager bort den möjligheten, blir det samma usla vägförhållanden som i början av automobiltrafikens tillkomst.

Jag måste vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Johan i Kristianstad: Det har vid flera tillfällen i dag, när vi diskuterat vägfrågor, talats om att bilskattemedlen överflyttats till att täcka det statsbidrag, som utgår för vägunderhållet, men då man talar om detta, bör det samtidigt rättvisligen erinras därom, att när detta beslöts, höjde man samtidigt bilskatten, så att höjningen motsvarade det belopp, som åtgick till statsbidragets täckande i samma proportion, och det belopp, som var beräknat att utgå som bidrag till vägunderhållet, blev sålunda ungefär detsamma som tidigare.

Statsutskottets ordförande har erinrat därom, att största delen av bilskattemedlen inflyter i städerna. Detta är ju visserligen på sätt och vis sanning, men vi få ju komma ihåg, att ehuru bilarna oftast äro registrerade och stationerade i städerna, användas de i största utsträckning på landsbygden, och bilskattemedlen böra naturligtvis användas där bilarna slita vägen och åstadkomma skada på densamma. Detta sker givetvis på landsbygdens vägar.

Beträffande de nu gällande bestämmelserna om bidrag från bilskattemedel med 20 procent, gäller ju, att Kungl. Maj:t har rätt att utöver dessa 20 procent bevilja bidrag till underhåll, därest vägarna anses vara i särskilt behov därav. Alltså kunna starkt trafikerade vägar få större bidrag än med 20 procent. Kungl. Maj:t och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ha emellertid, vill jag säga, varit ytterst försiktiga i att lämna dylika bidrag utöver de fast-

ställda procentbeloppen, och detta gör naturligtvis, att riksdagen då är mera benägen att höja procenten, än om bestämmelsen hade tillämpats något liberalare än vad hittills varit förhållandet.

Herr ordföranden i statsutskottet gav dessutom uttryck för sina farhågor för att det i vissa län icke skulle bli något över till förbättring av vägar, om man nu skulle höja procenten till 30, men i de uttalanden, som gjorts här av representanterna från norrlandslänen, finner man icke något, som tyder på att man där hyser några farhågor därför. Det säges också från annat håll i statsutskottet, att det icke föreligger någon tillfredsställande utredning om användningen av de ifrågavarande anslagen, men jag förmodar, att det icke hade varit någon svårighet för statsutskottet att infordra någon ytterligare utredning i hithörande ärenden, om detta ansetts vara erforderligt. Den utredningen hade säkerligen kommit att lämnas, därest den hade efterlysts.

När jag nu säger, att jag är benägen att i enlighet med reservationen gå med på att fastställa ett ökat bidrag att utgå med 30 procent, så gör jag detta visserligen med tvekan, men jag tror dock, att det är att gå en riktig väg, och man får i varje fall tänka på att vägskatten är en synnerligen dryg tunga för vägunderhållarna. Jag vet, att ett lättande på denna tunga är synnerligen välkommet och synnerligen behövt, och jag tror också, att man icke på något sätt går emot bilägarnas intressen därigenom, ty jag är viss om — med den erfarenhet, som jag tror mig ha — att det belopp, som behövs för att bredda och rätta ut vägar, för att gräva ut backar och dylikt dock icke blir föraktligt. Jag tror därför, att dessa arbeten kunna komma att pågå i lagom hastigt tempo i alla fall. Då det gäller för bilägarna att välja mellan å ena sidan att få goda vägbanor att trafikera med detsamma men kanske ännu något år få dragas med att passera t. ex. en svår backe och å andra sidan att genast slippa backen men få vänta på vägarnas förbättring, tror jag, att de föredraga det förra, nämligen att genast få vägarna i gott skick, och det är tydligt, att om underhållet icke blir alltför tyngande, kunna vägarna hållas bättre, än om vägunderhållarna bli belastade med alltför dryga skatter. Om de belopp, som stå till förfogande för förbättringar, rätningar och breddningar av vägar något minskas, kan det ju hända, att dessa arbeten komma att gå i ett något långsammare tempo än om rikligare bidrag lämnades, men jag tror, att detta tempo är så pass raskt för närvarande, att det icke skulle vara så farligt, om det i varje fall icke för närvarande ökades, och om automobilskattemedlen, som kanske blir fallet, inflyta något rikligare, kunna arbetena måhända i alla fall bedrivas i samma tempo som hittills.

Jag tror därför, att man utan risk kan gå med på reservvanternas förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Då kommunikationsministern tyvärr på grund av sjukdom är förhindrad att vara närvarande här i dag — en sak som han givetvis själv starkt beklagar, då det är hans huvudtitel, som behandlas — ber jag med anledning av ett par erinringar, som gjorts under diskussionen, att få säga några ord.

Anledningen varför denna fråga behandlats, som herr Johansson i Fredrikslund sade, på »endast några rader i statsverkspropositionen» var ju den, som herr Johansson nog mycket väl själv inser, att då riksdagen förra året dels fattade beslut om höjning av det från automobilskattemedel utgående bidraget ifrån 10 procent till 20 procent och dels samtidigt beslöt, att utdelningen skulle verkställas efter budgetårets slut, så innebar det, att för den utdelning, som skall komma att ske för innevarande år, 1927 års riksdagsbeslut skulle gälla och alltså ett nytt beslut beträffande automobilmedlen för budgetåret 1928—1929 icke ifrågakomma förr än vid 1929 års riksdag. Ett då fattat beslut

Ang.
ökat bidrag af
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

skulle hinna tillämpas efter 1 juli 1929 och sålunda komma att gälla de efter nämnda tid till buds stående medlen. Riksdagens beslut om 20 procents bidrag av automobilskattemedel har alltså icke någon gång tillämpats. När man därför nu här i riksdagen yrkar, att man skall ändra utdelningsprocenten ifrån 20 till 30 eller 35 procent, innebär detta ett upphävande i sak av fjolårets beslut och att man ifråga om samma medel, som man då avsåg, skulle utgå med 20 procent, nu ändrar sig därhän, att man bestämmer, att de skola utgå med 30 eller 35 procent. Givetvis förutsatte icke kommunikationsministern eller regeringen, att en så snabb förändring skulle ske, så att man i fråga om samma medel skulle vid två riksdagar efter varandra fatta två olikartade beslut. Därför kommer i sak — jag vill säga detta till herr Gabrielsson — ett bifall till reservationen, att denna bestämmelse, att 20 procent skola utgå, aldrig i tillämpning, utan man kommer att direkt hoppa ifrån 10 procent till 30 eller 35 procent. Herr Gabrielsson ansåg själv, att det var rimligt och riktigt att låta utvecklingen bli successiv, d. v. s. höja med 10 procent om året tills vidare. Men man kan icke ernå detta resultat, vartill han också ville komma, genom att bifalla reservationen, utan det sker genom att i detta fall följa utskottets hemställan och att vid nästa års riksdag fatta beslut om en höjning från 20 procent till en högre siffra.

Från denna synpunkt sett förefaller det mig, som om det gives goda skäl för att följa utskottets hemställan. I och för sig inverkar denna sak icke på budgetens totala utgiftssiffra, utan det är en fråga om en fördelning inom ramen av de här beslutade utgifterna, som riksdagen nu har att besluta om.

Jag har velat erinra därom med anledning av att man fick den uppfattningen av talaren på hallandsbänken att det skulle utgöra en bristfällighet i huvudtiteln, att denna fråga icke upptagits och att material för bedömande av densamma i vidare mån än som skett icke blivit i detta sammanhang framlagt.

Herr Rooth: Alldeles oavsett den omständigheten, att riksdagens senast fattade beslut i denna fråga ännu icke hunnit tillämpas, anser jag för min del, att kloketen bjuder, att Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag här bifalles.

Såsom statsutskottets ordförande enligt min mening mycket riktigt här anförde, är det synnerligen viktigt, att det fortfarande finnes medel tillgängliga för förbättring och omläggning av vägar. Därmed tillgodoser man biltrafikens skäligen krav, och på samma gång underlättar man vägunderhållet. Skulle man nu genom att rusa fram på det sätt, som här föreslagits, taga i anspråk alla bilskattemedel för det rena vägunderhållet, så står man inför det förhållandet, att man får låta en stor del vägförbättringar, som äro mycket nödvändiga och angelägna, anstå, ty man kan icke på annat sätt inom rimlig tid få medel till dessa arbeten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Herr talman! Jag skulle kunna helt och hållet instämma med den siste ärade talaren, men eftersom jag begärt ordet, skall jag be att få säga några ord.

Här stå ju två stora viktiga intressen mot varandra. Å ena sidan måste man erkänna det fullkomligt berättigade från jordbrukarnas sida i att de vilja få lättnad i väghållningsbesväret. Det är ju en oerhört tung börda, som vilar på jordbruket, och vi veta alla, att det icke är den enda tunga börda, som vilar på detsamma, utan att jordbruket för närvarande har en mycket svår ställning. Det är sålunda ganska naturligt, att jordbrukarna vilja lätta på den bördan.

Det andra intresset — det som man avsåg att närmast tillfredsställa med

automobilskattemedlen — är att få vägar här i landet, som äro lämpliga för automobiltrafik, och att få dem färdiga så snart som möjligt.

Då man nu har att väga, hur man skall göra i detta speciella fall, tycker jag, att den riktiga grundsatsen är att följa vad herr Gabrielsson gjort gällande, vilket hans excellens herr statsministern underströk och kommunikationsministern också godkänt, nämligen att man bör gå fram så småningom, när man gör ändringar i avseende på den fördelning, som hittills har ägt rum. Men det kan väl ingen människa i världen säga, att det är att gå fram så småningom, när man tager ett hopp ifrån 10 procent till 30 procent, utan att man har tillämpat och sett följderna av vad som beslöts vid föregående riksdag.

Jag kan icke för min del förstå, hur det kan vara möjligt att handla på det sättet, och jag förstår allra minst, att de, som i statsutskottet varit med om statsutskottsmajoritetens beslut, av den omständigheten, att andra kammaren kommit till ett annat resultat, nu kunna anse sig berättigade att ändra den uppfattning, för vilken de förut anfört så goda skäl.

Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Petrus: Inom statsutskottet har man nog icke hyst den meningen, som här gjorts gällande av hans excellens herr statsministern, nämligen att det beslut, som riksdagen fattade förra året om en utdelning av 20 procent av bilskattemedlen till de väghållningsskyldiga för underhållskostnader, icke skulle träda i tillämpning, om riksdagen nu fattade beslut om höjning av procentsiffran, ty i utskottets utlåtande står det på sid. 14: »Beträffande till en början den ifrågasatta ökningen av det från automobilskattemedel utgående bidraget för vägunderhåll till 35 procent vill utskottet erinra, att den vid nästlidne riksdag i sådant avseende beslutade höjningen från tidigare fastställda 10 till 20 procent först innevarande år träder i tillämpning i och med årets fördelning av ifrågavarande bidrag, vilken fördelning nu på våren 1928 påbörjas.» Man har alltså förutsatt, att detta beslut, som riksdagen fattade förra året, skulle vara gällande ett år och att, om riksdagen nu fattar ett annat beslut, det skulle träda i tillämpning först under budgetåret 1928—1929, alltså ett år senare än den utdelning, som nu, år 1928, påbörjas och äger rum.

Det står ju icke heller något vare sig i utskottsutlåtandets kläm eller i reservationens kläm om att en sådan bestämmelse skall träda i tillämpning en viss dag, t. ex. under juli månad, utan det torde Kungl. Maj:t tekniskt kunna ordna i en kungörelse.

Vad som inom utskottet förutsattes, är att det kommer att äga tillämpning *nästföljande* år, och man önskar alltså, att kungörelsen också tekniskt så skall utformas, att den först då kommer i tillämpning. Naturligtvis måste väl riksdagen redan innevarande år, om en ändring skall ske, fatta beslut om vilket belopp, som under kommande budgetår skall utgå och icke vara förhindrad av det beslut som fattades förra året. Därmed har man icke gått in på en prövning av frågan om ett upphävande eller en ändring av det beslut, som då fattades. Jag för min del kan icke förstå annat än att ett bifall till detta förslag skulle avse först ett *kommande* år och alltså på den grunden icke utgöra något hinder.

Under debatten har emellertid statsutskottets ordförande här särskilt framhållit, att han anser, att om det toges så pass stor del av bilskattemedlen till det direkta vägunderhållet, skulle de mest trafikerade vägarna bli lidande; de skulle icke i samma utsträckning som nu kunna tillgodoses genom tilldelning av Kungl. Maj:t. Jag tror icke, att det är så farligt med den saken, ty den, som har litet erfarenhet av hur vägunderhållet utföres, vet nog, att oavsett

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.

(Forts.)

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

om det kommer bidrag av automobilskattemedel eller ej, måste de vägunderhållningsskyldiga hålla de stora trafiklederna och landsvägarna i gott skick. I annat fall komma nog länsstyrelserna att giva meddelande om att de måste vidtaga åtgärder för vägarnas istandsättande och sättande i tillfredsställande och gott skick. Det torde nog vägdistrikten hava erfarenhet utav, och därför anser jag icke, att sådana skäl böra utgöra något hinder för en ändring.

Dessutom sade statsutskottets ordförande, att det särskilt var lantmännen, som hade intresse av en ökning. Nej, herr Kvarnzelius, det är icke så, utan samtliga skattedragare önska nog såväl som lantmännen, att man skulle få större bidrag till det direkta vägunderhållet, och det skäl, som anfördes av herr Gabrielsson, att det fanns vägdistrikt, som hade ända till en krona per vägfyrk i utdebitering, är verkligen tillräckligt starkt, tycker jag, för en sådan ökning som den, som här reservationsvis föreslagits.

Jag ber alltså, herr talman, få vidhålla det yrkande, som jag tidigare här framställt.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag måste gentemot herr Nilsson vidhålla min mening om innebörden i det beslut, som reservanterna här föreslå att kammarerna skall fatta.

Därest man menar, att beträffande budgetårets 1927—1928 medel, som skola utdelas efter budgetårets slut, en sådan tillämpning skall ske, att det år 1927 fattade riksdagsbeslutet skulle tillämpas på dessa medel, hade det varit absolut nödvändigt att nu intaga en övergångsbestämmelse, som klarerade den saken. Men en sådan övergångsbestämmelse finnes icke i reservanternas hemställan. Om man vidare ser på den del av utskottets motivering, som kommer att kvarstå, i belysning av reservanternas kläm, kommer man heller icke till det resultat, som den senaste ärade talaren angav ha varit utskottets mening.

Herr **Örne**: Herr talman, mina herrar! Då jag på grund av mitt ämbete har en viss erfarenhet av trafiken med motorfordon på långlinjer, ber jag på det livligaste få understödja den synpunkt, som statsutskottets ärade ordförande här framförde.

I en mängd fall förhåller det sig på så sätt, att man inte kan nå fram till en regelbunden och ordnad sådan trafik, som tjänar större befolkningscentra långt ifrån järnvägar, såvida icke medel stå till förfogande för att göra vissa förbättringar på vägarna, förbättra broar och trummor, anskaffa snöskärmar och medel för att få bort svallis och annat sådant. Det är gott och väl, som herr Petrus Nilsson sade här, att länsstyrelserna ha rättighet att ålägga de väghållningsskyldiga att helt enkelt sätta vägen i trafikabelt skick för den trafik, som där förekommer, men, herr Petrus Nilsson, när vägdistrikten äro fattiga, skulle det ofta innebära en ren omöjlighet för de väghållningsskyldiga att komma ut med det belopp, som en nödvändig förbättring innebär. Det är alldeles nödvändigt, att länsstyrelserna ha till sitt förfogande medel, som de kunna anvisa, då de göra ett dylikt åläggande.

Jag ber, herr talman, att på det livligaste få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Frändén**: Herr talman! Jag ber få erinra om att, när automobilskatten första gången beslöts av riksdagen, angavs det såsom skäl, att de väghållningsskyldiga behövde få en skälig lättnad i den ökade väghållningstunga, som automobiltrafiken medförde. Här synes man nu öppet vilja gå ifrån dessa synpunkter. Man har ju gjort det i övrigt på så sätt, att länsstyrelserna nu ha begagnat dessa bilskattemedel till t. ex. nybyggnader av broar. Det var icke alls meningen vid det tillfälle, då automobilskatten beslöts, att medlen

skulle i första hand få gå till sådana ändamål, utan meningen var, att de skulle kunna bereda en lättnad i underhållet. Nu använder man, som sagt, dessa medel till omläggning, och t. o. m. nybyggnader av vägar och broar, och man hugger också för sig och tager in flera miljoner till statskassan för att på så sätt minska möjligheterna för landsbygdens väghållningsskyldiga att få den nödiga kompensationen för det dyrare underhållet. Det tycks framgå av en del anföranden här, som om man vill tro, att de väghållningsskyldiga komma att få för stor kompensation genom bidragen av dessa automobilskattemedel, men jag vill erinra om att de väghållningsskyldiga endast fått 10 procent under ett enda år till underhåll utav de medel, som influtit, så att ingen lär väl kunna föreställa sig, att de väghållningsskyldiga skola bli överkompenserade, om de finge de i reservationen föreslagna 30 procenten.

Statsutskottets ordförande trodde, att man genom ett sådant förfarande skulle få dåliga vägar igen. Jag tror icke man behöver frukta något sådant, ty det är nog alltför många, som övervaka, att de väghållningsskyldiga, till vilka kostnader som helst, måste hålla vägarna i gott stånd.

Jag anser det vara en gärd av rättvisa, om de väghållningsskyldiga finge vad reservanterna här begärt, och jag ber för min del, herr talman, få yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: Statsutskottets ordförande har framhållit, att ett bifall till reservationen skulle medföra betänkliga konsekvenser för de övre norrländska länen, i det att inga medel skulle bli över till vägförbättringar. Jag tror, att han i det fallet något har överdrivit situationen. Men om jag skall beträffande särskilt Norrbottens län göra en jämförelse mellan vägunderhåll och vägförbättringar, synes det mig uppenbart, att det är betydligt nödvändigare att få ett avsevärt bidrag till vägunderhåll än till vägförbättringar. De flesta vägar äro relativt nyanlagda, raka och i gott stånd, men de slitas av denna alltjämt ökade biltrafik på ett sådant sätt, att de kräva dyrbarare underhåll. Nu ha också vägarna där uppe den betänkliga egenskapen, att de äro oproportionerligt långa i förhållande till folkmängden, och det gör, att denna tunga för underhållet blir så mycket kännbarare för invånarna. Jag anser därför, att det åtminstone för Norrbottens vidkommande vore en avgjord förmån, om detta underhållsbidrag bestämdes till 30 procent.

Vad beträffar herr Örnes yttrande om svallis och snö, undrar jag ändå, om det får räknas till vägförbättring att undanskaffa dylikt. Det är väl snarare att räkna till vägunderhåll, och sålunda skulle väl arbetet med det underlättas genom ett ökande av procentbidraget till vägunderhållet.

Vad sedan beträffar hans excellens statsministerns anförande, har åtminstone jag och, som jag tror, alla reservanter varit av den uppfattningen, att den föreslagna höjningen naturligtvis icke skulle gälla det år, för vilket riksdagen redan en gång bestämt 20 procent, utan att det skulle gälla den tid, som kommer, när detta år är slut. Det var ingalunda meningen, att man skulle hoppa direkt från 10 procent till 30 procent.

Skulle nu emellertid tvekan råda här — och det är möjligt, att det gör det — torde det vara nödvändigt, att den saken uppklaras, och kanske är det nödvändigt att för det ändamålet återremittera denna fråga till statsutskottet, för att denna sak må kunna fullt klarläggas, så att det ej behöver bli någon tvekan.

Jag ber därför att få föreslå, att punkten återremitteras.

Hans excellens herr statsministern **Ekman:** Om det är så, att det varit statsutskottets mening, att det beslut, som nu skulle fattas, icke skall tillämpas på de medel, som skola utdelas efter innevarande budgetårs slut, så kan man fatta ett beslut med precis samma verkan, — som träder i tillämpning på sam-

Ang.
ökat bidrag af
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
[Forts.]

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

ma sätt — vid *nästa* års riksdag. Och det var ju det, som var meningen från Kungl. Maj:ts sida. När man nu upplyst om att man menat detta, är det fullständigt onödigt att fatta beslut nu, ty då kan beslutet fattas lika väl vid *nästa* års riksdag. Det är endast, om man utgår från att man vill ha det omedelbart tillämpat på de medel, som nu vid detta budgetårs slut skola utdelas, som man har anledning att fatta beslut *nu* och formulera det på det sätt, som gjorts i reservanternas hemställan.

Herr **Gabrielsson**: Ja, herr talman, frågan har kommit i det läget, att det givetvis vore bäst att få den återremitterad till statsutskottet, men då andra kammaren redan fattat beslut, är det ej tänkbart att återremittera ärendet till utskottet.

Jag må säga, att för mig har det varit alldeles klart, att man nu icke skulle besluta något annat, än vad vi beslutade i fjol, beträffande användningen av innevarande års bilskattemedel, — jag skulle annars ej ha yrkat bifall till reservationen. Jag har icke varit med i statsutskottet och vet ej, hur det resonerats där, men jag hoppas, att statsutskottets ledamöter ha saken klar för sig, och jag tror fortfarande, att alla, som undertecknat reservationen, tänkt sig, att vi icke skulle upphäva fjolårets beslut.

Nu säger statsministern, att vi lika väl kunna vänta till *nästa* år med att fatta beslut. Jag förstår icke, varför vi ej, liksom vi i fjol beslöt om bilskattemedlens användning, och Kungl. Maj:t på administrativ väg förordnade, att tillämpningen skulle ske först efter ett år, lika väl i år skulle kunna besluta en ändring i fråga om procentsiffran, och detta beslut kunna börja att gälla först ett år härefter.

Som frågan nu ligger, är det ej annat att göra än att i första kammaren uttala, att beslutet icke skall tillämpas, förrän giltighetstiden för det beslut, som riksdagen förut fattat, gått till ända, nämligen beträffande de 20 procenten, men att vi därefter öka utdelningen till 30 procent. Detta är också i överensstämmelse med vad herr Trygger yttrade, att vi småningom skola öka procentsiffran. Och om man beslutar att öka utdelningen till 30 procent, finnes det väl lika väl möjlighet för Kungl. Maj:t att på administrativ väg utfärda en kungörelse om att såsom en övergångsbestämmelse, tills *nästa* budgetår gått till ända, tillämpa en utdelning av 20 procent.

Jag kan under sådana förhållanden icke göra annat än vidhålla yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **Kvarnzellius**: Jag skall först säga några ord med anledning av herr Frändéns upplysning om syftet med automobilskatten, när den infördes. Det var visst icke meningen, att den skulle vara en lättnad för de väghållningsskyldiga i allmänhet, utan syftet med automobilskatten var att bereda gottgörelse åt de väghållningsskyldiga för de olägenheter, som automobiltrafiken förde med sig. Det var meningen. Men det kan man omöjligt göra på ett rationellt sätt, när man delar ut över hela linjen i förhållande till väghållningskostnaderna. Vad ha automobilägarna för speciellt intresse av att lätta väghållningskostnaderna i allmänhet, även om vägskatten är hög pr fyrk? De kunna ha större intresse av att bidraga till kostnaderna i ett distrikt, där skatten är relativt låg, därför att automobilerna där verkligen slita vägarna och alltså öka kostnaderna för väghållningen. Så måste man väl se den saken, om man vill vara rättvis. När man tar ut en objektskatt med den motiveringen av automobilägarna: »Denna skatt taga vi ut av er, därför att ni äger en bil, därför att ni förbrukar bensin», så skall man också vara konsekvent och säga: »Det göra vi, därför att ni genom er trafik gör skada å vägarna och ökar underhållskostnaderna». Men då skall bidraget också gå huvudsakligen till de

områden, där automobilerna verkligen utöva denna skadegörelse, detta slitage på vägarna. Där inga bilar rulla fram, äro ju de väghållningsskyldiga fullständigt oberoende av om det överhuvud finns någon automobils katt, därför att de beröras icke av automobiltrafiken.

Jag har här fått låna en tabell av en utav tjänstemännen i kommunikationsdepartementet. Om det nu vore så, som herrar Bergqvist och Gabrielsson vilja göra gällande, att det förefinnes så stort behov av lättnad i fråga om underhållsbidraget, skulle man väl tänka sig, att Konungens befallningshavande i dessa län, Norrbottens och Västerbottens län, skulle ha beaktat detta vid fördelningen av automobilskattemedlen. Men ser jag efter, hur de förfarit 1926 och 1927, finner jag, att de ej lämnat ett öre direkt till underhållskostnader, utan allt har gått till vägförbättringar i båda dessa län och detsamma gäller för Västernorrlands län. Och detta har skett icke allenast för att erhålla fina vägbanor, utan jämväl — och detta gäller alldeles särskilt ett annat norrländskt län, Västernorrland — för att få bort jäslera och sådant, så att man icke på våren får fullständiga moras, där man förut haft en god väg.

Däremot finner jag beträffande ett sådant län, som det, min ärade vän Johan Nilsson representerar, Kristianstads län, att han tydligen har sina vägar i gott skick. Han har kunnat dela ut rätt betydliga belopp ända upp till 154.100 kronor såsom underhållsbidrag. Det finns ett par andra län, som varit i samma lyckliga belägenhet, men i de län, där vi ha dåliga vägar, där man måste rätta vägarna och bygga broar och göra ordentliga vägbanor, där har man icke några penningar över att dela ut, där går allting åt ändå.

Vad blir nu följden, om man går den av reservanterna föreslagna vägen? Man försvårar situationen för dem, som ha verkligt behov av förbättrade vägar, genom att taga alltihop och dela ut. Man beskär även möjligheten för en sådan länsstyrelse som den i Kristianstads län att vara så generös att dela ut 18 $\frac{1}{2}$ procent av automobilskattemedlen i direkta underhållsbidrag — den möjligheten blir minskad genom bifall till vad reservanterna här föreslagit. Jag kan på förhand, och utan några beräkningar eller kalkyler, utan vidare våga det påståendet, att det blir resultatet därav. Jag tror därför, att det är — jag måste fortfarande vidhålla det — något lättsinnigt att, därför att det är så populärt, utan vidare hoppa på ett sådant förslag, som här föreligger.

Till slut vill jag säga, att det är meningslöst att komma med ett återremissyrkande, sedan andra kammaren redan fattat beslut, utan kammaren får väl vara god att ta ställning till frågan. Det vill synas mig, att man här ej kommit med några bärande skäl, som tala för bifall till reservationen.

Hans excellens herr statsministern Ekman: Jag vill bara till herr Gabriels-son säga, att den reglering, som trädde i kraft den 1 juli 1927, tillkom icke genom något administrativt förfarande av Kungl. Maj:t, utan den skedde på grund av övergångsbestämmelsen i den förordning, som inflöt i riksdagens skrivelse nr 311 år 1927.

Herr Bergqvist: Tanken på återremiss kan icke vidhållas, när medkammaren redan fattat beslut, men jag undrar, om man icke skulle kunna komma ur detta dilemma genom att nu införa en bestämmelse om att denna ändring skall träda i kraft efter ingången av budgetåret 1928—1929. Jag skulle därför vilja föreslå, att i § 3 mom. 1 i förordningen den 28 maj 1926 infördes ett tillägg av följande lydelse: »Denna ändring träder i kraft på dag efter ingången av budgetåret 1928—1929, som av Kungl. Maj:t bestämmes.» Göres detta tillägg här, så kan ju en sammanjämkning mellan kamrarnas beslut ske och ärendet ordnas, utan att man behöver uppskjuta det ett helt år.

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.

(Forts.)

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman! Med åberopande särskilt av vad som anförts utav herrar Kvarnzelius och Rooth, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det har av mig redan vid föregående riksdagar framhållits, att det icke kan vara riktigt att av automobilskattemedel lämna bidrag till underhållet av vägar, som *icke* användas av automobiler eller som till och med äro förbjudna för automobiler. Denna oegentlighet eller oregelbundenhet skärpes ju ytterligare för varje gång man ytterligare stegrar det bidrag, som skall utgå till det så att säga vanliga vägunderhållet. Behöves, som jag gärna tror, på sina håll ett ökat bidrag till det allmänna vägunderhållet, oberoende av automobiltrafiken, bör detta lämnas av skattemedel, men icke av automobilskattemedel.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: I mitt föregående anförande fattade jag mig mycket kort av rädsla för att alltför länge taga kammarens dyrbara tid i anspråk. Därför har herr Bergqvist missförstått mig. Jag menade naturligtvis ej, att det är för att skaffa bort uppkommen svallis på vägarna, som man skulle ge särskilt anslag, utan för att göra sådana anordningar, att svallis icke uppkommer. Härom dagen hade vi ett ärende, där vi måste vända oss till länsstyrelsen i Värmlands län. Det är nämligen så, att uppefter Klarälvsdalen, där det bor 15,000 människor, om jag icke tager fel, och där man för övrigt har samma natur och samma kommunikationsförhållanden som i de mest vanlottade trakterna i översta Norrland, uppstår det varje år svallisar, som äro ända till 100 meter långa och 1 meter tjocka. Orsaken är att det finnes källsprång vid sidorna utefter vägen. Det går helt enkelt icke för väghållningsdistriktet, som åtagit sig att sköta saken, att få bort dessa isar, utan trafiken är i högsta grad farlig för materielen och livsfarlig för trafikanterna. För att ändra detta måste man skaffa medel. Det finns inga andra möjligheter, om något skall göras inom rimlig tid, än att få bidrag av automobilskatten till att avleda vatten, så att svallisar icke för framtiden uppkomma.

Beträffande herr Bergqvists förslag måste jag säga, att det förefaller i allra högsta grad besynnerligt att man på detta stadium skall framkomma med förslag till ändringar. Här ha framkommit de mest olikartade uppfattningar om vad riksdagens beslut föregående år innebär, och om tidpunkten när den bestämmelse, som nu är föreslagen, skall tillämpas. Då kastas det fram helt plötsligt av en enskild ledamot i kammaren ett förslag till vissa bestämmelser om hur tillämpningen skall vara. För min del kan jag ej förstå, att någon av kammarens ledamöter kan våga gå på ett förslag, vars innebörd intet utskott varit i tillfälle att pröva och som har så oerhörd ekonomisk betydelse som detta. Någon skada uppstår icke, utom möjligen för viss valagitation i höst, om uppskov göres till nästa riksdag och en ordentlig utredning får ske. Jag tycker, att herr Bergqvist borde kunna vara ense med mig om den saken och återtaga sitt förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: När jag sist hade ordet, gjorde jag icke något yrkande, utan jag konstaterade bara, att vid behandlingen på statsutskottets fjärde avdelning hade vi tagit den allra största hänsyn till kommunikationsministerns utredande inlägg vid remissdebatten i andra kammaren den 18 januari i år. När vi nu efter beslutet och behandlingen i andra kammaren i dag få höra, att kammaren med stor majoritet fattat ett beslut, som går mot kommunikationsministern, och därvid ingen röst höjts från regeringsbänken, har jag efterlyst, huruvida de uppgifter, som lämnades vid remissdebatten, på något sätt så korrigerats, att med regeringens gillande ett dylikt beslut kunnat fattas. Det svar, som lämnats, har ej tillfredsställt mig i det avseen-

det. Det torde kanske vara nödvändigt att läsa upp ett par rader av vad kommunikationsminister Meurling sade vid remissdebatten i andra kammaren, när regeringen kritiserades, därför att den ej i propositionen framlagt förslag om ökning av underhållsbidraget. Efter att ha anfört några siffror rörande fördelningen yttrar han vidare bland annat: »Jag ber att till besvarande av denna fråga få erinra, att riksdagens beslut angående 10 % bidrag har tillämpats en gång, d. v. s. vid 1927 års fördelning av automobilskattemedlen, under det att riksdagens beslut angående höjningen av detta belopp till 20 % ännu icke hunnit någon gång tillämpas — detta kommer första gången att ske vid höstfördelningen 1928. Vill man nu en ytterligare förhöjning av dessa 20 % till nästa, d. v. s. 1929 års fördelning, så är detta en fråga, som kan behandlas vid 1929 års riksdag och då hinner i god tid beslutas i och för ikraftträdande den 1 juli 1929. Anledning att taga upp denna fråga vid förevarande riksdag skulle endast föreligga för det fall, att man hade för avsikt att ändra föregående års riksdags beslut om 20 %, innan det någonsin kommit i tillämpning.» Så säger han då om denna sak. Jag undrar, om kommunikationsministerns resonemang är riktigt, men det får bli hans egen sak. Nu har telefonledes gjorts förfrågan hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och där svarades det, att utdelningen av 1927 års underhållsbidrag nu är i full gång. Här talar han om en höstfördelning 1928. Det synes ej stå i riktigt god överensstämmelse med det nyss anförda. Emellertid har detta kommunikationsministerns uttalande oerhört starkt påverkat statsutskottets ställningstagande därför att han uttryckligen säger ifrån, att man icke behöver fatta beslut i år, även om man vill saken, ty det kan man göra 1929.

Det upplyses nu, att den utdelning, som nu pågår, är en förskottsbetalning å konto av den utdelning, som slutgiltigt sker i höst, och då är kommunikationsministerns resonemang riktigt. Vid sådant förhållande skulle man, om man vill saken, kunna komma till samma resultat, om man uppskjuter avgörandet till 1929 års riksdag och således låter saken i dag bero.

Eftersom frågan är så tvistig och meningarna så delade, tror jag, det är en god statsutskottssynpunkt, som bjuder, att man i tveksamma fall icke handlar, när det hela är så svävande, och när man kan komma fram till samma resultat, även om man skjuter på avgörandet till 1929, vilket då har det goda med sig, att man före avgörandet kan få den av mig i mitt förra anförande efterlysta utredningen om tillgång och efterfrågan å dessa medel för de olika ändamålen.

Jag måste därför biträda yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Reuterskiöld: Jag begärde ordet i denna fråga endast med anledning av det tilläggsyrkande, som framställdes av biskop Bergqvist.

Jag ber få rikta uppmärksamheten på att det här är fråga dels om en budgetangelägenhet för nästkommande budgetår och dels om en ändring av en viss paragraf. Statsutskottet har enligt enstämmig utsago här gått ut från den uppfattningen, att paragrafens ändring icke skulle gälla något annat än nästkommande budgetår. Detta har ej blivit klart uttryckt eller, rättare sagt, icke uttryckt alls i själva klämman av reservationen. Det förefaller mig då vara en helt naturlig sak och ett förslag, liggande inom ramen av vad som föreslagits förut i reservationen, om det förtydligande tillägget göres, att denna författning träder i kraft på dag, som av Kungl. Maj:t efter budgetårets ingång kommer att bestämmas. Därmed ger man endast uttryck åt något som statsutskottet klart förutsatt skola ske, och man håller sig då inom ramen av det, som beslutet sakligt gäller, nämligen nästkommande budgetårs anslag. Det förefaller mig därför, som om ett bifall till denna herr Bergqvists framställning skulle bringa frågan på rätt bog.

Då återstår endast den punkten, att man lika väl kan fatta beslut 1929

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)

som nu, men det torde väl ligga i riksdagens eget skön att bestämma, om den vill avgöra en sådan fråga i samband med budgetfrågorna för det år de gälla, eller avgöra den året därpå. Mig synes det naturligt, att man avgör dem i samband med huvudfrågan, budgetfrågan, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen, med det tillägg, som herr Bergqvist föreslagit, möjligen med någon liten omformulering, som kan komma att föreslås.

Herr Bergqvist: För att tillägget skall bli litet mer formenligt, ber jag få hemställa att punkten d) måtte få följande kläm: »I anledning av de av herrar Alexander Nilsson m. fl., Jeppsson m. fl. samt Persson i Trången m. fl. väckta motionerna I: 147 samt II: 58 och 221, besluta att 3 § 1 mom. i kungl. förordningen den 28 maj 1926 om fördelning av automobilskattemedel skall efter ingången av budgetåret 1928—1929 från den dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes ha följande lydelse» o. s. v.

Herr Nilsson, Petrus: Då här ytterligare framhålles, att man skulle lika väl vid en kommande riksdag kunna avgöra saken, utan att på något sätt väghållningsdistrikten därför skulle behöva erhålla mindre tilldelning av automobilskattemedlen, så vill jag ansluta mig till de synpunkter som framhöllos av herr Reuterskiöld, men därtill lägga det skälet, att vägstyrelserna under augusti månad uppgöra förslag till inkomst- och utgiftsstat för nästföljande år. Då är det ju en fördel, om de veta, hur stor procent av automobilskattemedlen de därvid ha att räkna med. Jag tror därför, att det vore i överensstämmelse med en god princip, om man införde den bestämmelsen, att man beslöt om det följande budgetåret i så god tid, att vederbörande väghållningsdistrikt visste vad de hade att räkna med i bidrag av automobilskattemedlen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande momentet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Bergqvist m. fl. därom avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Bergqvist*, att sistnämnda förslag skulle antagas med den ändring, att orden »skall hava följande lydelse» utbyttes mot »skall från och med den dag efter ingången av budgetåret 1928—1929, som av Kungl. Maj:t bestämmes, hava följande lydelse».

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Per*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 3:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 17 mom. I) d), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bergqvist m. fl. därom avgivna reservationen med den av herr Bergqvist under överläggningen föreslagna ändringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Gustafsson, Per*, jämte 15 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

*Ang.
ökat bidrag av
automobil-
skattemedel för
vägunderhåll.
(Forts.)*

Ja — 65;

Nej — 50.

Vid omröstningen röstades

ja av herr förste vice talmannen, herrar Klefbeck, Trygger, Lindley, Berglund, Magnuson, Ljunglund, Möller, greve Lagerbjelke, herrar Wahlmark, Hjalmar Hammarskjöld, Carl Svensson, Åkerman, John Karlsson, Bärge, Björck, Thulin, Carl Gustaf Hammarskjöld, greve Spens, herrar Johan Bernhard Johansson, Larsén, Rooth, Bissmark, Boberg, Roos, Östergren, Adolf Dahl, Linder, Leander, Kropp, Forssberg, von Geijer, Olof Olsson, Johan Nilsson i Malmö, Antonsson, Carl Johansson, Linders, Lindblad, Wigforss, Boman, Sigfrid Hansson, Sandegård, Björnsson, Alkman, Edward Larson, Strömberg, Georg Dahl, Schlyter, Sandén, Örne, Åkerberg, fröken Hesselgren, herrar Petré, Kvarnzeli, Dalberg, Åström, Sandler, Norin, Carl Eriksson, Walles, Österström, Granström, Vennerström, Almkvist och Asplund; samt

nej av herrar Reuterskiöld, Borell, Sederholm, Westman, Karl Andersson, David Bergström, friherre Beck-Friis, herrar Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Karl Johan Ekman, Abrahamsson, Elisson, Per Gustafsson, Thorén, Petrus Nilsson, Erik Anderson, Wijkström, Bodin, Johan Nilsson i Kristianstad, Clemetson, Alexander Nilsson, Elov Andersson, Pålsson, Jönsson, Lithander, Hallin, Widell, Sundberg, Pettersson, Johan Johansson, Per Adolf Larsson, Mellén, Lundell, August Johansson, Bergman, Valfrid Eriksson, Lindgren, Gottfrid Karlsson, Ernfors, Jonas Andersson, Tjällgren, Johan Peter Johansson, Frändén, Henrik Andersson, Bergqvist, Winberg, Jonsson, Gabrielsson, Stenberg och Hansén.

Herrar Stendahl, Martin Svensson, Nils Anton Nilsson, Gustav Hansson, Isak Svensson och Per Andersson förklarade sig avstå från att rösta.

Mom. II).

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 18—23.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 26.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 190,000 kronor.

*Anslag
till statsunder-
stödda
fiskehamnar.*

Anslag
till statsunder-
stödda
fiskehamnar.
(Fort.)

I samband med förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått dels en inom första kammaren av herr G. W. A. Roos väckt motion, nr 29, däri hemställts, att riksdagen ville utöver de av Kungl. Maj:t äskade 190,000 kronor för ifrågavarande ändamål anvisa ytterligare 110,000 kronor eller sammanlagt 300,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr O. N. Olsson i Broberg m. fl. väckt motion, nr 89, däri hemställts, att riksdagen måtte för statsunderstödda hamnar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 300,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och de i ämnet av herrar Roos och Olsson i Broberg m. fl. väckta motionerna I: 29 och II: 89, måtte för statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 250,000 kronor.

Herr Roos: Herr talman! För flertalet av våra grannländer är havsfisket en näring betydligt mer givande än den är hos oss. Fångstvärdet var år 1926 i vårt land närmare 27,000,000 kronor men i Danmark omkring 36,000,000 kronor och i Tyskland något över 61,000,000 riksmark; år 1925 utgjorde detta värde i Norge mer än 129,000,000 kronor. Att vi stå långt efter Norge torde måhända, åtminstone delvis, bero på mindre fångstmöjligheter, men detta gäller knappast de andra länderna. Vi ha längre kuster än de, vi ha rika fiskevatten utanför dessa, rikare än man tidigare föreställde sig, och vi ha en stam av fiskare, som i yrkesskicklighet, hårdighet och djärvhet icke torde stå efter fiskare från något annat land. Ett bättre tillgodogörande av fisket i de vatten, som omgiva vårt land, skulle innebära ett ej obetydligt växande av nationalinkomsten och ett beredande av ökade förvärvsmöjligheter.

Men det gäller icke blott att ur havet hemföra större fiskemängder, det gäller även att sörja för att dessa mängder må kunna tillgodogöras — att utveckla transportförhållandena och åstadkomma konservering av den fisk, som icke kan säljas i färskt tillstånd. Jag var för åtskilliga år sedan i ett fiskeläge å Fårö, då fiskebåtarna på morgonen kommo in. I mina ögon var den fångst, de medförde, högst betydande, och jag frågade, om de ofta lyckades hemföra dylika mängder fisk. Svaret blev, att de kunde och skulle taga in tre gånger så mycket, om de bara kunde få sälja. Under de år, som därefter följt, ha genom motorismens utveckling — motorbåtar och lastbilar — avsättningsförhållandena kraftigt förbättrats. Men om man, som exempelvis Finland och Estland, skall kunna åstadkomma en avsevärd fiskexport, återstår mycket att göra, därvid medverkan från statens sida nog torde vara oundgänglig. Dessamma är fallet med fiskkonserveringen, i vilket hänseende flera hushållnings-sällskap, fiskeriföreningar och enskilda dock redan nedlagt ett betydande arbete.

Det första steget, om man vill upphjälpa fisket, är emellertid utan allt tvivel byggandet av goda hamnar. Utan dylika förolyckas många båtar, utan dylika kan man endast ha mindre båtar, möjliga att draga upp på land. Och stora, kraftiga båtar äro nödvändiga för att komma ut till fiskrika bankar och djup. Staten har kraftigt bidragit till fiskehamnsbyggandet, och det är att hoppas, att vissa därvid begångna misstag icke skola avskräcka från arbetets fullföljande. Kammaren har nyss bifallit förslag om byggande av fiskehamnar vid Gnisvärd och två andra fiskelägen, och statsutskottet har tillstyrkt höjande till 250,000 kronor av anslaget till understöd åt mindre fiskehamnar. Detta beslut och detta tillstyrkande skola säkerligen på många håll mottagas med varm tacksamhet.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

*Anslag
till statsunder-
stödda
fiskehamnar.
(Forts.)*

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: I den nu föredragna punkten har statsutskottet beslutat föreslå en höjning med 60,000 kronor i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag behöver här inte alls ingå på någon diskussion om, att det är ett be-
hjärtansvärt ändamål, som det här gäller. Den motiveringen kan man, före-
faller det mig, prestera på punkt efter punkt. Av budgetära hänsyn finner jag
emellertid skäligt, herr talman, yrka godkännande av Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Kvarnzelius**: För min del skall jag be att få yrka bifall till stats-
utskottets förslag i denna del. Vi ha här höjt anslaget med 60,000 kronor, och
åtminstone jag för min del har funnit, att det kan anföras mycket goda skäl för
denna höjning. Det är allt utom väl beställt beträffande en hel del av de ham-
nar, som fiskarne måste begagna sig av för att kunna bevara sina redskap.
Om man genom beviljande av detta anslag kan öka möjligheterna för dem att
få något tryggare förhållanden för sin fiskemateriel, tycker jag, att det är
synnerligen väl använda penningar. Och för budgeten spela 60,000 kronor inte
någon betydande roll.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med föreliggande yr-
kanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behand-
ling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med
avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i äm-
net gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad; och för-
klarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja
besvarad.

Punkterna 27—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkterna 44—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52 och 53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om anslag
till Svenska
brandkårernas
riksförbund.*

Punkten 54.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att som bidrag till utgivande genom Svenska brandkårernas riksförbund av »Tidskrift för landsbygdens brandväsen» för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

I en inom första kammaren av herr *J. Nilsson* i Kristianstad m. fl. väckt motion, nr 25, hade hemställts, att riksdagen måtte till Svenska brandkårernas riksförbund bevilja för budgetåret 1928—1929 ett extra anslag av 10,000 kronor såsom bidrag till förbundets verksamhet.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å den i ämnet av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. väckta motionen (I: 25), i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte som bidrag till utgivande genom Svenska brandkårernas riksförbund av »Tidskrift för landsbygdens brandväsen» för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius* och *Bengtsson* i Norup ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag vill erkänna, att det inte är utan bekymmer, som jag sett, att statsutskottet här har föreslagit ökade bidrag till vissa ändamål, och detta bekymmer framkommer, därför att det, när man en gång som ledamot av bevillningsutskottet skall skaffa penningarna, kan te sig på ett något annorlunda sätt, än när man går att en smula lättvindigt bevilja dem. Men de ha gått till sådana ändamål, att det har varit svårt för mig att sätta mig däremot, annars hade jag kanske gjort det.

Nu kommer jag emellertid, trots dessa betänkligheter, att yrka på en ökning, men den håller sig inom en mycket blygsam ram, och det gäller ett synnerligen behjärtansvärt ändamål.

Jag ber att få uttala min stora besvikelse över att Kungl. Maj:t inte ansett sig kunna komma fram med ett förslag om högre belopp, när det gäller understödjande av de Svenska brandkårernas riksförbund. Det är ju så, att länsstyrelserna ha många omsorger, och bland annat åligger det dem enligt den nya brandstadgan av år 1923 att se till, att brandstadgar finnas för tätt bebyggda samhällen, och då bör det ju också i dessa brandstadgar ingå föreskrifter om att brandmän skola finnas, om olyckstillbud skulle uppstå. Det är ju givet, att det inte torde vara möjligt att ordna med fasta brandkårer med

*Om anslag
till Svenska
brandkårernas
riksförbund.
(Forts.)*

undantag för de större städerna, och då har man kommit in på den vägen, att man vill stödja bildandet av frivilliga brandkårer. Bildandet av sådana har ju också skett i rätt stor utsträckning, men det är ofantligt mycket, som återstår att göra på detta område. Det finns ändock i förbundet inregistrerade 323 stycken frivilliga brandkårer, och den brandsläckningsmateriel, som dessa anskaffat, har ett beräknat värde av över 2,000,000 kronor. Allt detta har åstadkommit utan något som helst statsbidrag; det har skett dels genom bidrag från kommunerna, dels ock genom bidrag från brandstodsbolagen, dels slutligen genom ansträngningar ifrån orterna att på frivillighetens väg anskaffa medel. Detta system är emellertid synnerligen olika ordnat i olika landsändar, vilket ju är ett bevis för att staten bör ingripa och på något sätt stödja den verksamhet, som organisationen vill göra sig till målsman för.

Om man ser på de uppgifter, som föreligga, så finner man, att i Skåne ha de frivilliga brandkårerna organiserats i mycket stor utsträckning. Det finns i Malmöhus län icke mindre än 71 stycken, och i Kristianstads län finns det 46 stycken. Vidare ha vi fått en utmärkt organisation ordnad i Kopparbergs län; där finnas icke mindre än 56 frivilliga brandkårer. Det är ju tydligt, att dylika organisationer icke framkomma, utan att ett verkligt behov föreligger. Men när man sedan ser på andra län, finns det icke mindre än tre län, där man icke fått en enda dylik brandkår, och i icke mindre än fyra län finns det blott en enda frivillig brandkår i varje. Detta är ingalunda beroende på att olika landsändar i detta fall äro olika beskaffade, ty om man betraktar län, som ligga bredvid varandra, så finner man, att Kristianstads län, såsom jag nyss sade, har 46 frivilliga brandkårer, men i Blekinge län finns det endast en enda frivillig brandkår. Om jag t. ex. jämför två sådana län som Kopparbergs och Värmlands län, som äro ganska lika, finner jag, att Kopparbergs län har 56 men Värmlands län endast 2 frivilliga brandkårer.

Av dessa av mig nu lämnade uppgifter torde framgå, att det är behöfligt med propaganda och vägledning och organisation, så att man får dessa förhållanden tillfredsställande ordnade.

I motiveringen till motionen har det framhållits, att förbundets uppgift ju är att väcka intresse och arbeta för tillkomsten av brandkårer i landets samhällen och kommuner samt att utöva en undervisande och rådgivande verksamhet beträffande brandkårernas organisation, utrustning och utbildning. Det kan ju visserligen sägas, att förlusten vid brandskada i första hand stannar hos vederbörande försäkringsinrättning, men på grund av den nationalekonomiska förlust, som samtidigt uppstår, synes det böra vara en statsmakternas uppgift att såvitt möjligt förebygga uppkomsten av brandskador. Icke sällan förintas genom eldsvådorna betydande kulturvärden utom de rent ekonomiska värdena, och ofta gäller det ju att rädda människoliv, vilket torde vara något, som faller utanför brandförsäkringsinrättningarnas verksamhet och ju bör vara ett statsintresse.

I den kungl. propositionen har det hänvisats till att denna fråga i främsta rummet är en brandförsäkringsinrättningarnas sak och att man borde vända sig till dem med begäran om ekonomiskt stöd. Detta är visserligen sant, men det behövs ett stöd nu i början av organisationens tillvaro. Det behövs en organisation för att utverka dessa anslag och för att bearbeta brandstodsbolagen, så att man får deras stöd, och en sådan organisation kan ju icke arbeta med två tomma händer. Man behöver ha några verkställande ledamöter, och dessa kunna ju icke arbeta utan någon som helst ersättning. Har man ingenting att börja med, kan man icke sätta det hela i gång och nå något tillfredsställande resultat.

Om riksdagen skulle ställa sig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:t och statsutskottet, är jag rädd för att det blir mycket svårt att få denna verksam-

*Om anslag
till Svenska
brandkårernas
riksförbund.
(Forts.)*

het så utvecklade, som önskvärt är. Därför vill jag vädja till första kammaren, om man icke här skulle kunna göra en avvikelse från utskottets förslag och bifalla den av herrar Kvarnzelius och Bengtsson i Norup avgivna reservationen, som ju går ut på bifall till motionärernas yrkande om ett anslag av 10,000 kronor. Jag ber på det varmaste att få vädja till kammaren att stödja detta mitt förslag, då jag nu yrkar bifall till reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten annat yrkande ej förekommit, än att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

*Anslag till
motorförarnas
helnikterhets-
förbund.*

Punkten 55.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understödjande av motorförarnas helnykterhetsförbund för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte till understödjande av motorförarnas helnykterhetsförbund för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Lindblad, Johansson* i Fredrikslund, *Clemetson, Ernfors, Anderson* i Råstock, *Wiklund, Olsson* i Blådinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Kristensson* i Göteborg, *Nilsson* i Örebro och *Anderson* i Storegården, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om anvisande för ändamålet av ett extra anslag av 1,000 kronor att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Här föreligger det förhållandet, att regeringen i en proposition

upptagit ett anslag av 5,000 kronor till motorförarnas helnykterhetsförbund, utskottet har tillstyrkt 3,000 kronor, och ett betydande antal reservanter föreslå, att beloppet endast måtte utgå med 1,000 kronor.

*Anslag till
motorförarnas
helnikterhets-
förbund.
(Forts.)*

Jag vill lämna den upplysningen, att det gäller ett nytt anslag och att motivet till reservanternas förslag är, att de ansett, att man under sådana förhållanden bör gå försiktigt fram. Jag vill till jämförelse nämna, att det utgår anslag redan förut till olika föreningar för liknande ändamål. Sålunda utgår det ett anslag för främjande av järnvägsrännens helnykterhetsförbunds verksamhet, vilket är satt till 1,000 kronor. Vidare utgår ett anslag för främjande av Sveriges polismäns helnykterhetsförbunds verksamhet. Det är också på 1,000 kronor. Detta belopp ha nämnda organisationer fått under åtskilliga år. Det har synts oss reservanter tillräckligt, om nu ifrågavarande anslag, som är ett nytt sådant, får börja med samma belopp, som utgått till de gamla föreningarna under några år.

Sedan vill jag till slut endast anmärka, att det hade synts mig riktigare, om detta anslag upptagits under åttonde huvudtiteln i stället för under sjätte huvudtiteln. Under åttonde huvudtiteln upptagas alla övriga liknande anslag. Men detta är en sak, som vi icke i detta sammanhang behöva tvista om. Här gäller det beloppet, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, enligt vilken beloppet sättes till 1,000 kronor.

Herr Kvarnzelius: Med hänsyn till det ändamål detta anslag avser att tjäna vill det förefalla mig, som om man har svårt att göra en jämförelse med andra förbund, vilkas anslag för närvarande äro satta lägre.

Vi veta var och en, vilka faror för liv och lem automobiltrafiken medför, och inse vikten och betydelsen av att chaufförerna i allmänhet äro nyktra, särskilt när de sitta vid ratten. Under sådana förhållanden vill det förefalla mig som om man, i fall automobilförarna själva vilja verka för nykterhet inom sitt yrke, bör stödja dem i denna deras fostrargärning.

Jag skulle helst ha sett ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag men biträdde för att om möjligt uppnå enighet inom utskottet den kompromiss, som föreslogs av en del av utskottets ledamöter och som gick ut på att anslaget sättes till 3,000 kronor. Detta belopp har nu anslagits av andra kammaren, och det förefaller mig, som om det skulle vara föga rekommenderande för denna kammare, i fall vi här skulle stanna vid en lägre siffra. Jag tycker, att vad som här föreslås av utskottet är så pass blygsamt, att jag vågar räkna med att kammaren skall bifalla utskottets hemställan, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 55, röstar

Ja;

Anslag till
motorförarnas
helnykterhets-
förbund.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 56.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 57 och 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 164, angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer m. fl.

Då alla ärenden på föredragningslistan redan blivit behandlade, medgav kammaren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 162, 163 och 166—168 till jordbruksutskottet samt nr 164 till bankoutskottet.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Visborgs kungsladugård;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 59, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsåkdon på landet; samt

nr 60, i anledning av väckta motioner om viss ändring i kungörelsen den 7 augusti 1907 angående ändrade bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under återopande av bifogade läkarintyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under ytterligare en månad från och med den 16 i denna månad.

Stockholm den 13 mars 1928.

Carl Hederstierna.

Att överståthållaren *Carl Hederstierna* på grund av sjukdom icke kan deltaga i riksdagens arbete under ytterligare en månad, intygas.

Stockholm den 15 mars 1928.

John Sjöqvist.

med. dr, professor.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid intendenturkåren C. A. Svedberg från viss ersättningsskyldighet;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.;

nr 38, i anledning av väckt motion angående beredande åt två kaptener å övergångsstat av vissa förmåner i löne- och pensionshänseende;

nr 39, i anledning av väckt motion om åtgärder för en planmässig och allmän elektrifiering inom Norrbotten m. m.;

nr 40, i anledning av väckt motion angående elektrifiering av statsbanelinjen Hagalund—Väsby, eventuellt Hagalund—Uppsala;

nr 41, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande omfattningen av riksdagens revisorers granskningsrätt; och

nr 42, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslaget till tullverket;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor ävensom en i samma ämne väckt motion; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande vägsyn;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående garanti för lån, avsedda att upptagas av vissa flottningsföreningar;

nr 12, i anledning av väckt motion angående införande av jaktvårdsavgifter; och

nr 13, i anledning av väckt motion om humanitär hänsyn jämväl vid slakten av vilda djur eller den s. k. jakten.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.38 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 16 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 174, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 169, angående inköp av mark till broslagningsplats för Bodens ingenjörkår;
nr 175, angående 1. och 2. flygkårernas förläggning;
nr 176, angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed; samt
nr 177, angående försäljning av vissa delar av Vännäs lägerplats.

Upplästes ett till kammaren inkommet dödsbevis av följande lydelse:

Härmed intygas, att *Åke Anders Samuel Ingeström* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet i Stockholm den 15 mars 1928 kl. 7 f. m., och var den avlidnes ålder 60 år, 2 månader, 24 dagar; civilstånd: gift; samhällsställning: direktör; bostad: Nor förs., Varpnäs gård, Nor socken, Värmlands län.

Huvuddödsorsak: cardiosclerosis.

Stockholm den 15 mars 1928.

Harald Werneman,
leg. läk.

Herr **talmannen** yttrade: Mina herrar! Av den upplästa dödsattesten erfara vi, att kammaren lidit en förlust. Det var under bevisandet av sin tjugonde riksdag, som Åke Ingeström nu kallats bort efter att en längre tid hava lidit av sjuklighet. Den hädangångne gjorde sig känd för stor duglig-

het och vaket intresse vid utförandet av de uppgifter, som blevo honom anförtrordade, och efter vad det har för mig betygats, var det icke minst i hembygden man tog den hänsovnas arbetsförmåga och insikter flitigt i anspråk för offentliga värv. Härom torde en erinran böra göras, då vi nu lysa frid över den bortgångnes minne.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Ingeströms frånfälle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 5—7 och 13 §§ rättegångsbalken m. m.; samt

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 67, i anledning av väckt motion om utsträckning av giltighetstiden för viss övergångsbestämmelse i reglementet för statens pensionsanstalt; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för brigadchefer.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen i anledning av väckt motion om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående kyrkomötets lagstiftningsrätt m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion angående utredning och förslag i fråga om stadgande, att landstingsområde skall vara fattigvårdsområde.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 36—41.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 42, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslaget till tullverket, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 18 och 19 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 10—13.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 169 till statsutskottet, nr 174 till behandling av lagutskott och nr 177 till jordbruksutskottet, varemot propositionerna nr 175 och 176 nu på begäran bordlades.

Herr *Lindhagen* väckte nedannämnda motioner:

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör bildandet av nya jordbruk;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör försäljning av arrendejordbruk;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör förbättring av ofullständiga jordbruk;

nr 270, angående tillhandahållande av tomtmark för nya bostäder;

nr 271, angående särskild jordanskaffning genom fideikommissförsäljning;

nr 272, angående låneunderstöd åt kooperativa jordbruk;

nr 273, om egnahemsrörelsen och skogsvården;

nr 274, om egnahemsrörelsens organisation;

nr 275, om anslagen till den statsunderstödda egnahemsverksamheten; samt

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Motionerna blevo på begäran bordlagda.

Herr *Anderson, Erik*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående inrättande av en statens egnahemsstyrelse.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 278, av herr *Lindhagen*, och

nr 279, av herr *Asplund*,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m.

Herr *von Sydow* väckte nedannämnda motioner:

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol; samt

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.

Dessa motioner hänvisades, nr 280 till behandling av lagutskott och nr 281 till statsutskottet.

Herr *Thorberg* avlämnade nedannämnda av honom m. fl. undertecknade motioner:

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kollektivavtal och till lag om arbetsdomstol;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 46 §§ utsökningslagen m. m.; samt

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till centrala skiljenämnden för arbetstvister m. m.

Dessa motioner hänvisades, nr 282 och 283 till behandling av lagutskottet samt nr 284 till statsutskottet.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 19—29 mars 1928.

Stockholm den 14 mars 1928.

Vördsamt
William Linder.

Borgmästare *William Linder* är på grund av ämnesomsättningsrubbnings och intern otitisk affektion oförmögen att delta i riksdagsarbetet tiden 19—29 mars 1928 (inklusive).

Stockholm den 13 mars 1928.

J. Tillgren,
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
